

Til
Arbejdsmarkedsstyrelsen

Dokumenttype
Slutevaluering

Dato
Maj 2010

PULJEN FOR 'SÆRLIGE INDSATSER' SLUTEVALUERING

PULJEN FOR 'SÆRLIGE INDSATSER' SLUTEVALUERING

Ref. Marie Cecilie Hertz & Jais Poulsen

INDHOLD

1.	Indledning	1
1.1	Kort om puljen	1
1.2	De fem projekter	1
1.3	Formål med evalueringen	2
1.4	Evalueringens datagrundlag	2
1.5	Rapportstruktur	3
2.	Konklusion og læringspotentiale	4
3.	Tværgående Analyse	6
3.1	Visitation	6
3.2	Screening	6
3.3	Tværfaglig indsats	7
3.4	Virksomhedsrettet aktivering	8
3.5	Anerkendende tilgang	9
3.6	Rammevilkår	9
3.7	Puljens resultater og effekter	10
4.	Tæt på de fem projekter	12
4.1	Lemvig Kommune – 'Kvindeprojekt'	12
4.2	Jobcenter Odense – Ny start	23
4.3	Randers Social- og arbejdsmarkedsforvaltning – 'Beskæftigelsesfremme for personer med ADHD i Randersområdet'	32
4.4	Jobcenter Skive – 'I gang igen'	43
4.5	Jobcenter Sorø – 'SUND@IGEN'	51

BILAG

Bilag 1

Oversigt over projektperioderne

1. INDLEDNING

Nærværende rapport præsenterer evalueringen af projekterne under puljen 'Særlige indsatser'. Rapporten er udarbejdet for Arbejdsmarkedsstyrelsen af Rambøll Management Consulting (Rambøll).

1.1 Kort om puljen

Puljen 'Særlige indsatser' har til formål at styrke den beskæftigelsesrettede indsats for ledige med mange og/eller langvarige sygemeldinger. Det er målet at styrke beskæftigelsen og øge fastholdelsesgraden for personer, der er i risiko for at miste fodfæste på arbejdsmarkedet.

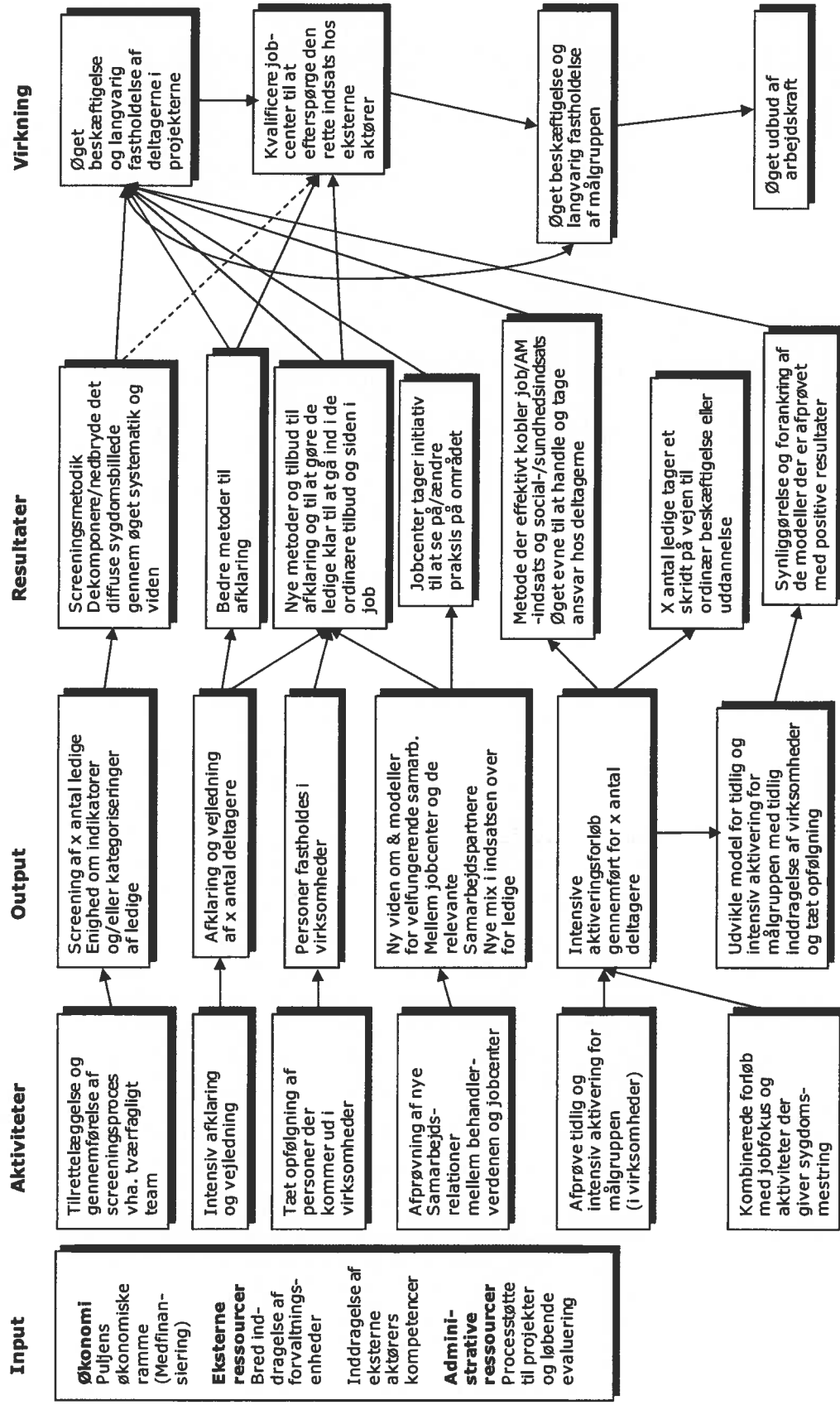
Puljen har to fokusområder:

- *For det første søger projekterne at hjælpe en række sygemeldte eller ledige til at opnå en større arbejdsmarkedstilknytning.*
- *For det andet fokuserer projekterne på at udvikle og afprøve metoder og aktiveringsredskaber, der bedre kan understøtte, at målgruppen opnår varig tilknytning til arbejdsmarkedet. Det indebærer bl.a., at alle projekter fokuserer på at udvikle metoder, der bedre kan understøtte samarbejdet mellem de forskellige aktører på området, herunder særligt tværfagligt samarbejde, der både indeholder beskæftigelses- og sundhedsrettede initiativer.*

Nedenstående forandringsteori illustrerer puljens aktiviteter og forventede resultater. Forandringsteorien er et udtryk for de overordnede typer af aktiviteter, som projekterne har forpligtet sig til i forbindelse med bevillingen af midler til det enkelte projekt.

Problem

Virksomheder mangler arbejdskraft. Samtidig er der en gruppe ledige, der har mange og/eller langvarige sygdommeldinger. Der er behov for at udvikle og udbrede metoder og aktiveringsredskaber, der bedre kan understøtte, at ledige i denne målgruppe opnår en blivende tilknytning til arbejdsmarkedet (bl.a. ved at koble en behandlingsdimension på og ved at styrke de lediges tro på egne ressourcer og muligheder). Der er også behov for at sætte fokus på sygdomsbegrebet blandt de ledige, jobcentre og behandlingssystemet, så der opnås en større overensstemmelse mellem opfattelserne (bl.a. ved at opnå enighed om kategoriseringer og ved at styrke samarbejdet mellem jobcentre, læger og virksomheder).

1.2 De fem projekter

Arbejdsmarkedsstyrelsen har bevilget støtte til fem projekter under puljen¹. Skemaet nedenfor giver en oversigt over projekternes målgrupper, baggrund og formål samt hovedaktiviteter i projekterne.

Tabel 3.1 Oversigt over projekterne

	Baggrund	Målgruppe	Formål med projektet	Hovedaktiviteter
Lemvig – Kvindeprojekt Bag-troppen	Stigning i antallet af sygedagpengemodtagere og dagpengemodtagere med en varighed over 52 uger til følge. Kvinder er overrepræsenteret i begge grupper.	Kvinder med et diffust sygdomsbillede (matchgruppe 4-5 samt sygedagpengekategori 2)	<ul style="list-style-type: none"> • At få erfaringer med at anvende personlig vejledning i indsatsen over for målgruppen • At finde virksomme værktøjer til udsusning af målgruppen til arbejdsmarkedet • At afprøve aktive tilbud målrettet målgruppens specifikke problemer. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Udvikling og afprøvning af projekt indeholdende tre dele: vejledning, tilbud og virksomheds-/afklaringsdel 2) Løbende dokumentation af anvendte metoder og deres effekt.
Odense – Ny Start	Stigning af sygemeldinger blandt langtidsledige hvis sygdom er af en mere diffus karakter.	Ledige i matchgruppe 3, som er på grænsen til matchgruppe 4	<ul style="list-style-type: none"> • At bringe langtidsledige tilbage på arbejdsmarkedet • At sikre samarbejde mellem aktørerne • At undersøge om høj resourceprioritering giver resultater. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Afprøvning af intensiv og tværfaglig indsats med fokus på beskæftigelse 2) Løbende dokumentation af anvendte metoder og deres effekt
Randers – Indsats målrettet personer med ADHD	Personer med ADHD er i særlig risiko for udstødelse fra arbejdsmarkedet. Lidelsen er ofte ikke diagnosticeret, hvilket giver problemer i forhold til at identificere dem og dermed iværksætte målrettet indsats.	Personer med indikatorer på ADHD	<ul style="list-style-type: none"> • Udvikle nye metoder til af-dækning af ADHD • Afprøve og tilpasse nye tilbud til målgruppen • Fremme arbejdsmarkedstil-knytning for målgruppen • Udbrede kendskabet til ADHD til relevante aktører • Implementere den indvundne viden i den beskæftigelsesrettede indsats. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Udvikling, afprøvning og implementering af screeningsværktøj 2) Udvikling og afprøvning af forløb bestående af udredning, social færdighedstræning og virksomhedspraktik
Sorø – SUND@IGEN	I samtlige kommunale målgrupper er en stor gruppe af borgere, hvor diffuse helbreds-mæssige skavanker stiller sig i vejen for en effektiv beskæftigelsesmæssig indsats	Personer der sygemelder sig med somatiske/ psykiske skavanker	<ul style="list-style-type: none"> • At nedbringe antallet og længden af sygemeldinger • At øge aktiveringsgraden blandt målgruppen • Reducere tilbagefald <p><i>Delmål:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Fremrykket og mere proaktiv indsats i risikosager • Styrket tværgående samarbejde i jobcentret samt eksterne parter. 	<p>Afprøvning af tværfagligt social-medicinsk afklarings-team hvis opgave er at:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Screen alle indkomne SDP-sager samt henviste kontanthjælpssager 2) Påbegynde opfølgning-indsats over for risikosager 3) Udarbejde målrettede planer til brug for sagsbe-handlernes videre arbejde.

¹ Bilag A indeholder en oversigt over projekternes start- og sluttidspunkt.

	Baggrund	Målgruppe	Formål med projektet	Hovedaktiviteter
Skive – I gang igen	Stigning i antallet af sygedagpenge-modtagere og varigheden af sygdomsforløbet. Der registreres typisk et misforhold mellem den lægellige diagnose og personens egen opfattelse af handlevne.	Sygedagpengemodtagere der pga. psykiske og/eller fysiske lidelser er i risiko for udstødning fra arbejdsmarkedet	<ul style="list-style-type: none"> • At fastholde sygedagpengemodtagere med psykiske og/eller fysiske barrierer på arbejdsmarkedet. • At udvikle nye metoder til at fastholde personer med langvarigt sygdomsforløb på arbejdsmarkedet. • At skabe et tværfagligt samarbejde mellem jobkonsulenter, ergo-/fysioterapeut, sociallæge/psykolog, sagsbehandlere samt virksomheder. 	Udvikling og afprøvning af et arbejdsmarkedsrettet projekt med tværfagligt personale (jobkonsulent, ergoterapeut/fysioterapeut og sociallæge)

Enslydende for de fem projekter er, at indsatserne er målrettet offentlige forsørgelsesmodtagere med langvarige eller mange sygemeldinger.

1.3 Formål med evalueringen

Evalueringen har til formål at belyse, hvilke resultater og erfaringer der er kommet ud af projekternes udviklingsindsatser. I evalueringen vurderer vi, dels hvorvidt projekterne har implementeret de planlagte aktiviteter, dels hvorvidt projekterne har opnået de forventede resultatmål. Derudover fremdrager vi de vigtigste erfaringer indhøstet i projekterne med henblik på at videreformidle, hvilke redskaber og indsatser der har en positiv betydning for sygemeldtes tilbagevenden til og fastholdelse på arbejdsmarkedet.

Evalueringen er en del af den samlede proces- og programevaluering, som består af følgende hovedelementer:

- *Program- og projektetablering:* Udarbejdelse af overordnet forandringsteori for puljen samt udvikling af forandringsteorier og indikatorer på projektniveau.
- *Procesevaluering:* Afholdelse af netværksseminarer med mulighed for drøftelse og udveksling af erfaringer på tværs projekterne.
- *Midtvejs- og slutevaluering:* Midtvejs- og slutevaluering med fokus på vurdering af implementering af aktiviteter og metoder, resultatopnåelse og formidling af god praksis.

Med afsæt i workshop i hvert af de fem projekter er der i samarbejde med projekterne udarbejdet en forandringsteori, der beskriver indholdet af det enkelte projekt: ressourcer, aktiviteter, output samt forventede resultater og effekter af projektet. Forandringsteorien definerer de forventede sammenhænge mellem aktiviteter og resultater og giver dermed et billede af den metode, de enkelte projekter anvender i indsatsen over for målgruppen. I forbindelse med forandringsteoriworkshoppene i projekterne er der også i samarbejde med projekterne fastlagt indikatorer og milepæle, der i løbet af projektperioden er blevet anvendt til at undersøge, om projekterne er på rette spor. Evalueringen af projekterne tager afsæt i disse forandringsteorier og de dertil fastlagte indikatorer og milepæle.

1.4 Evalueringens datagrundlag

Evalueringens datagrundlag består overordnet set af to kilder.

For det første anvendes projekternes løbende indberetninger i Rambøll Results®. Projekterne i puljen indberetter kvartalsvist i det internetbaserede monitoreringssystem og afgiver informationer om bl.a. visitation af deltagere, afvikling af aktiviteter, metodeudvikling, formidling og resultatopnåelse. Derudover indeholder indberetningerne informationer om, hvilke eventuelle barrierer

og udfordringer projekterne oplever. Indberetninger foretages via et spørgeskema med indikatorer, der måler projekternes fremdrift. Indikatorerne er opstillet med udgangspunkt i de forandrings teorier, som er udviklet i samarbejde med projekterne.

Den anden datakilde består af personlige interviews med projektmedarbejdere, projektdeltagere samt relevante samarbejdspartnere. I forbindelse med både midtvejsevalueringen og nærværende slutevaluering er der afholdt projektbesøg i samtlige projekter og gennemført interviews med følgende informanttyper:

- Projektledere og projektmedarbejdere
- Sundhedsfagligt personale som er tilknyttet projekterne
- Projektdeltagere
- Projekternes samarbejdspartnere – virksomheder, a-kasser, jobcentre m.fl.
- Jobcenterchefer.

1.5 Rapportstruktur

Rapporten er struktureret således, at vi nedenfor i kapitel 2 fremdrager de overordnede konklusioner, der tegner sig på baggrund af evalueringen. I det efterfølgende kapitel 3 præsenterer vi resultater af en tværgående analyse med vægt på erfaringerne med de anvendte metoder og tilgange over for målgruppen. I det fjerde og sidste kapitel går vi dybere ned i de enkelte projekter, hvor vi ser på projekternes implementering og resultatopnåelse.

2. KONKLUSION OG LÆRINGSPOTENTIALIALE

På baggrund af den tværgående analyse og af de enkelte projektevalueringer vil vi i det følgende trække de mest centrale konklusioner og læringspotentialer frem. Vi vil her blot summere disse med det formål at skabe et samlet og lettilgængeligt overblik, mens de i den efterfølgende tværgående analyse vil blive udfoldet i større detaljegråd.

- **Visitation** – fire af de fem projekter har ved projektopstart oplevet vanskeligheder omkring rettidig eller hensigtsmæssig visitation. Erfaringen fra projekterne er, at det er centralt fra projektstart at have en klar strategi for formidling af formål med projektet og veldefinerede visitationskriterier til de relevante aktører. Ligeledes har ledelsesmæssigt fokus på og ejerskab for projekterne hos de visiterende parter vist sig at være centralt for en effektiv og smidig visitationsproces.
- **Screening** – to af puljens projekter har arbejdet med screening som centralt redskab i indsatsen over for sygemeldte eller ledige med helbredsproblemer. Erfaringen fra disse projekter er, at screening danner god baggrund for hurtig opfølgning og målrettet indsats over for grupper med særlige helbredsmæssige problemstillinger.
- **Aktiv indsats** – alle puljens projekter har haft virksomhedsrettet aktivering som centralt metodisk element. I den forbindelse er det projekternes erfaring, at virksomhedspraktikker og snusepraktikker er et effektivt værktøj såvel i forhold til at bringe udsatte grupper ind på arbejdsmarkedet som i forhold til at sikre sygemeldtes tilbagevenden til arbejdsmarkedet. Det er desuden erfaringen, at virksomhedsrettet aktivering bedst understøttes med en individuelt orienteret anerkendende tilgang, som kan sikre sygemeldte og ledige med diffuse lidelser det nødvendige rum til personlig udvikling inden såvel som under virksomhedsaktivering. Koblingen af disse to tilgange har vist sig at være særdeles frugtbar i forhold til sikre motivation i de to sideløbende processer. På den ene side giver det beskæftigelsesrettede fokus motivation til selvudvikling, og på den anden side giver den anerkendende tilgang rum til at gentænke egne kompetencer i et beskæftigelsesrettet perspektiv.

Projekterne har desuden gode erfaringer med at koble ovennævnte med et integreret sundhedsfagligt perspektiv i indsatsen. Fx har brug af sundhedsprofiler og sundhedsfaglig vejledning samt tilknyttet sundhedspersonale til projekterne vist sig at bidrage til hurtig klarhed over skavanker og diffuse sygdomme, således at indsatsen har kunnet målrettes.

Af øvrige redskaber i den aktive indsats kan især motion og netværksskabende aktiviteter trækkes frem som særligt givende. Motion har især vist sig som en god aktivitet i forhold til sygemeldte med stress og depressioner, som igennem motionen får tydelige løft i velværet. Netværksskabende aktiviteter har vist sig at være virkningsfulde, da mødet med andre i samme situation gennem fokus på fælles læring og aktiv skabelse af succes historier giver øget tro på egne muligheder og større motivation i forhold til arbejdsmarkedet.

- **Samarbejde med eksterne aktører** – projekterne har gode erfaringer med at skabe tætte formaliserede samarbejder med eksterne aktører. Dette gælder i alle faser af projektprocessen. Fx har et tæt samarbejde med a-kasserne og jobcentre omkring den indledende visitationsfase vist sig at være centralt i forhold til at sikre en tilstrækkelig og hensigtsmæssig visitation.

Desuden har det vist sig at være centralt for projekterne at have en klar strategi for, hvordan samarbejdet med sundheds- og behandlingssystemet skal foregå. I projekter med sygemeldte og udsatte grupper, hvor mange forskellige diffuse sygdomsbilleder kan være i spil, er behovet særligt udtalt for at have fokus på et tæt samarbejde med sundheds- og behandlingssystemet, således at hurtig afklaring og eventuel igangsættelse af den rette behandling kan foregå, hvor behovet måtte vise sig.

- **Rammevilkår** – igennem projekterne er der identificeret en række afgørende faktorer, som rammesætter den gode projektproces. Således har det interne samarbejde i projektet, her-

under at sikre de rette kompetencer hos medarbejderne og at sikre ledelsesmæssig opbakning til projektet, vist sig at have væsentlig betydning for projekternes muligheder for succes. Tilsvarende har det at have en udvidet beslutningskompetence udlagt til projektet eller et særdeles tæt samarbejde omkring beslutningstagningen, fx i forhold til iværksættelse af virksomhedspraktik og bevilling af enkeltydelser, vist sig at være vigtigt for at sikre en hurtig og målrettet indsats. Desuden har systematik i metodeudviklingen bidraget til en øget dokumentation af indsatsen med større efterfølgende mulighed for forankring.

3. TVÆRGÅENDE ANALYSE

Følgende kapital vil med henvisning til de overordnede målsætninger for puljen indeholde en tværgående analyse af de fem projekter. I fokus vil være en vurdering af, hvorvidt der på tværs af projekterne er sket en udvikling og udbredelse af metoder og aktivitetsredskaber særligt virksomme for målgruppen.

3.1 Visitation

Forudsætningerne for at skabe en effektiv og succesfuld visitation har på tværs af de fem projekter vist sig især at dreje sig om etableringen af projekternes rammer i opstartsfasen. For at nå de fastlagte målsætninger for antallet af visiterede har det i opstartsfasen været særlig vigtigt både at have en klar strategi for formidlingen af projekternes formål til alle relevante aktører, men også at have fastlagt nogle veldefinerede kriterier for visitationen af deltagere. En ustruktureret eller manglende formidling har resulteret i, at projekterne ikke har modtaget det forventede antal deltagere, fordi samarbejdspartnere på eksempelvis jobcentre eller a-kasser ikke har været klar over projekternes eksistens. Derudover har projekterne grundet uklarhed omkring visitationskriterierne modtaget borgere uden for den ønskede målgruppe. Betydningen af ovenstående har været, at alle projekterne har oplevet vanskeligheder med at opnå det målsatte antal visiterede deltagere i opstartsfasen. Erfaringen har i denne sammenhæng været, at et øget fokus på formidling og tydeliggørelse af både projekternes formål og visitationskriterier har medført en mere effektiv og smidig visitationsproces.

I forlængelse af visitationsprocessen har et andet vigtigt element i forhold til projektoplementeringen været at skabe klarhed om rolle- og ansvarsfordelingen i projekterne og blandt samarbejdspartnere. Erfaringerne fra projekterne har været, at der blandt andet hos de visiterende sagsbehandlere har været tvivl omkring både projekternes indhold, men også sagsbehandlernes ansvar og rolle i forhold til projekterne. I Kvindeprojektet fra Lemvig har projektlederen haft gode erfaringer med at afholde indledende og derefter løbende møder med de relevante aktører undervejs i projektprocessen for på denne måde at skabe en klarhed og sikre en forventningsafstemning omkring rolle- og ansvarsfordelingen. En lignende succes har projekt 'Ny Start' i Odense haft med samtaler mellem borger, sagsbehandler og projektmedarbejder, som skaber en fælles forståelse af formålet med forløbet.

De fleste af projekterne har i forhold til ovenstående formålet at imødegå og løse de udfordringer, som har været forbundet med visitation og opstart, hvilket gennemgående har skabt de nødvendige forudsætninger for planmæssig implementering af metoden.

3.2 Screening

To projekter har arbejdet med screening af særlige målgrupper. Det drejer sig dels om projektet for beskæftigelsesfremme for personer med ADHD i Randersområdet, dels om projektet SUND IGEN i Sorø.

I projektet i Randers har sagsbehandlere med udgangspunkt i undervisning i mulige tegn på ADHD foretaget en spotting af borgere med mulig ADHD. Herefter har de gennemført screeningsamtaler på baggrund af et skema udviklet af projektet. I projektet i Sorø har der været etableret et selvstændigt team bestående af en lægekonsulent, en sygeplejerske og en socialfaglig medarbejder, som har screenet og vurderet alle indkomne sygedagpengesager. Som en del af screeningen har teamet i kraft af deres fagprofessionelle udgangspunkt yderligere givet anbefalinger til sagsbehandlere i forhold til indsatsen over for den pågældende borger samt ydet sundhedsfaglig vejledning, hvis der har været behov.

Erfaringerne på tværs af de to projekter har været af positiv karakter. I Randers har oplevelsen blandt projektmedarbejderne været, at screeningsværktøjet er et særdeles effektivt redskab for sagsbehandlerne. 90 % af de screenede borgere er således efterfølgende blevet diagnosticeret til at have ADHD af en psykiater, hvilket vidner om, at screeningsværktøjet er forholdsvis træfsikkert. Erfaringerne fra projektet i Sorø er, at screeningen medvirker til at spotte risikosager hurtigt, hvilket gør det muligt at iværksætte en tidlig og målrettet opfølgingsindsats. Den systematiske screeningsproces af alle sygedagpengesager med fokus på hurtig indhentning af alle rele-

vante oplysninger, fx helbredsmæssige, skaber således et forbedret grundlag for belysning af den enkelte sag samt en mere målrettet og tidlig indsats.

På denne baggrund kan vi konkludere, at projekternes erfaring er, at screening danner et godt udgangspunkt for en målrettet indsats.

3.3 Tværfaglig indsats

Et centralt aspekt i forhold til den indsats over for borgerne, som igangsættes efter visitations- og screeningsprocesserne, omhandler koblingen mellem beskæftigelsesindsatsen og behandlings- og sundhedsindsatsen. Denne tværfaglighed, som er særlig for projekterne i nærværende pulje, har vist sig at være afgørende i forhold til indsatsen over for målgruppen.

Eksempelvis har projektet i Randers erfaret, at faste aftaler hos speciallæger om hurtig medicinsk udredning i kombination med social færdighedstræning forestået af en psykolog tilknyttet projektet blandt andet har medvirket til at reducere risikoen for tidlige frafald af deltagere. Ligeledes har erfaringer fra projekt 'Ny Start' i Odense været, at samarbejdet med en erhvervspsykolog i forbindelse med afholdelse af gruppesupervision har haft stor betydning for deltagernes sociale og personlige udvikling, samt at motion og samtaler med sundhedspersonalet tilknyttet projektet, har øget den generelle trivsel og sundhedstilstand blandt deltagerne. Også i projektet i Sorø har erfaret, at involvering af sundhedspersonale eksempelvis sygeplejersker er yderst relevant og nyttig i indsatsen over for sygemeldte og ledige med diffuse lidelser. På denne baggrund har en løbende erfaringsudveksling og inddragelse af det sundheds- og behandlingsfaglige personale været med til at sikre en målrettet indsats i forhold til deltagernes behov.

Det sundhedsfaglige perspektiv har ud over ovenstående ligeledes været effektivt i forhold til afklaring af diffuse sygdomsbilleder hos deltagerne. Sundhedsfaglige medarbejdere har langt mere viden om sygdomme og ikke mindst om redskaber til at håndtere sygdommene. I Sorø er det således oplevelsen, at den sundhedsfaglige vejledning har givet deltagerne langt større indsigt i egne sygdomme og kendskab til konkrete redskaber til bedre at håndtere disse i et fremadrettet perspektiv. Også i projekt i Odense er det erfaringen, at inddragelsen af sundhedsfagligt personale øger deltagernes bevidsthed om konkrete handlemuligheder i forhold til deres sygdom eller smerter. I forhold til koblingen med den beskæftigelsesfremmende indsats er erfaringen fra projekterne, at disse redskaber etablerer en god platform for personlig og social udvikling hos deltagerne, som ofte viser sig at opløse eller nedtone de diffuse sygdomsbilleder. Projekterne fortæller, at i takt med at sociale og personlige problemstillinger adresseres, begynder psykiske såvel som somatiske lidelser at glide i baggrunden, og motivation og ressourcer til udvikling hen imod arbejdsmarkedet bliver mere udtalt hos deltagerne. Tilsammen giver dette større sandsynlighed for tilbagevenden til arbejdsmarkedet og fastholdelse af deltagerne i et kommende arbejde.

Hvad angår samarbejdet med behandlingssystemet har blandt andet projektet i Sorø oplevet, at samarbejdet med praktiserende læger er forbedret betydeligt, i kraft af at det sundhedsfaglige personale er inddraget i vurderingen af indsatsen over for deltagerne. Det er indtrykket, at de praktiserende læger er mere samarbejdsvillige, når de er bevidste om, at indsatsen over for sygemeldte bliver vurderet af og også til dels gennemført af sundhedsfagligt personale i jobcentret. Dette kommer til udtryk ved, at lægerne er begyndt at tage kontakt på et tidligt tidspunkt med henblik på at få deres patienter visiteret til projektet samt generelt udviser større forståelse over for nytten af jobcentrets aktiviteter. Ligeledes har en forudsætning for Randers-projektets succes over for målgruppen med ADHD været et tæt samarbejde med speciallæger omkring hurtig psykiatrisk udredning efter screening. Uden et sådant på forhånd formaliseret samarbejde ville projektets indsats have været hæmmet af månedslange ventetider på psykiatrisk behandling, hvilket ville have undergravet projektets målsætning om hurtig indsats. Tilsvarende har Lemvig-projektet haft særdeles gode erfaringer med systematisk samarbejde med en psykolog, som sideløbende med projektets øvrige aktiviteter har understøttet deltagernes vej mod arbejdsmarkedet. Også her har det været centralt med et på forhånd formaliseret samarbejde, der har sikret deltagerne adgang til den nødvendige støtte på de rigtige tidspunkter. Med en klar strategi og på forhånd etablerede samarbejdsrelationer er det således muligt at skabe ekstraordinære og virkningsfulde rammer omkring en særlig indsats over for disse målgrupper, hvorfor fremtidige projektholdere med fordel kan have dette for øje i projektetableringen.

En anden tværgående tendens vedrørende det tværfaglige samarbejde omhandler myndighedsrollen. Erfaringer fra projekterne har tydeliggjort vigtigheden af at inddrage aktører i projektet, som ikke har en myndighedsrolle, og som har tavshedspligt i forhold til deres involvering i deltagerne. Dette aspekt har muliggjort en umiddelbar tillidsrelation, hvor deltagerne har turdet åbne for deres tanker og problemer uden risiko for at sige noget, som vil påvirke deres forsørgelsesgrundlag. Eksempelvis har 'Kvindeprojektet' i Lemvig benyttet sig af en psykolog, som efter behov er kommet i projektet for at tale med deltagerne. Her har psykologen fungeret som det element, der har kunnet facilitere den ekstra progression hos deltagerne, som projektet i kraft af sin metode og forankring i kommunalt regi ikke har haft mulighed for.

3.4 Virksomhedsrettet aktivering

Alle fem projekter har benyttet sig af virksomhedsrettet aktivering – virksomhedspraktik eller job med løntilskud, som et centralt element i indsatsen over for deltagerne. Erfaringerne på tværs af projekterne viser, at den virksomhedsrettede aktivering virker over for såvel de svageste ledige med længerevarende ledighed som sygemeldte, der ikke kan vende tilbage til tidligere arbejde.

Eksempelvis har oplevelsen i projekt 'Ny Start' i Odense været, at en vigtig medvirkende årsag til, at deltagerne er kommet i arbejde, har været et forudgående praktikforløb. Deltagerne har i deres praktikophold gjort sig nogle gode erfaringer på arbejdsmarkedet, og de har haft mulighed for med opbakning fra virksomhederne at opbygge et solidt netværk blandt nye kolleger. Dog har projektet i Odense haft store problemer med at motivere deltagerne til at komme i praktik, særligt fordi deltagerne har været afvisende over for tanken om at skulle i arbejde. Projektets erfaring er imidlertid, at deltagerne får meget ud af praktikken, og at der derfor er behov for at sikre, at de kommer ud og prøver kræfter ude i virksomhederne. Projektet har derfor valgt at justere rammerne omkring indtrædelse i projektet således, at det bliver et krav til deltagerne, at de skal deltage i praktik.

Erfaringen fra de øvrige projekter er, at der er et udtalt behov for et individuelt og sikkert rum til at udvikle sig inden såvel som sideløbende med etablering af virksomhedspraktik. Her har tilgangen omkring motivation til praktik således taget udgangspunkt i individuelle behov og en erfaring af, at den hurtigste vej til arbejdsmarkedstilknæytning går gennem etablering af trygge rammer for den enkelte.

I forbindelse med den virksomhedsrettede aktivering har der ligget et stort arbejde hos projekterne i at finde det tilstrækkelige antal praktikpladser hos relevante virksomheder. Dette arbejde er, efter erfaringer fra alle projekterne, blevet større end forventet grundet lavkonjunkturen og den i kraft heraf faldende interesse hos virksomhederne for etablering af praktikpladser. Dog viser erfaringer fra flere af projekterne, at et øget fokus på virksomhedsaftaler og mere opsøgende arbejde i et vist omfang kan løse problemerne. Derudover har et formaliseret samarbejde mellem projektet og jobkonsulenter omkring hurtigt at kunne træffe de nødvendige beslutninger i forhold til praktikpladserne været vigtigt for opnåelse af de målsatte milepæle for antallet af påbegyndte praktikker. Dette skyldes, at muligheden for at handle på netop det tidspunkt, hvor den enkelte deltager er motiveret for at komme i praktik, i mange tilfælde er afgørende for, at praktikken bliver en realitet. Denne udfordring har især ét af projekterne adresseret via klar kompetenceafklaring med jobcentret. 'Kvindeprojektet' i Lemvig har igennem hele forløbet haft kompetencen til at finde og igangsætte virksomhedspraktikker og har derfor ikke oplevet de samme problemer med at etablere praktikker.

Forud for praktikforløbet har erfaringer fra blandt andet projekt 'I gang igen' i Skive vist, at et særligt fokus på etablering af det rette match mellem virksomhed og deltager, er centralt for et succesfuldt praktikforløb. Alle projekterne har i denne forbindelse haft gode erfaringer med afholdelse af indledende møder med deltagelse af kontaktpersonen fra den pågældende virksomhed, deltageren samt en medarbejder fra projektet eller en jobkonsulent fra jobcenteret. I disse samtaler er der foregået en fælles forventningsafstemning, og både deltager og virksomhed har haft mulighed for at få afklaret eventuelle spørgsmål vedrørende praktikforløbet. Særligt vigtigt i denne samtale har på tværs af projekterne været, at deltagerne har haft en person enten fra projektet eller jobcenteret, som han eller hun har følt sig tryk ved. Årsagen hertil er blandt andet, at deltagerne ofte er usikre på sig selv. I den situation de befinder sig i, er det at have en fortrolig støtteperson, som kan være behjælpelig med at sikre en god afklaring og det rette match mellem

virksomhed og deltager, helt centralt. For at skabe en solid indgang til arbejdsmarkedet er det på den ene side vigtigt, at virksomheden er klar over væsentlige, særlige behov hos deltageren, ligesom det er vigtigt, at deltageren får afklaret en række spørgsmål omkring arbejdsmarkedet og egne muligheder på den konkrete virksomhed. Det er derfor vigtigt, at der er etableret en tillidsrelation og en fortrolighed i forhold til en ankerperson i projektet, således at dette møde mellem deltager og arbejdsmarked kan foregå på en hensigtsmæssig måde og til gavn for begge parter.

Tilsvarende har det i forlængelse heraf undervejs i deltagerens praktikforløb vist sig at være væsentligt med en tæt opfølgning fra projektets eller jobkonsulentens side. Opfølgningen har givet deltageren en tryghedsfølelse, og efter erfaringer fra jobkonsulenter tilknyttet projekterne ligeledes medvirket til, at deltagerne klarer sig bedre i praktikken, end de ellers ville have gjort.

Samlet set har erfaringerne på tværs af de fem projekter været, at den virksomhedsrettede aktivitet er afgørende for arbejdsmarkedstilknytningen, idet den skaber sammenhæng mellem på den ene side den tværfaglige afklaring og ressourcebaserede udvikling og på den anden side det konkrete arbejdsmarkedsrettede perspektiv i indsatsen.

3.5 Anerkendende tilgang

I henhold til den udsatte målgruppe, som projekterne arbejder med, viser erfaringer fra projekterne, at den tværfaglige og virksomhedsrettede indsats ikke er tilstrækkelig i forhold til at skabe de ønskede resultater. Det har på tværs af projekterne vist sig, at et fokus på deltagerens særlige problemstillinger i kombination med den tværfaglige indsats er centralt. Projekterne har således fundet det nødvendigt at tage udgangspunkt i den enkeltes situation og gennem en anerkendende tilgang skabe en tillidsrelation og et rum for ro og plads til udvikling. Succesen skal således findes i en individuel, respektfuld og anerkendende tilgang til og håndtering af deltagerens psykiske, sociale og fysiske problemer på samme tid. Projekt 'I gang igen' i Skive har tilsvarende oplevet, at målgruppen har særlige behov. Erfaringerne i Skive har været, at et individuelt fokus på den enkelte borgers særlige behov koblet med skabelsen af et rum for åbenhed, hvor deltagerne kan udvikle sig, har været nødvendigt for at opnå de ønskede resultater.

I relation hertil har det for projekterne været nødvendigt med en dynamisk kobling til og klar strategi for samarbejdet med for eksempel psykolog. Dette har projektet i Lemvig praktiseret på den måde, at de har haft en aftale med en psykolog om, at denne løbende er blevet tilkaldt, når behovet har vist sig i deltagerens individuelle forløb. Psykologen har arbejdet ud fra en tilgang, hvor udgangspunktet for samtalerne er deltagerens egne følelser og oplevelser. Både projektet og psykologen har haft gode erfaringer med denne model, som kobler anerkendende tilgang i projektførelse, anerkendende tilgang i understøttende psykologhjælp samt udgangspunkt i deltagerens behov i forhold til tidspunktet for inddragelsen af psykologen i den enkeltes forløb. Projektet har oplevet, at denne gennemgående anerkendende tilgang og en prioriteret indsats over for deltagerens personlige og sociale problemstillinger og løsningen af disse har medført, at behovet for behandlingsindsats er trådt i baggrunden eller helt er forsvundet. Projektet har med andre ord med denne tilgang formået at nedbryde de ofte diffuse sygdomsbilleder, som generelt er kendetegnende for målgruppen. Dette har blandt andet været med til at rykke deltagerne tættere på en afklaring i forhold til egne arbejdsevner, hvilken tidligere har været begrænset og forstyrret af de diffuse sygdomsbilleder.

Det er samtidig projekternes erfaring, at den anerkendende tilgang med fordel kan kobles med en tidlig og klar målsætning om arbejdsmarkedstilknytning, fx gennem virksomhedspraktik. Denne tydelige retningsbestemthed i indsatsen giver god baggrund for motivation hos deltagerne. Der skabes således en synergi imellem den anerkendende tilgang og det arbejdsmarkedsrettede fokus, som giver anledning til en positiv udvikling hos deltagerne.

3.6 Rammevilkår

På tværs af projekterne er der identificeret en række faktorer, som synes at være afgørende for projekternes evne til opnå succesfulde resultater.

En af de faktorer, som ofte afgøres inden projekterne, påbegyndes er den ledelsesmæssige forankring. Det har i flere af projekterne vist sig at være væsentligt for en succesfuld implementering, at projekterne er forankret under den leder, der har det daglige ansvar for målgruppen,

som skal visiteres til projektet. Det er ofte dem, som vil have en interesse i at afprøve effekten af nye metoder og redskaber, hvilket også vil bidrage til at sikre et ledelsesmæssigt fokus på visitation af borgere til projektet. Risikoen ved en ledelsesmæssig forankring af projekterne på et højere ledelsesniveau kan være træghed i samarbejdet, fx om visitation og afklaring af rolle- og ansvarsfordelingen blandt de involverede aktører. Dette har projekt 'SUND IGEN' i Sorø blandt andet erfaret, idet projektet, før det blev forankret hos sygedagpengelederen, oplevede visse uklarheder mellem sagsbehandlere og det nedsatte SMAT-team i forhold til rollefordeling og placering af beslutningskompetencer. Forankringen hos sygedagpengelederen har medvirket til en øget fælles forståelse af målet med indsatsen og projektets rolle heri, hvilket også har skabt bedre sammenhæng mellem visitationen og indsatsen. I forlængelse heraf har erfaringer fra projekterne været, at et ledelsesmæssigt fokus på og opbakning til projektet har vist sig at være afgørende for implementeringsprocessen, herunder den indledende implementering og visitation til projekterne, hvor den opbakning og opmærksomhed på projekterne, som ledelsen på jobcentrene kan skabe, har været af afgørende betydning for de videre forløb.

Et andet element, som ikke overraskende har vist sig at have afgørende betydning for en god projektproces, omhandler det interne samarbejde og medarbejderkompetencerne i projektet. Menneskene bag indsatsen er således helt afgørende for succes af en indsats. Det gælder både ledelse og de udførende projektmedarbejdere. Engagerede ildsjæle og menneskekendere med viden om de problemstillinger og ressourcer, som sygemeldte eller ledige med diffuse lidelser besidder, synes at være den vigtigste succesparameter. Eksempelvis fortæller alle involverede aktører – projektdeltagere og sagsbehandlere, at kompetencerne hos projektlederen i 'Kvindeprojekt Bagtroppen' i Lemvig har været altafgørende for, at så mange af deltagerne har opnået gode personlige og arbejdsmarkedsrettede resultater.

En tredje faktor, som synes at spille ind på projekternes evne til at opnå resultater og forankre indsatsen, er systematisk metodeudvikling. Erfaringer fra særligt Sorø-projektet har vist, at en systematisk metodeudvikling har stor betydning for en effektiv projektproces. Således har projektet gennem dokumentation af den anvendte metode og løbende erfaringsopsamling blandt andet formået at fokusere og sætte ind over for de risikofaktorer, der har vist sig undervejs i processen. Projekter, der ikke prioriterer at dokumentere deres metoder, indsats og resultater løbende, vil ofte have svært ved at overbevise mulige interessenter om at afprøve eller forankre projektet i den ordinære drift.

3.7 Puljens resultater og effekter

På baggrund af den tværgående analyse af de fem projekter i puljen kan vi overordnet konkludere, at en målrettet indsats giver resultater for målgruppen. Disse resultater kommer både til udtryk i form af sociale, personlige og faglige resultater for projekternes deltagere, men også i forhold til resultater og effekter i et beskæftigelsesmæssigt perspektiv. Især har projekterne vist stærke resultater, hvad angår deltagerens progression på de bløde områder. Nedenstående sammenfatter de gennemgående karakteristika for disse resultater på tværs af projekterne.

- Større selvtillid og forøget selvværd
- Mere positiv tilgang til egen situation og fremtiden
- Bedre evner til at indgå i sociale sammenhænge
- Bedre sproglige kompetencer
- Bedre sundhedstilstand
- Større indsigt i egne evner og kompetencer – såvel faglige, sociale som personlige
- Bedre evner til at håndtere og tage ansvar for eget liv
- Forbedring af generel trivsel og humør
- Evne til håndtering af stress- og konfliktsituationer
- Bedre fagligt og socialt netværk
- Forøget eller ny tro på indtrædelse/tilbagevenden til arbejdsmarkedet.

Det er erfaringerne, at disse resultater er nødvendige skridt på vejen til et arbejde. Eksempelvis er erfaringerne hos en sagsbehandler tilknyttet projektet i Lemvig, at de personlige, sociale og faglige resultater, som deltagerne undervejs i projektet har opnået, har medført en øget livskvalitet, som har gjort det langt nemmere og mere realistisk at foretage en reel beskæftigelsesmæssig afklaring. Dette skyldes blandt andet, at ovenstående resultater har betydet en nedbrydning

af de diffuse sygdomsbilleder, som tidligere har stået i vejen for et beskæftigelsesperspektiv. Vigtigheden af deltagernes progression på de bløde områder skal således ikke kun ses i forhold til et bedre velbefindende hos deltagerne, men ligeledes i forhold til en mere effektiv afklaringsproces hen imod job eller uddannelse.

Hvad angår den arbejdsmarkedsrettede effekt, har projekterne samlet set opnået at få 24 % af det samlede antal visiterede i enten uddannelse, job eller fleksjob. Dog er Sorø ikke talt med, da projektet ikke har haft målsætninger på dette område. Samlet set har de fire øvrige projekter opnået konkrete beskæftigelsesrettede resultater for i alt 88 deltagere. Heraf er 19 deltagere startet på en uddannelse, og erfaringerne har i denne forbindelse været, at mange deltagere efter at have været i virksomhedspraktik har fået mod på at uddanne sig inden for området. I alt har 60 deltagere fået job på ordinære vilkår, mens 9 deltagere er kommet i fleksjob. Effekten har for de fire projekter varieret mellem beskæftigelsesrettede resultater for 13 % og 30 % af de visiterede.

Projekternes erfaringer i forbindelse med at få deltagere i job har i mange tilfælde været præget af lavkonjunkturen, som i tråd med problemerne med etablering af praktikpladser har betydet, at virksomhederne ikke har haft de samme ressourcer som tidligere til at ansætte nye medarbejdere.

Set i lyset af lavkonjunkturen og den stigende ledighed i perioden, hvor projekterne har kørt, er det vores vurdering, at projekterne overordnet set har opnået flotte resultater. På trods af at projekterne i flere tilfælde ikke har mødt egne målsætninger, har de samlet set opnået at udvikle metoder til indfrielse af puljens målsætninger om at bringe udsatte sygemeldte og ledige i job eller uddannelse gennem en særligt tilrettelagt indsats. Denne konklusion understøttes af, at flere af de afsluttede projekter er overgået til kommunal drift.

4. TÆT PÅ DE FEM PROJEKTER

I dette kapitel går vi tæt på de enkelte projekter i puljen. For hvert af de fem projekter gennemgår vi projektets baggrund, formål og målgruppe samt giver en kort introduktion til projektets metode. Derefter redegør og vurderer vi projekternes implementering og resultatopnåelsen samt forankring.

4.1 Lemvig Kommune – 'Kvindeprojekt'

Projekt 'Kvindeprojekt Bagtroppen' er etableret af Lemvig Kommune som et tilbud til langtidssygemeldte kvinder, idet disse er overrepræsenteret i gruppen af kontanthjælps- og sygedagpengemodtagere i kommunen.

Projektets overordnede hypotese

Gennem individuel vejledning, undervisningstilbud, tæt opfølgning og psykologhjælp afklares kvinderne og opnår tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet.

4.1.1 Projektets baggrund og formål

På tidspunktet for projektets start er der mangel på arbejdskraft på arbejdsmarkedet. I den forbindelse oplever Lemvig Kommune, at en stor gruppe af kontanthjælpsmodtagere ikke er i stand til at få gavn i den gunstige arbejdsmarkedssituation på grund af betydelige personlige og sociale barrierer i forhold til indtrædelse på arbejdsmarkedet. Blandt denne gruppe har den hidtidige indsats ikke været tilstrækkelig, og projektets hensigt er derfor via en håndholdt tilgang og en individuel indsats at fremme beskæftigelsen i målgruppen.

Formålet i forhold til metoden er tredelt. Det handler for det første om at høste erfaringer med anvendelsen af personlig vejledning og tæt opfølgning i forhold til målgruppen. Dernæst handler det om at finde værktøjer, der kan mindske uoverensstemmelsen mellem sagsbehandlerens og målgruppens opfattelse af den enkelte sag og den enkeltes situation. Det tredje formål er at afprøve alternative tilbud i forhold til målgruppen og deres specifikke problemer.

Målgruppen

Lemvig Kommune har erfaret, at der i den ovenfor omtalte gruppe af kontanthjælpsmodtagere er en overrepræsentation af kvinder. Mere præcist var 105 ud af 157 kontanthjælpsmodtagere i september 2007 kvinder, og projektet har derfor målrettet sin indsats denne store gruppe af kvinder. Ud over kontanthjælpsmodtagere retter projektet sig også mod sygedagpengemodtagere i kategori 2 og 3, modtagere af ledighedsydelse eller modtagere af dagpenge fra a-kasse med andre barrierer i forhold til arbejdsmarkedet end ledighed. Den konkrete målgruppe er på 171 kvinder, hvoraf 70 forventes at deltage i projektet. Hvad angår kvinderne i matchgruppe 4 og 5, er de kendetegnet ved at være dem, som er længst væk fra arbejdsmarkedet og som har behov for først at blive flyttet personligt, sprogligt og kognitivt, før der kan arbejdes arbejdsmarkedsrettet. De har ofte en historik af længere fravær fra arbejdsmarkedet. Sygedagpengemodtagere i kategori 2 og 3 har i sammenligning hermed langt flere ressourcer, og fokus for denne gruppe er derfor blandt andet at etablere et ejerskab hos kvinderne i forhold til planerne for vejen tilbage til arbejdsmarkedet. Modtagere af ledighedsydelse og dagpengemodtagerne fra a-kasserne er kendetegnet ved svære fysiske og psykiske skader, hvorfor projektets fokus over for disse kvinder er en hurtig afklaring af sygdomssituationen og derefter en fremadrettet indsats i forhold til tilbagemødet til arbejdsmarkedet. Fordelingen mellem disse målgrupper har været, at langt den største gruppe er kommet fra kontanthjælp i matchgruppe 4 og 5. Kun enkelte deltagere er kommet fra de øvrige kategorier.

I forbindelse med målgruppen skal det nævnes, at projektet undervejs i forløbet har erfaret, at borgere med massivt misbrug samt svært psykisk syge ikke skal betragtes som en del af målgruppen, da disse borgere har en række barrierer, som ikke kan overvindes med projektets metoder.

4.1.2 Kort beskrivelse af metoden

Metodens teoretiske grundlag:

- *Konstruktivistisk samtaleteknik* – metode hvor deltagerne opnår forståelse af egne mål og ressourcer, uden at projektet kommer med mulige løsninger, samt hvor den enkelte deltager udvikler en ejerskabsfølelse for eget liv.
- *Anerkendende tilgang* – at møde deltageren fordomsfrit, med respekt, accept og rummelighed.
- *Systemisk tilgang* – borgercentrering, ressourceorientering, helhedsorientering og fokus på det hele menneske.

Redskaber til metodens udførelse:

- *Ressourceprofil* – anvendes som udgangspunkt for indsatsen og anses som en forudsætning for både visitation og succes.
- *Individuelle samtaler og personlig/social afklaring* – projektet foretager med udgangspunkt i den konstruktivistiske samtale løbende individuelle samtaler med deltagerne med det formål at klarlægge den enkeltes muligheder og barrierer. Undervejs i disse samtaler udvikles og opdateres en handlingsplan for hver deltager med udgangspunkt i den enkeltes ønsker og fremskridt i forløbet.
- *Undervisning i almen samfundsforståelse mv.* – med afsæt i den individuelle vejledning tilbydes forskellige kurser, som matcher de behov og kompetencer, deltagerne hver især har.
- *Social læring gennem gruppedynamik* – projektet stræber efter hele tiden at have et uhomogent hold, hvori der foregår en løbende dialog om gensidig forståelse, rummelighed og omsorg.
- *Mønsterbrydning og netværksskabelse* – med det formål at skabe grundlag for mønsterbrydning tages der udgangspunkt i deltagerens forståelse af eget liv, og der gøres derfor kun brug af journaler om deltagerens historik i det omfang, det er særlig nødvendigt. Rammerne for netværksskabelse dannes ved at indlægge god tid til samvær, fælles aktiviteter mv. i det daglige forløb.
- *Virksomhedspraktik og afklaring i forhold til arbejdsmarkedet* – i de individuelle samtaler kortlægges de forhold og personer, som har betydning i deltagerens liv, hvilket anvendes som grundlag for afklaring i forhold til fremtidige jobmuligheder. På baggrund af deltagerens ønsker skaber jobkonsulenterne tilknyttet projektet eller projektets medarbejdere kontakt til virksomheder, hvor deltagerne er i praktik i cirka 13 uger.

4.1.3 Projektets implementering

Omdrejningspunktet for følgende afsnit er en vurdering af, hvorvidt projektet har gennemført de planlagte aktiviteter, samt hvilke barrierer og afvigelser der har været i forbindelse med implementeringen. Der tages udgangspunkt i den forandringsteori, som blev etableret ved projektets start, og på denne baggrund afdækkes nedenstående temaer:

- Screening og visitation
- Vejledning
- Tilbud
- Virksomhedsaktivering
- Formidling af anvendte metoder.

Før disse fem indsatsområder behandles, vil vi som det første kort beskrive organiseringen af projektets indsats og centrale erfaringer i forbindelse hermed.

Organisering af indsatsen

Ledelsen af projektet er forestået af en nedsat projektgruppe bestående af jobcenterchefen, en faglig koordinator for kontanthjælps- og sygedagpengeområdet samt sagsbehandlere fra disse to områder. Derudover er der tilknyttet en akademisk medarbejder fra ledelsessekretariatet, som skal sikre, at de økonomiske rammer overholdes. Af øvrige opgaver, som denne projektgruppe forestår, er blandt andet sikring af, at projektet har den ønskede fremdrift og overholder de opstillede mål samt udøvelse af sparring til projektlederen.

Ud over projektgruppen samarbejder projektet løbende med jobcentret og jobkonsulenter samt sagsbehandlere fra en lang række områder, herunder fx familieområdet og det sociale område.

Jobkonsulenternes rolle er i fællesskab med projektet at følge op på de af projektets deltagere, som er i praktik. Undervejs i processen har det vist sig, at der ikke har været behov for at have tilknyttet et fast specialistteam til afklaring af de deltagere, som har været sygemeldte – en idé som projektet arbejdede med i begyndelsen af projektprocessen. I stedet har projektet etableret samarbejde med en psykolog, som har forestået den psykiske afklaring, og derudover har de benyttet sig af deltagernes egne praktiserende læger til afklaring af konkrete sygdomme. Denne organisering har projektet haft god erfaring med og oplyser blandt andet, at samspillet mellem dem og behandlingssystemet kun i få tilfælde har ført til forsinkelser i deltagernes forløb. Konkret har samarbejdet med psykologen været organiseret på den måde, at når en gruppe af deltagere har haft et behov for psykologhjælp, så er psykologen kommet fire timer om ugen i en periode på 5-6 uger. Dette har ifølge psykologen fungeret godt, fordi det har skabt et sammenhængende forløb for både hende og deltagere.

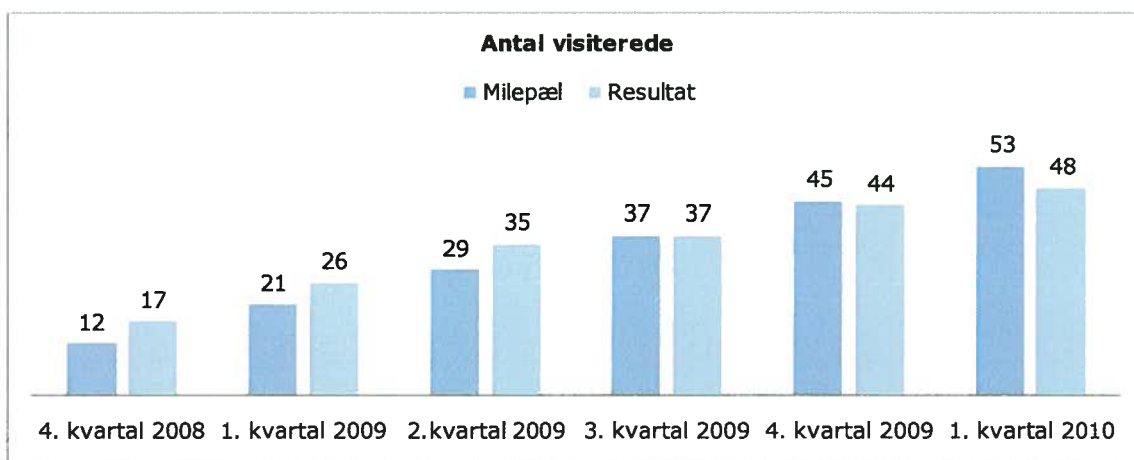
Screening og visitation

Den indledende del af implementeringen i forhold til deltagere vedrører sikring af det ønskede antal deltagere i målgruppen til projektet. De specifikke kriterier for visitationen af deltagere er udarbejdet i et samarbejde mellem projektets styregruppe og projektlederen. Projektet og styregruppen har besluttet, at borgere med blandt andet ADHD godt kan visiteres til projektet, mens misbrugere ikke er en del af målgruppen. Dog oplyser projektet, at der er foregået en visitation af nogle få misbrugere, men at disse enten har været clean eller på afvæning, når de starter på projektet. Det er desuden sket under forudsætning af en fylldig baggrundsviden om pågældende. I denne forbindelse har projektet oplevet et særdeles godt samarbejde med misbrugskonsulenterne, hvilke de har benyttet sig af i de tilfælde, hvor en deltager er faldet tilbage i sit misbrug under projektforløbet.

De udvalgte visitationskriterier er blevet kommunikeret ud til sagsbehandlerne, og efter lidt startvanskeligheder har visitationen til projektet fungeret uden problemer.

En sagsbehandler fortæller i henhold til visitationsprocessen, at hun i sin første samtale med borgerne foretager en vurdering af, hvorvidt den enkelte er en del af målgruppen for projektet. Denne vurdering foretages på baggrund af informationen fra projektet bestående af en folder, hvilken sagsbehandleren synes har været tilstrækkelig som udgangspunkt for sine beslutninger. Ligeledes oplyser sagsbehandleren, at visitationen til projektet også i flere tilfælde foregår allerede, når borgeren henvender sig i jobcenteret, da de sagsbehandlere, der sidder i visitationen på jobcentret, også er bekendte med og har mulighed for at visitere borgere til projektet.

I nedenstående figur illustrerer vi sammenhængen mellem milepælene og de opnåede resultater for antallet af visiterede til projektet.

I den første del af projektforløbet ligger resultaterne jævnt et lille stykke over de opstillede milepæle, hvorimod projektet ved udgangen af 1. kvartal 2010 ikke har nået det ønskede antal visiterede. Således har projektet på slutevalueringstidspunktet visiteret 48 kvinder mod en milepæl på 53. Der er imidlertid tale om en mindre afvigelse på 5 borgere og dermed en opnåelse af 91

% af målsætningen for antallet af visiterede, og eftersom der er sket en forlængelse af projektperioden til afslutning den 30. november 2010, vurderer vi, at projektet har opnået et tilstrækkeligt deltagergrundlag for den videre proces.

I forbindelse med visitationen oplever en interviewet sagsbehandler, at visitationen til projektet har været det rigtige for de borgere, hun har haft kontakten med. Årsagen er, at mange af dem blandt andet er meget psykisk ustabile og dermed ikke ville være i stand til at fungere i øvrige aktiveringstilbud, hvorimod der på 'Kvindeprojektet' bliver taget andre og flere hensyn til kvinderne. Betydningen af dette rum til at være på egne vilkår har været, at deltagerne er mødt op i aktiveringen og har fået et godt sammenhold med de andre projektdeltagere. Dette har ifølge sagsbehandleren resulteret i en øget livskvalitet hos kvinderne og dermed også gjort det nemmere for sagsbehandleren at foretage en afklaring af dem.

Projektets aktiviteter

I det følgende redegør vi for de aktiviteter, projektet har foretaget i forhold til deltagerne, og på baggrund heraf en vurdering af, hvorvidt projektets metode er udført i praksis.

Vejledning

Et af de centrale elementer i projektets metode er den konstruktivistiske vejledning, som deltagerne modtager 2-3 timer ugentligt. Denne vejledning foretages af projektlederen eller projektmedarbejderen gennem individuelle samtaler med deltageren. Her er det primære fokus, at borgeren bliver styrende i forhold til skabelse af planer for egen fremtid. Dermed bliver deltagerne gjort til direktører i eget liv, hvilket er en vigtig del af målet mod at bryde deltageres tidligere handlingsmønstre. Tanken bag vejledning er, at det er deltagerne selv, der skal komme med løsninger på deres problemer, mens projektets opgave er at støtte deltagerne undervejs i denne proces. Projektet erfarer i forbindelse med den konstruktivistiske vejledning, at når de respekterer og lytter til deltagerne, så vokser kvinderne med opgaverne og bliver bedre, mere selvsikre og ansvarsbevidste for hver gang. Projektet gør det klart over for kvinderne, at de alle er gode nok, men at de har nogle psykiske forhindringer, som bevirker, at de ikke kan klare sig på samme måde som alle andre. Men når disse udfordringer først er overvundet, kan deltagerne begynde at tage ansvar for egen fremtid og herigennem få et øget selvværd og en større selvtilid.

Som supplement hertil udtrykker tre deltagere, som vi har interviewet i forbindelse med evalueringen, at de alle har haft stor glæde af vejledningen. Blandt andet fortæller en deltager, at projektlederen skaber nogle trygge rammer, som gør, at hun tør fortælle åbent om sine problemer og få dem bearbejdet. Dette har betydet et øget selvværd og en tro på, at hun vil kunne få succes fremover. Andre interviewede deltagere fortæller lignende oplevelser. Når deltagerne spørges, hvad der muliggør denne positive udvikling, fortæller de, at projektlederens rummelighed, og det at hun tør vise personlige sider af sig selv i samværet med deltagerne, er vigtig for, at de også selv tør åbne sig og begynde at arbejde med deres problemer.

Som en del af den konstruktivistiske vejledning udarbejdes individuelle handleplaner for hver deltager. Udarbejdelsen påbegyndes ved projektstart og er udformet som et beskæftigelseskema, der giver projektet et overblik over, hvad den enkelte foretager sig. Ligeledes anvendes den som en form for statusrapport på en række emner som eksempelvis arbejdsmarkedsparathed, lyst til motion, deltagelse i aktiviteter mv. Projektet observerer deltagerne hver dag og indskriver i dialog med den enkelte udviklingen ind i handlingsplanen på det næste møde. Formålet med denne handlingsplan er, at deltageren ved, hvad der står, og dermed kan observere egne fremskridt. De giver ifølge projektet et godt overblik og anvendes også af sagsbehandlerne i forbindelse med ansøgninger til fleksjob eller pension. Centralt at nævne i denne forbindelse er, at projektet som udgangspunkt ikke vil vide noget om deltageres historik, men lader kvinderne fortælle deres historie, sådan som de har oplevet den. På denne måde nedbryder de det skisma, der eksisterer mellem deltageres egne oplevelser og sagsbehandlerens oplevelse af deltageres situation, hvilket ifølge projektet ofte har været skyld i den mistillid, kvinderne har til beskæftigelsessystemet.

En sagsbehandler interviewet i forbindelse med evalueringen af projektet oplever, at deltagerne har en høj grad af ejerskab for handlingsplanen, hvilket hun vurderer skyldes, at der er mere tid til udarbejdelsen, og at planen dermed bliver mere målrettet, konkret og realistisk for kvinderne.

Dette betyder, at deltagerne bliver langt mere motiverede for at arbejde med de ting, der er indskrevet i planen.

Tilbud

Ifølge projektlederen er den konstruktivistiske vejledning og udarbejdelsen af handlingsplanerne dog ikke tilstrækkelig til sikring af et succesfuldt forløb, men skal ske i samspil med undervisning af deltagerne. Nedenstående oplister de tilbud, deltagerne har benyttet sig af undervejs i deres projektførelse.

- *Egogramprofil* – gennem en egogramprofil finder deltagerne ud af, hvilke roller de har, disse værende enten kritisk/omsorgsfuld forældre og naturligt/tilpasset barn.
- *Hverdagspsykologi* – undervisning i hvordan deltagerne kan være med til at gøre deres liv mere meningsfyldt og livsbekræftende.
- *Kommunikation* – undervisning i verbalt og kropsligt sprog samt ikke-voldelig kommunikation.
- *Genogram* – udformning af et stamtræ over de seneste tre generationer af deltagerens familie.
- *Maslows behovspyramide* – undervisning i Maslows behovspyramide og tankerne bag.
- *Samfundsfag* – fokus på problemstillinger inden for politik, økonomi og sociologi.
- *Edb og jobsøgning* – undervisning om edb på brugerniveau og i ansøgningskrivning.
- *Førstehjælpskursus* – 30 timers førstehjælpsundervisning.
- *Sygdomslære* – undervisning i diverse psykiske sygdomme, børneopdragelse mv.
- *Ernæringslære og sund livsstil* – læring om kost og vigtigheden af en sund og nærende livsstil.
- *Rengøring* – undervisning i rengøring og hygiejne.
- *Boglæsning* – læsning af bøger i grupper og analyser af forfatternes budskab mv. og skrivning af Heiko digte.
- *Motion* – to skemalagte motionsaktiviteter ugentligt, bl.a. svømning og gåture samt fokus på sundhedspolitik, herunder stress, rygning, alkohol og psykisk arbejdsmiljø.
- *Kreative fag* – pilefletning, strikning, filtning mv.

Erfaringerne fra projektet har været, at deltagerne generelt er så psykisk belastede, at de skal 'bygges op' forfra. Derfor har projektet foretaget alle ovenstående tilbud og har derudover ved at fungere som en rollemodel for kvinderne opdraget dem omkring blandt andet hygiejne, sprog, tavshedspligt mv. Denne opdragelse har fungeret som et element til opnåelse af mønsterbrydning og skabelse af en konstruktiv og positiv gruppedynamik hos deltagerne. De sygdomme, som deltagerne hver især lider af, kommer i denne forbindelse i anden række, da det er projektets overbevisning, at hvis de får løst deltagerens sociale problemer, blandt andet gennem ovenstående tilbud, så er det ikke længere sygdommene, der er det primære i kvindernes liv. Det er i følge projektet de sociale problemer, der skaber de største barrierer for at få denne gruppe af kvinder ud på arbejdsmarkedet, hvorfor det primære fokus i projektet er den sociale 'opbygning' af deltagerne.

En deltager fortæller i forbindelse med undervisningen i psykologi, at det har givet hende en større viden, som hun har brugt i sit selvudviklingsarbejde. Ligeledes fortæller en anden deltager, at hun, i modsætning til de projekter hun tidligere har været tilknyttet, ikke føler, at hun bliver påduttet aktiviteter. Derimod giver projektlederen plads og lytter til de ønsker, som hun har, og tager udgangspunkt i disse.

Virksomhedsdelen/afklaringsdelen

En anden central del af projektets aktiviteter har været virksomhedspraktikken, som typisk har været et 13-ugers individuelt tilrettelagt forløb. Nedenfor præsenterer vi projektets resultater i forhold til igangsatte virksomhedspraktikker.

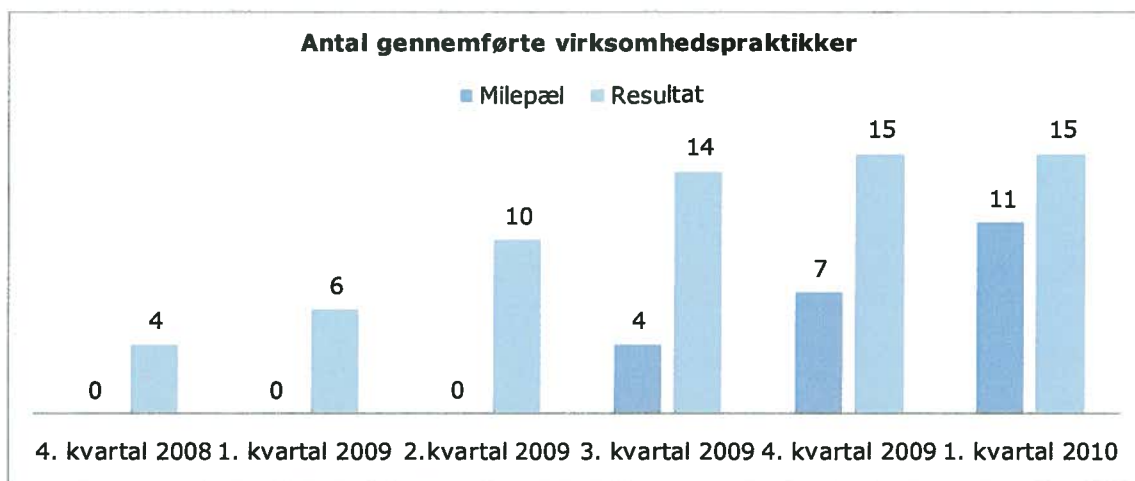
Projektet oplever stor succes i forhold til rekrutteringen af virksomheder, der tilbyder praktikker og har trods lavkonjunkturerne kunnet finde det ønskede antal praktikpladser. Som figuren ovenfor viser, har projektet i hele perioden været godt med i forhold til at skaffe praktikpladser til deltagerne, og ved slutevalueringstidspunktet i 1. kvartal 2010 har projektet igangsat 91 % af de ønskede praktikker. Den forlængede projektperiode taget i betragtning vurderer vi, at projektet har nået et tilstrækkeligt resultat i relation til det oprindelige succeskriterium.

Projektet har i forhold til praktikkerne lagt stor vægt på opfølgning af deltagerne, hvorfor projektet og jobkonsulenter har fulgt personligt op på de enkelte praktikforløb ca. hver anden eller tredje uge. Desuden er sms og telefonsamtaler blevet benyttet, i det omfang det har været nødvendigt. Projektet fortæller, hvordan nogle deltagere i praktik ligeledes stadig benytter projektet nogle dage om ugen. I disse tilfælde har projektet også fungeret som mentor og vejleder for praktikanten løbende i praktikperioden.

En sagsbehandler tilknyttet projektet fortæller i forbindelse med projektets opfølgning på deltagerne, at hendes oplevelse er, at der bliver fulgt grundigt op på deltagerne fra projektets side, selvom de er i praktik. Det giver efter hendes mening borgeren tryghed. Hun fortæller, at deltagerne synes, det er rart at have kontakten til projektet, så de kan spørge om ting, de er i tvivl om, og så de kan få hjælp. Trygheden og muligheden for at sparre med projektet betyder altså meget. Sagsbehandleren fortæller, hvordan tilknytningen til projektet under praktik giver deltagerne oplevelsen af at formå mere, end de havde regnet med. På baggrund af projektets tætte opfølgning er det altså sagsbehandlerens oplevelse, at deltagerne performer bedre i praktikken. I forhold til resultater inden for job og uddannelse har resultaterne af praktikken mest at gøre med, at deltagerne får udviklet deres kompetencer og får et billede af virksomheden. Dermed hjælper praktikkerne med til, at deltagerne kommer tættere på en afklaring, mener sagsbehandleren.

En medarbejder på en virksomhed, hvor en af deltagerne har været i praktik, fortæller, hvordan den løbende opfølgning har fungeret rigtig fint for praktikanten, og hvordan de som virksomhed også har haft mulighed for at kontakte projektet, hvis der var behov. Virksomheden oplever dialogen med projektet som yderst tilfredsstillende og synes, at der gennem hele forløbet har været et rigtig godt samarbejde.

Opfølgningen såvel i forhold til deltager som virksomhed har således fungeret godt i projektet. Dette afspejles også i projektets resultater vedrørende gennemførte virksomhedspraktikker, som vi præsenterer nedenfor.

Som figuren illustrerer, har projektet præsteret flot i forhold til deres målsætning om 11 gennemførte praktikker i 1. kvartal af 2010. De har på dette tidspunkt fået gennemført i alt 15 praktikker. Projektet fortæller, hvordan deltagerens motivation er en vigtig faktor, hvis de igangsatte virksomhedspraktikker skal lykkes. Det er altafgørende, at deltagerne føler sig imødekommet og respekteret af både projektmedarbejdere og virksomheder, samt at projektet er i stand til at handle hurtigt på deltagerens ønske om praktik. Når deltagerne er motiverede, er det altafgørende, at der bliver handlet. Dette betyder at de fastholdes i deres motivation, men også at de føler sig hørt og taget seriøst. Projektet fortæller i den forbindelse om en deltager, der var helt nede psykisk, men som alligevel kom i praktik i fire uger. Derefter fik hun tilbudt job og er nu uddannet inden for området. Denne succes mener projektet skyldes, at der var en, der troede på hende, og at hun dermed fik styrket sin selvtillid og motivation. Virksomhedspraktikken kan altså ifølge projektet give deltagerne mulighed for at gennemføre noget, de ikke troede, de kunne, og dermed give dem øget selvtillid og en mere positiv selvopfattelse. Deltagerne kan ifølge projektet ligeledes bruge praktikken til en forventningsafstemning omkring arbejdsmarkedet. I forhold til virksomhederne fortæller projektet, at det har været vigtigt for et godt samarbejde og en succesfuld praktikperiode, at projektet informerer virksomheden om, hvor de skal henvende sig, hvis der er problemer eller andre usikkerheder omkring forløbet eller praktikanten. Projektet påpeger, at de slipper deltagerne, når de er kommet i job. Der er altså ikke noget efterværn fra projektets side. Det overlades til sagsbehandlerne.

I forhold til praktikkens indvirkning på praktikantens udvikling fortæller en medarbejder på en virksomhed, hvordan de giver praktikanten flere og mere komplicerede arbejdsopgaver igennem forløbet, og at dette skaber en positiv udvikling hos praktikanten. Medarbejderen fortæller dog, at de skal passe meget på, at opgaverne ikke bliver for svære. Herudover fortæller hun, hvordan det har været vigtigt at have god tid til praktikanten, således at vedkommende kan få hjælp til svære opgaver og dermed udvikle sig inden for arbejdsområdet. Virksomheden oplever således, at praktikanten i løbet af praktikken har udviklet sig, men samtidig ytrer medarbejderen bekymring om, hvorvidt praktikanten vil kunne få job bagefter, idet vedkommende stadig har sociale problemer, der kan komme i vejen for jobmulighederne.

Projektet havde i udgangspunktet planlagt, at deltagerne skulle indgå i virksomhedsrotation på baggrund af jobrotationsordningen. Dette har dog ikke været muligt grundet lavkonjunkturen, hvorfor virksomhedspraktikkerne i stedet er blevet anvendt.

Vi kan ud fra ovenstående konkludere, at projektet har haft stor succes med såvel etablering som gennemførelse af praktikkerne. Deltagerne har fået såvel personlige som faglige gevinster, og nogle er kommet i job eller uddannelse som følge af praktikkerne.

Formidling

Hvad angår aktiviteter foretaget med henblik på formidling af centrale erfaringer med projektets metoder og udviklingen, har projektet på nuværende tidspunkt ikke iværksat nogen systematiske aktiviteter. Dog er der kommet et link til projektet på kommunens hjemmeside, og projektet har

haft besøg fra en nabokommune samt medarbejdere i distriktspsykiatrien, som mundtligt har hørt om projektet. Af planlagte aktiviteter i den kommende tid er blandt andet fremlæggelse af projektet på et forvaltningsseminar med henblik på videreførelse af projektet samt et projektseminar til formidling af projektets metoder og erfaringer hermed.

Metodeudvikling

Erfaringer fra projektets metodeudviklingsindsats centrerer sig om en række områder af tilgangen til og indsatsen i forhold til deltagerne samt nogle mere praktiske forhold. Der er arbejdet ud fra de samme metoder siden projektets begyndelse, og de nedenstående erfaringer kan således ses som et udslag af den udvikling, som indsatsen har gennemgået i løbet af projektperioden.

- *Nedbrydning af diffuse sygdomsbilleder* – alle projektdeltagere har i større eller mindre grad haft diffuse sygdomsbilleder. Projektets erfaringer er i denne forbindelse, at metoder til at få nedbrudt disse handler om at lytte til deltagerne og danne sig forståelser derigennem. Projektet har med stor succes benyttet sig af deltagerne egne læger til afklaringen, men ofte har det vist sig, at mange af sygdommene forsvinder eller træder i baggrunden, når deltagerne sociale problemer bliver løst. Deltagerne har tidligere fokuseret på sygdomme, fordi det ifølge projektet var det eneste, de havde. Igennem projektforløbet har de imidlertid tilegnet sig nogle nye værdier og sociale relationer samt fået styrket deres selvtillid og selvværd, hvilket til sammen skaber rum for en redefinering af selv- og sygdomsforståelsen.
- *Håndholdt indsats* – en afgørende faktor for et succesfuldt forløb har vist sig at være den håndholdte og samtidig respektfulde indsats og tilgang til deltagerne. Det har vist sig at være af afgørende betydning for målgruppen, at projektlederen er til rådighed hele tiden – også uden for almindelige arbejdstider. Årsagen er, at det er nødvendigt at skabe et fortrolighedsforhold mellem projektet og deltagerne, samt at projektlederen agerer som en rollemodel, deltagerne kan se op til og relatere sig til.
- *Samarbejdspartnere* – projektet har allerede i starten af projektperioden erfaret, at en forudsætning for et konstruktivt samarbejde vedrørende visitation og deltagerne forløb som helhed samt for projektets målfrielse er en klar strategi om informering af og kommunikation med samarbejdspartnere. I denne forbindelse vurderer projektet ligeledes, at det vil være en stor fordel, hvis projektledelse og medarbejdere er med i de indledende faser omhandlende problemformulering og forberedelse af et projekt af denne art. Projektleder og projektmedarbejder var ikke ansat, da projektets vision blev skabt.
- *Psykologhjælp* – psykologen tilknyttet projektet har i sit arbejde med deltagerne erfaret, at gruppeterapi ikke fungerer for denne målgruppe. Årsagen er, at kvinderne allerede indgår i gruppesammenhænge i projektet, og psykologens rolle derfor er at skabe den ekstra personlige forandring, som kun kan foregå individuelt. Ligeledes er personerne i målgruppen så svage i deres sociale netværk og sociale kompetencer, at de har svært ved at afgrænse sig fra andre og afstemme samvær og dialog. I denne forbindelse foreslår psykologen, at det ville være relevant at involvere psykologen i en del af undervisningen, på baggrund af de ting denne ser røre sig hos deltagerne.
- *Virksomhedspraktik* – projektet har grundet lavkonjunkturen og dermed en generelt mindre motivation hos virksomheder til at finde ressourcer til praktikanter haft et øget fokus på det virksomhedsopbyggende arbejde. Dette i kombination med et godt samarbejde med jobkonsulenterne har haft en god effekt, og projektet har derfor indtil nu ikke haft problemer med at finde praktikpladser til kvinderne.

Projektlederen arbejder på baggrund af de tilegnede erfaringer løbende med tilpasning og udvikling af projektets metoder. Indtil nu kan disse erfaringer ifølge projektlederen anvendes på to måder. For det første kan erfaringerne anvendes i forhold til projektdeltagerne til at samle op på de kvinder, som har en meget dårlig social arv. For det andet kan erfaringerne benyttes til at bryde den sociale arv forstået på den måde, at kvindernes dårlige betingelser ikke videregives til deres børn. Som nævnt tidligere tyder det i denne forbindelse på, at det er udviklingen af målgruppens sociale kompetencer, som spiller en afgørende rolle i forhold til at bryde den 'sociale arv'.

Samlet vurdering af projektets implementering

Projektets målsætninger har bygget på en tredelt metode omhandlende indhøstning af erfaringer med anvendelsen af personlig vejledning og tæt opfølgning, udvikling af værktøjer velegnede til

at nedbryde skismaet mellem deltagere og sagsbehandlere samt afprøvning af alternative tilbud i forhold til målgruppen. Med udgangspunkt heri vurderer vi på baggrund af ovenstående, at projektets metode er implementeret efter den metodiske hensigt og i det målsatte omfang. I de følgende afsnit evalueres projektets resultater og effekter set i lyset heraf.

4.1.4 Projektets resultater og effekter

Faglige, sociale og personlige resultater

Projektets metoder tager udgangspunkt i den enkeltes personlige og sociale problemer samt ressourcer og behov i forhold til løsning af disse problemer. Den første del af arbejdet handler derfor om, at deltageren bliver direktør i eget liv for på den måde at sætte dem i stand til selv at formulere løsninger på deres problemer uden projektets påvirkning. Følgende afsnit vil vurdere de resultater, projektet har opnået i henhold til dette arbejde, og dermed hvorvidt der er sket en progression i deltagernes faglige, sociale og personlige kompetencer.

Deltagernes udvikling har efter projektets erfaring vist sig som det første at komme til udtryk i deres sproglige kompetencer. Kvindernes adfærd og sprog ændrer sig, når de opnår forståelse af den sociale sammenhæng og det sociale samvær. Deltagerne får i denne forbindelse et mere nuanceret sprog, og ifølge projektlederen bliver sproget grundet en højere grad af selvtillid mere spiseligt for omverdenen. Baggrunden for denne progression skal ses som et resultat af den læring om social adfærd, deltagerne har opnået gennem den gruppedynamik, de har været en del af i projektet.

Løbende i hele projektforløbet har projektlederen og projektmedarbejderen arbejdet på at skabe et positivt forum for deltagerne, hvor de hver dag bliver bekræftet i, at de er gode nok. Et konkret eksempel på, hvad denne tilgang har ført til, er en deltager, som efter at have været tilknyttet projektet nu har fået så meget tro på sig selv, at hun blandt andet kan håndtere sin økonomi selv. Projektet oplever, at når deltagerne får en følelse af, at det begynder at gå positivt fremad i deres liv, så følger løsninger af mange tidligere problematikker naturligt i kølvandet herpå. En anden deltager har, før hun kom i projektet, været i systemet i fem år, men er i dag startet i job. Årsagen til succesen er ifølge projektlederen, at hun fik styrket sin selvtillid, udviklet sine sproglige kompetencer og skabt en forståelse af, hvad der skal til for at få en familie til at fungere. Denne deltager henvendte sig selv til projektlederen efter at have været i projektet et stykke tid og udtrykte, at hun ikke længere følte sig som en del af de andre kvinder og derfor gerne ville have et job. Dette hjalp projektet hende med, og i dag er hun ifølge projektet i høj grad direktøren i sit eget liv.

Psykologen tilknyttet projektet vurderer de resultater, som kvinderne har opnået, som værende meget differentierede. På den ene side har hun med flere deltagere gennemarbejdet tidligere arbejdsmarkedsrelaterede traumer for at forhindre en retraumatisering. Dette er i høj grad lykkedes og har for de berørte deltagere bevirket, at de har fået langt flere muligheder fremadrettet. På den anden side er der også eksempler på deltagere, hvor svagt og ustabil socialt netværk medfører, at deltagerne ikke har flyttet sig så meget. Psykologen fortæller, at deltagere med dårligst social situation ofte ikke har 'råd' til at ændre sig særlig meget. Dette skal forstås på den måde, at de bliver fastholdt i kendte handlingsmønstre, fordi de er nødt til at holde på de få ting, de har, som definerer dem selv – herunder også uhensigtsmæssige mønstre.

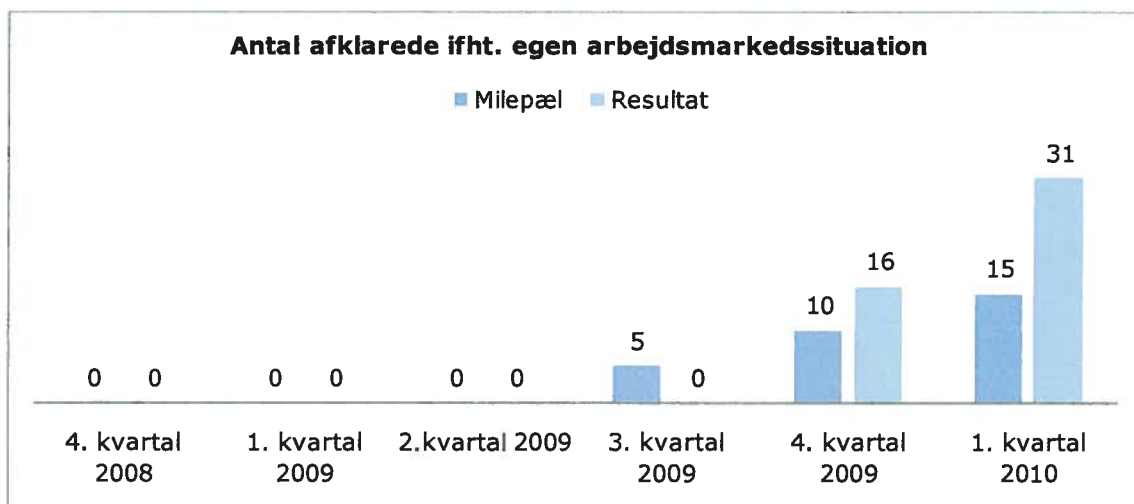
En af sagsbehandlerne tilknyttet projektet vurderer i forbindelse med deltagernes personlige udvikling, at de har fået en større livsglæde og har fået etableret et netværk blandt de andre deltagere. En positiv følge heraf har været, at sagsbehandleren har haft langt nemmere ved at afklare deltagerne. Sagsbehandleren oplever, at deltagerne, gennem det ejerskab projektet har formået at skabe for de individuelle handleplaner, har taget mere ansvar for deres eget liv, hvilket har været en stor hjælp i afklaringsprocessen. Hertil skal også nævnes, at projektet gennem løbende dialog aktivt har forsøgt at opkvalificere sagsbehandlernes viden om målgruppens særlige behov, således at de ligesom projektet også bliver i stand til i højere grad at nå og ansvarliggøre borgeren på dennes egne præmisser.

På denne baggrund kan vi derfor konkludere, at projektet har opnået de ønskede faglige, sociale og personlige resultater, som har været nødvendige, for at deltagerne har kunnet nærme sig en jobmæssig afklaring. I forbindelse med afklaringen kan vi ligeledes konkludere, at projektet i tråd

med dets oprindelige ønske har formået at nedbryde det skisma, som eksisterer mellem sagsbehandlere og deltagers opfattelse af deltagernes situation. Dette viser sig som nævnt ovenfor på den måde, at deltagerne i kraft af at være blevet mere bevidste om sig selv og egne kompetencer har kunnet spille en aktiv rolle i afklaringsprocessen. Således har ingen af de deltagere, vi har interviewet i forbindelse med evalueringen, følt, at sagsbehandlerne har haft en modsatrettet opfattelse af situationen sammenlignet med kvindernes egne opfattelser.

Job og uddannelse

Projektets primære målsætninger vedrørende resultater i forbindelse med job og uddannelse har været at øge kvindernes selvtillid, udvikle deres sociale og jobmæssige kompetencer samt at få deltagerne afklaret i forhold til arbejdsmarkedet. Nedenfor vises projektets resultater i forhold til deltagere, der er blevet afklarede omkring egen arbejdsmarkedssituation.

Det fremgår her, hvordan projektet i 1. kvartal af 2010 har nået deres målsætning i forhold til antal afklarede. De er nået op på over det dobbelte af det målsatte antal afklarede på 15 deltagere og har dermed ved udgangen af 1. kvartal 2010 31 afklarede, svarende til mere end det dobbelte af milepælen.

Ud over resultater i forhold til afklaring af deltagere er det lykkedes projektet at få nogle deltagere i både uddannelse og beskæftigelse. I alt 11 ud af de 48 deltagere er påbegyndt i ordinære eller støttet beskæftigelse/uddannelse, svarende til 23 pct. Ved slutevalueringstidspunktet er 4 kommet i ordinær beskæftigelse, 4 i fleksjob, 2 i uddannelse og 1 tilmeldt uddannelse med begyndelse i august. Projektet har altså opnået resultater, der ikke er knyttet til de på forhånd fastsatte milepæle. Ud fra dette kan vi konkludere, at projektforsløbene samt praktikkerne har været medvirkende til en udvikling hos deltagerne ikke kun i forhold til afklaring, men også i forhold til fremtidig jobstatus og uddannelse. Det skal dog tilføjes, at projektet har et mål om, at 40 % af deltagerne 2 år efter projektdeltagelse skal være i ordinært job eller fleksjob. Dette er det imidlertid ikke muligt at evaluere på nuværende tidspunkt.

Projektet oplever endvidere, at det har været en motiverende faktor for de øvrige projektdeltagere, at nogle af kvinderne er kommet i arbejde, da de på denne måde oplever, at det kan lykkes at få et job for nogle, der er i samme situation som dem selv. Herudover fortæller projektet, at deltagerne har opnået resultater i forhold til jobparathed, i og med de er blevet bedre til at handle på deres ønsker og har fået en ændret og mere positiv selvopfattelse. I denne forbindelse fortæller psykologen tilknyttet projektet, at selvværdsforandringer netop har vist sig at være en medvirkende faktor i forhold til at forbedre deltagernes forhold til familie og andre relationer generelt, ligesom de også er centrale i forhold til motivation og mod i forhold til indtrædelse på arbejdsmarkedet.

Sammenfattende konkluderer vi på denne baggrund under hensyntagen til målgruppens sammensætning og lange ledighedshistorik, at projektet i forhold til resultaterne med job og uddannelse har opnået nogle yderst flotte og tilfredsstillende resultater.

Forankring

Da projektet har fået forlænget projektperioden til udgangen af november 2010, er der på nuværende tidspunkt ikke foretaget konkrete aktiviteter i forhold til forankring af projektet. Dog pågår der en løbende dialog med kommunen med henblik på mulighederne for videreførelse af projektet.

4.2 Jobcenter Odense – Ny start

Projekt Ny start er forankret i Jobcenter Odense og er et tilbud til kontanthjælps- og dagpengemodtagere i matchkategori 3, som vurderes til at være på grænsen til match 4.

Projektets overordnede hypotese

Gennem en tværfaglig indsats, der kombinerer beskæftigelses- og sundhedsfaglig ekspertise skabes motivation i forhold til arbejdsmarkedet og tiltro til egne evner blandt matchgruppe 3, hvorved varigheden af deres ledighed reduceres.

4.2.1 Projektets baggrund og formål

Sagsbehandlere i både a-kasser og i sygedagpengeafsnittet af Jobcenter Odense har gennem længere tid oplevet, at sygemeldinger i stigende grad er af mere diffus karakter. Det vil sige sygemeldinger, der ligger i gråzonen i forhold til, om kommunen kan godkende sygemeldingen. Det kan eksempelvis være personer, der har sygemeldinger op til en aktivperiode, eller unge, der melder sig syge pga. småskavanker. Projektets primære formål er derfor ved en tidlig og koordineret indsats mellem a-kasse, jobcenter og de udfaldstruede at fastholde deres fokus på arbejdsmarkedet.

Målgruppen for projektet er kontanthjælps- og dagpengemodtagere i matchkategori 3. Der er dog tale om ledige, som vurderes at være match 3,5 forstået som, at de er langt fra arbejdsmarkedet, til trods for at de i princippet skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Karakteristisk for målgruppen er, at de har mange sygdomsrelaterede problematikker.

Formålet er at få målgruppen tilbage i arbejde gennem brug af redskaber rettet mod ikke-arbejdsmarkedsparete. Det er vurderingen, at målgruppens karakter gør, at der er behov for andre typer af tiltag end blot jobsøgning.

4.2.2 Kort beskrivelse af metoden

Metoden bygger på en række praksiserfaringer, herunder at når folk har gået ledig i længere tid, skal der mere end 'blot' et jobsøgningskursus til, før de kommer i job, samt at tidlig indsats, intensivt forløb og opfølgning virker over for denne målgruppe.

Målet er, at deltagerne skal blive helt eller delvist selvforsørgende, hvorfor det også er vigtigt for projektet at styrke deres faglige kompetencer og relation til arbejdsmarkedet. Den metodiske tilgang er et forsøg på at anvende redskaber – der oprindeligt er tænkt til ikke-arbejdsmarkedsparete målgrupper – på matchgruppe 3, der i princippet står til rådighed for arbejdsmarkedet. Metoden baseres på en tværfaglig indsats bestående af en sundhedsfaglig indsats, der skal give deltagerne mere energi, motivation og øget funktionsniveau, og en jobrettet indsats, der skal styrke deltagerens faglige kompetencer i forbindelse med jobsøgning og udarbejdelse af CV. I projektet har man kørt med forløb af 20 ugers varighed (inkl. op til 12 ugers praktik).

Der kan identificeres to følgende faser i deltagerens forløb:

Samtale- og visitationsfasen – der består i indledende og introducerende samtaler, hvor projektet afgør om deltagerne er egnede til projektet, hvilket primært handler om de vurderes at være kategori 3,5 og ikke har et udtalt misbrug. Vurderes de egnede, visiteres de til projektet, hvorefter deres behov kortlægges og forløbsplan udarbejdes.

Indsatsfasen – hvor projektets sundhedsfaglige og jobrettede aktiviteter igangsættes med udgangspunkt i den enkeltes behov og forudsætninger, ligesom virksomhedspraktikker igangsættes med henblik på opkvalificering.

4.2.3 Projektets implementering

Dette afsnit behandler implementering af projektet. Fokus i afsnittet er, hvorvidt projektet har gennemført de aktiviteter, der fremgår af deres forandringsteori samt årsager til evt. afvigelser. Det afdækkes således, hvorvidt projektet har gennemført de planlagte aktiviteter, samt hvilke

problemer og udfordringer projektet har oplevet i denne proces. Derudover fremhæves gode erfaringer under implementeringsprocessen, som andre vil kunne få gavn af.

Følgende temaer vil i relation hertil blive afdækket:

- Samtaler og visitation
- Den aktive indsats
- Fremmøde og frafald
- Formidling.

Organisering af indsatsen

Et centralt aspekt i projekt 'Ny Start' er etablering af en samarbejdsform mellem Jobcenter Odense, hvor projektet er forankret, og de involverede a-kasser, der indbefatter HK, FOA, 3F, Magistrenes a-kasse og Kristelig a-kasse. Det organisatoriske formål handler i denne forbindelse både om etableringen af et samarbejde mellem jobcentrets sagsbehandlere og a-kasserne, men også om at kombinere den jobrettede indsats med en sundhedsfaglig indsats. Denne sidstnævnte sundhedsfaglige indsats sker i et samarbejde med eksterne samarbejdspartnere inden for feltet, hvilke blandt andre er erhvervspsykologer, sygeplejersker og fysioterapeuter.

Projektet erfarer i forbindelse med samarbejdet med specialisterne inden for det sundhedsfaglige område, at det er en god idé, at disse samarbejdspartnere er eksterne. Dette skyldes, at man ved at adskille specialisterne fra projektmedarbejderne skaber en fortrolighed mellem deltagerne og de sundhedsfaglige samarbejdspartnere og på denne måde sikrer, at deltagerne kan være åbne omkring hele deres situation uden om det jobrettede fokus. Dog erfarer projektet i relation hertil, at det ligeledes er centralt at have klare linjer omkring dagsordenen for den sundhedsfaglige indsats – forstået på den måde, at formålet er jobrettet og dermed at finde ud af, hvad deltagerne kan, frem for hvad de ikke kan.

Samtaler og visitation

Et af de første konkrete skridt på vejen til at realisere målene i projektet er, at visitation af deltagere til projektet fungerer, således at der visiteres de rette deltagere i det rette antal.

Visitation til projektet er foregået ved, at både a-kasser og jobcenter har visiteret personer til projektet på baggrund af information fra projektet om den ønskede målgruppe. Herefter har projektet afholdt samtale med den visiterede borger og på baggrund af den afdgjort, om vedkommende er egnet til at deltage i projektet. Da tilbuddet til deltagerne er af 20 ugers varighed, har projektet haft løbende optag af deltagere.

Projektet havde som målsætning, at afholde i alt 400-500 samtaler og herigennem at visitere 200 deltagere til projektet. Ved slutevalueringstidspunktet har projektet dog kun afholdt i alt 212 samtaler. Heraf er 143 samtaler blevet afholdt i 3. og 4. kvartal 2008, mens de sidste 69 samtaler er blevet afholdt i perioden 1. til 4. kvartal i 2009. Samlet over hele projektperioden er der kun blevet afholdt ca. halvt så mange samtaler som planlagt.

På baggrund af de 212 samtaler er der visiteret i alt 142 deltagere til projektet. Det er 58 færre visiterede deltagere end planlagt, hvilket svarer til, at projektet har visiteret 71 pct. deltagere i forhold til det planlagte.

Projektmedarbejderne fortæller, at de igennem forløbet har haft udfordringer i forbindelse med visitation af deltagere til projektet. Samarbejdet mellem projektet, jobcentret og a-kasser vedrørende visitation af ledige er generelt ikke opnået i det ønskede omfang. Konkret beskrives, at visitationen fra jobcentre har været meget trægere end forventet, hvorfor visitationen primært er foregået gennem a-kasserne. I forhold til samarbejdet med a-kasserne har projektet oplevet, at visitationen i starten er gået trægt, men at det har ændret sig, efter at projektet iværksatte en ekstra indsats for at tydeliggøre projektets indhold og medarbejdernes rolle heri.

Ovenstående tal tydeliggør dog, at det på trods af denne oplevede langsomme opstart er lykkedes at afholde 143 samtaler i projektets to første kvartaler. Det er først senere i processen, at projektet falder bagud i forhold til de fastlagte mål. Som forklaring herpå nævner projektet, at a-

kasserne på grund af den økonomiske krise og afmatningen på arbejdsmarkedet har haft mange andre fokusområder, blandt andet fokus på at få de mest velfungerende og dimittender hurtigt ud på arbejdsmarkedet. Som et andet eksempel nævnes, at a-kasserne under projektperioden har oplevet en stigning i antallet af nyledige (som ikke er projektets målgruppe), hvilket har bevirket et øget fokus fra a-kassernes side på denne målgruppe. Det betyder, at projektet ikke kun har skullet gøre en indsats for at blive synlig i a-kasserne, men at det også har været nødvendigt at fastholde a-kassernes fokus på projektet. Projektet fortæller i den sammenhæng, at de har gennemført en opsøgende indsats over for a-kasserne, og at de efter denne indsats har oplevet en stigende interesse fra enkelte a-kasser. Derudover har der foregået en formidlingsindsats over for jobcentrene, hvilket i den sidste fase af projektet har vist sig at give positivt resultat i form af stigning i antallet af visiterede kontanthjælpsmodtagere.

Fra projektets side har det været afgørende, at deltagerne har kunnet drage nytte af tilbuddet. Derfor har projektet valgt kun at optage folk i projektet, som 1) er i den rette matchgruppe, 2) ikke er misbrugere, og 3) som projektet vurderer, de kan hjælpe.

I forhold til udfordringerne med at få nok deltagere visiteret til projektet oplever en interviewet sagsbehandler, at projektets visitationskriterier har udgjort en vis barriere. Projektet har således afvist nogle af de tungeste ledige i matchkategori 3, hvilke ifølge projektet primært skyldes misbrugsproblemer.

Den aktive indsats

Begrundelse for projekt Ny Start var at afprøve og udvikle et tilbud, der både rummer en sundhedsfaglig og jobrettet indsats. Dette er blevet implementeret ved etablering af et projektteam bestående af beskæftigelsesfaglige medarbejdere, sundhedsfaglige medarbejdere (fysioterapeut og sygeplejerske) samt en erhvervspsykolog. De visiterede deltagere har fået tilbudt et 20 ugers forløb med en række virksomhedsrettede aktiviteter såvel som aktiviteter rettet mod sundhedsrelaterede og psykiske og personlige problemstillinger.

I forhold til det jobrettede fokus er følgende aktiviteter blevet gennemført:

- Holdundervisning (cv, personprofil, ansøgning mv.)
- Gruppearbejde (fx om personlig udvikling og kompetencer)
- Casebaseret arbejde (i forhold til konkrete jobsøgningsituationer)
- Praktisk anvendelse af jobsøgningsredskaber
- Undervisning i it-baserede jobsøgnings- og afklaringsredskaber (Jobnet, Arbejdsmarkedsbalancen)
- Virksomhedspraktik.

I forhold til det sundhedsfaglige fokus samt det generelle fokus på personlig udvikling er der blevet gennemført følgende aktiviteter:

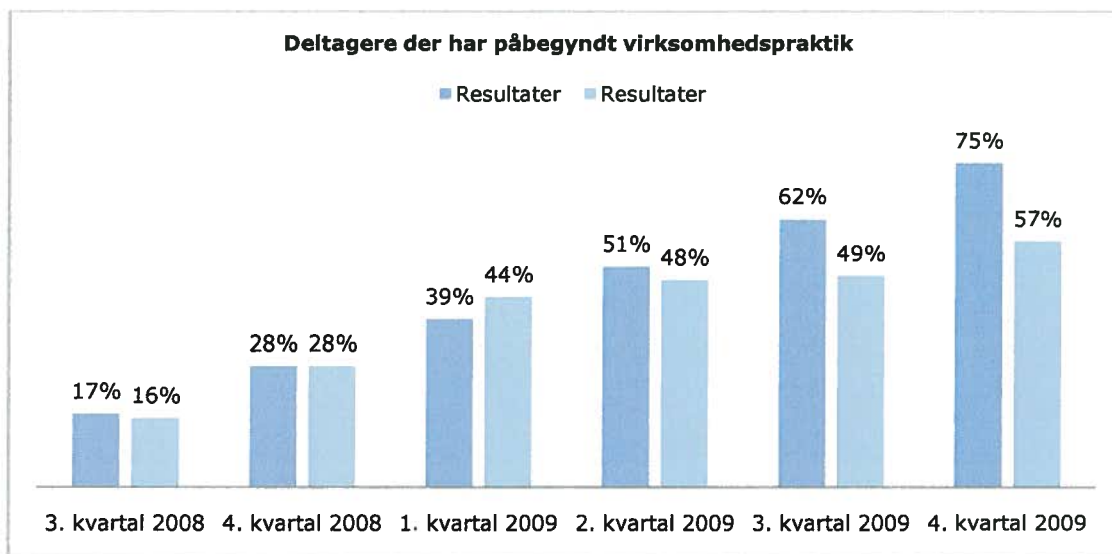
- Grupp supervision (med erhvervspsykolog)
- Fysisk træning/fitness (med fysioterapeut og fysisk træner)
- Sundhedssamtale (obligatorisk) (med fysioterapeut eller sygeplejerske)
- Kostsamtale (frivillig) (med sygeplejerske der også har en ernæringsmæssig efteruddannelse)
- Coaching ift. jobsamtaler og personlig fremtræden (med ekstern underviser).

Derudover har der ligeledes været nogle ud af huset-oplevelser. Disse er:

- Virksomhedsbesøg
- Foredragssække om arbejdsmarkedsrelaterede og 'motiverende' emner (har fx haft folk inde, der har fortalt om op- og nedture i forhold til at starte på arbejde igen).

En af projektets centrale jobrettede aktiviteter er virksomhedspraktik, hvorfor det også var projektets ambition, at 150 ud af de forventede 200 deltagere gennemførte en virksomhedspraktik. Formålet med virksomhedspraktik er, at deltagerne får erfaring med arbejdsmarkedet og selvtilid i forhold til egne evner. Derudover er det hensigten, at deltagerne kan sælge sig selv til en arbejdsgiver og dermed bruge virksomhedspraktikken som en indgang til en ordinær ansættelse.

Projektet har løbende målt antallet af deltagere, der har påbegyndt en virksomhedspraktik. Nedenfor præsenterer vi projektets resultater set i forhold til deres egne målsætninger.

Af figuren fremgår det, at der samlet set er blevet etableret færre virksomhedspraktikker end planlagt. Ved projektets afslutning er der i alt igangsat 81 praktikpladser, hvilket svarer til, at 57 pct. af deltagerne har afprøvet virksomhedspraktik. Målsætningen var, at 75 pct. af deltagerne skulle gennemføre en praktik. Det må således konkluderes, at projektet ikke har nået deres mål.

Projektet giver udtryk for, at den nuværende situation på arbejdsmarkedet kan mærkes og har påvirket projektets muligheder for at nå de ønskede resultater. Projektet har således oplevet, at det er blevet sværere at etablere virksomhedspraktikker på grund af finanskrisen og særligt inden for produktionsvirksomhederne, hvor antallet af ansatte generelt falder. Den nuværende situation på arbejdsmarkedet opfattes altså som en barriere for iværksættelse af praktikpladser.

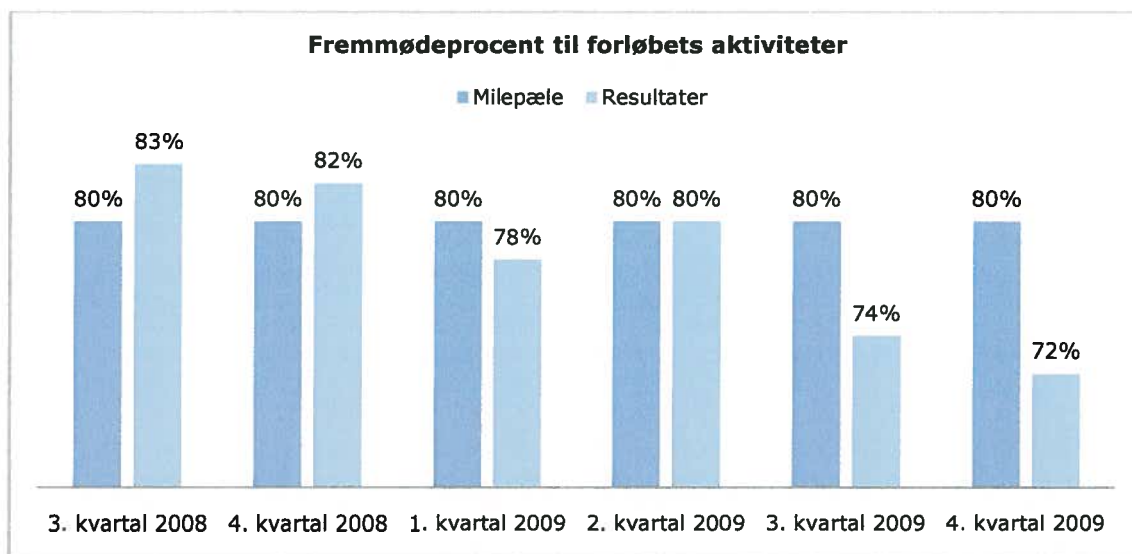
Derudover fortæller projektmedarbejderne, at det har vist sig at være en større opgave end forventet at motivere deltagerne til at deltage i praktik. De fortæller, at udfordringerne særligt består i, at nogle deltagere ikke vil arbejde ulønnet, og at andre har svært ved at finde motivationen, hvis ikke der i praktikaftalen lægges op til en eventuel ansættelse efter praktikforløbet. Derudover har nogle en så lang ledighedsperiode bag sig, at de ikke længere kan se sig selv på arbejdsmarkedet, og nogle vurderes også at være nervøse for at skulle påbegynde et arbejde på grund af frygten for ikke at slå til. Motivationsarbejdet har derfor ifølge projektet fyldt langt mere end forventet.

I løbet af projektperioden har projektet strammet op på kravene til virksomhedspraktik. Det handler om, dels at deltagerne har pligt til at gå i praktik, dels at deltagerne skal søge praktik tidligere i forløbet end før. Disse stramninger er sket på baggrund af projektets erkendelse af, at virksomhedspraktik er af afgørende betydning for, om deltagerne kommer i arbejde gennem projektforløbet.

Fremmøde og frafald

En væsentlig forudsætning for at deltagerne får et positivt udbytte af de igangsatte aktiviteter er, at der er en høj fremmødeprocent, samt at deltagerne gennemfører projektforløbet. I dette afsnit ser vi derfor nærmere på projektets resultater med fremmøde og fastholdelse af deltagerne.

Projektet har løbende målt deltagerens gennemsnitlige fremmødeprocent. Nedenfor præsenterer vi projektets resultater set i forhold til deres målsætninger.

Som figuren viser, udmærker 3. og 4. kvartal i 2008 sig ved at have en anelse højere fremmødeprocent end de målsatte 80 pct., mens 3. og 4. kvartal i 2009 udmærker sig ved en fremmødeprocent, der er ca. 7 procentpoint lavere end det planlagte.

En mulig forklaring på det lavere fremmødeprocent i projektet sidste halvår kan være, at der er kommet flere kontanthjælpsmodtagere til projektet i slutningen af projektperioden. Ifølge projektet er der stor forskel på kontanthjælps- og dagpengemodtagere, til trods for at de er matchet ens. Dagpengemodtagere har generelt en større arbejdsidentitet, som kommer til udtryk ved, at de er mere motiverede for at komme i job og ofte har haft mange korte ansættelsesforhold. Kontanthjælpsmodtagere derimod har ofte en mindre grad af arbejdsidentitet, som kommer til udtryk ved, at de er mindre motiverede for at komme i job og typisk har været i længerevarende arbejdsløshed. Generelt har kontanthjælpsmodtagerne også flere sygdomme og skavanker end dagpengemodtagerne.

Frafald

Projektet har særligt i slutningen af projektperioden oplevet frafald blandt deltagere. Ud af de i alt 127 deltagere, der har afsluttet et forløb, er der 20 deltagere, der er stoppet pga. af sygdom. Derudover er 10 deltagere tilbagevisiteret til jobcentret, og 10 deltagere er stoppet pga. opstart i et andet tilbud. Dermed er der en samlet frafaldsprocent på 31,5, hvoraf halvdelen er stoppet pga. forværring af sygdom.

Det er projektets oplevelse, at målgruppen er tungere end forventet. Udfordringerne er ifølge projektmedarbejderne, at flere af deltagerne ikke har været motiverede for at deltage, og at nogle af dem har været så dårlige både fysisk og psykisk, at de ikke har været i stand til at gennemføre et forløb.

En sagsbehandler nævner, at personer i matchgruppe 3 ofte har en lav grad af motivation for deltagelse i tilbud, og vurderer i den sammenhæng, at projektet med fordel kunne have taget mere højde for dette forhold i planlægningen af indsatsen.

Formidling

Formidling er vigtig dels for at sikre spredning af viden om resultater og metoder til andre aktører på områder, der kan have gavn af dem, dels for at sikre forankring af indsatsen.

I opstartsfasen rettede formidlingsarbejdet sig hovedsageligt mod de primære samarbejdspartnere, herunder Jobcenter Odense og a-kasser. Hovedformålet var at facilitere et godt samarbejde med disse partnere, og formidlingen har i den forstand været understøttende i forhold til implementering af projektindsatsen. I relation hertil fortæller projektet, at de har foretaget en opsøgende indsats i forhold til a-kasserne, hvor de i den indledende fase har holdt oplæg hos a-

kasserne og holdt en vedvarende dialog undervejs i forløbet. Som eksempel herpå nævner de, at jobcentret har inviteret a-kasserne til "Kig Ind"-arrangementer, hvor udvalgte ansatte fra a-kasserne har besøgt projektets fysiske tilholdssted, hvor der bl.a. er givet en rundvisning i de forskellige aktivitetslokaler.

For at sikre den videre forankring af projektets metode og erfaringer havde projektet planlagt at formidle deres erfaringer gennem workshop mv. Workshopen blev dog aflyst pga. for få tilmeldinger.

Metodeudvikling

Erfaringer fra implementeringsfasen i projektet kan på nuværende tidspunkt samles i nedenstående punkter:

- *Undervisning* – det har vist sig vigtigt, at undervisningsformen i et vist omfang tilpasses det enkelte hold (både i forhold til vægtning af fokusområder, men også i forhold til vægtning af individuel versus gruppebaseret tilgang)
- *Holdidentitet* – holdidentitet kan både være en styrke og en svaghed, i og med at den kan understøtte både sejre og nederlag (fx når en deltager får et job eller får et jobafslag). Dette skal man som underviser være opmærksom på.
- *Virksomhedspraktik* – det er vigtigt ved visitationssamtalen at gøre opmærksom på, at forløbet indbefatter virksomhedspraktik.
- *Vejledning* – det sundhedsfaglige personale, der vejleder deltagerne om sundhedsrelaterede forhold og igangsætter sundhedsfremmende aktiviteter, har positive virkninger, da det giver deltagerne mere energi, et bedre funktionsniveau og tro på, at ting kan lade sig gøre, hvilket smitter af på deres jobsøgning.
- *Supervision* – supervision har vist sig at være et nyttigt redskab til at fremme deltagernes selvtillid og tro på, at de *kan* komme i beskæftigelse. Det bør derfor overvejes, om denne aktivitet bør strække sig over længere tid og evt. suppleres med individuelle samtaler med deltagerne.

Samlet vurdering af projektets implementering

Overordnet er det vores vurdering, at projektet som planlagt har etableret og afprøvet et tilbud bestående af både job- og sundhedsrelaterede aktiviteter. Der er således sket en afprøvning og udvikling af den tværfaglige indsats. Derimod må det konkluderes, at projektet ikke har levet op til de fastlagte aktivitetsmål vedrørende antal visiterede og igangsættelse af virksomhedspraktikker.

Det lavere antal visiterede deltagere skyldes primært et trægt samarbejde med hensyn til a-kassernes og særligt jobcentrets visitation af ledige til projektet, hvilket muligvis kunne have været løst gennem en yderligere informationsindsats og større grad af dialog med samarbejdspartnerne.

Den lavere grad af igangsatte virksomhedspraktikker begrundes dels i den stigende arbejdsløshed, som har gjort virksomheder mere tilbageholdende med at tilbyde praktikpladser, dels i at ledige har været sværere at motivere til at gå i praktik. Det er vores vurdering, at projektet har gjort meget for at få etableret virksomhedspraktikker til deltagerne, men at et yderligere motivationsarbejde og et større opsøgende virksomhedsarbejde kunne have bidraget til en højere grad af målopfyldelse.

4.2.4 Projektets resultater og effekter

I dette afsnit ser vi nærmere på, hvilke resultater projektet har opnået. Fokus i afsnittet er, hvorvidt projektet har realiseret de fastlagte resultatmål, dvs. om projektet har opnået de planlagte og ønskede resultater.

Der fokuseres på følgende to områder:

- Korte og mellemlange resultater – målgruppens faglige, sociale og personlige progression
- Langsigtede resultater – målgruppens beskæftigelses- og uddannelsesfrekvens.

Faglige, sociale og personlige resultater

Som led i projektets overordnede mål om øget beskæftigelse blandt målgruppen er et delmål, at deltagerne opnår erkendelse af og tager ansvar for egen situation. For at nå dette mål har projektet haft fokus på styrkelse af målgruppens beskæftigelsesrelevante *sociale, personlige* og *faglige* kompetencer samt at øge målgruppens erkendelse af egne kompetencer for derigennem at give dem en bedre forståelse af deres muligheder på arbejdsmarkedet.

Personlige kompetencer – styrkes af gruppesupervision og sundhedstilbud

Personlige kompetencer i form af at være i stand til at håndtere sit eget liv og tage ansvar er en vigtig kompetence, der i projektet er blevet arbejdet med at styrke. Dette er primært blevet gjort ved at øge deltagernes forståelse af deres egen sundhedstilstand gennem sundhedssamtaler og kostvejledning samt ved at give dem redskaber til håndtering af fx konflikter og stress gennem gruppesupervision med en erhvervspsykolog.

Ved slutevalueringstidspunktet vurderer samtlige adspurgte projektmedarbejdere, at de har oplevet en progression, hvad angår deltagernes personlige kompetencer. Generelt set opleves det, at målgruppen har fået et større selvværd og en mere positiv indstilling til egen situation og ikke mindst fremtid. Dette suppleres af de adspurgte deltagere, der oplever at have fået en øget bevidsthed om egne ressourcer og barrierer og nyttige redskaber til at håndtere arbejdsrelaterede konflikter og stress.

I relation hertil fremhæves gruppesupervision med erhvervspsykologen af både medarbejdere og deltagere som en indsats, der har stor betydning for deltagernes udvikling af selvtillid og indlæring og redskaber til stress- og konflikthåndtering. Som eksempel fortæller en projektmedarbejder, at psykologen har givet deltagerne troen på, at de *kan* komme i beskæftigelse. Deltagerne er principielt tæt på at komme i arbejde, men mange har tidligere haft dårlige oplevelser som fx mobning på arbejdspladsen eller stress, som de skal have bearbejdet med henblik på konstruktiv håndtering af problemet fremover. Dette kan erhvervspsykologen bidrage til.

Et andet element i indsatsen, der både af projektmedarbejdere og deltagere fremhæves som en væsentlig årsag til deltagernes udvikling af selvtillid og generelle trivsel, er sundheds- og kostsamtalerne med sundhedspersonalet samt fysisk træning. De interviewede deltagere fortæller, at de oplever, at sundheds- og kostsamtalerne har bidraget til at øge deres bevidsthed om egen sundhedstilstand, og at de ugentlige ture i fitnesscenter har øget deres generelle trivsel og humør. Projektmedarbejderne fremhæver, at træningen giver deltagerne et højere energi- og funktionsniveau samt nogle succesoplevelser, der kan have en positiv effekt på deres jobsøgning og ikke mindst fremtoning ved jobsamtaler.

Sociale kompetencer – styrkes af netværk, gruppearbejde og supervision

På linje med de personlige kompetencer har projektet arbejdet med opkvalificering af deltagernes sociale kompetencer. Det er tanken fra projektets side, at dette mål skal nås igennem netværksdannelse gennem gruppearbejde og gruppesupervisionen, hvor deltagerne skal lytte og forholde sig til hinandens situation.

Også her er der blandt projektmedarbejdere og deltagere en generel oplevelse af, at projektets aktiviteter har haft den ønskede effekt. De interviewede deltagere beskriver for eksempel, at de har fået sociale kompetencer i form af nye netværk og venner samt redskaber til at indgå i et socialt fællesskab med andre ligestillede.

Faglige kompetencer

Opkvalificering af deltagernes faglige kompetencer har ligeledes indgået i projektet. Dette er foregået igennem holdundervisning, hvor deltagerne har skullet arbejde med at skrive CV, personprofiler og ansøgninger.

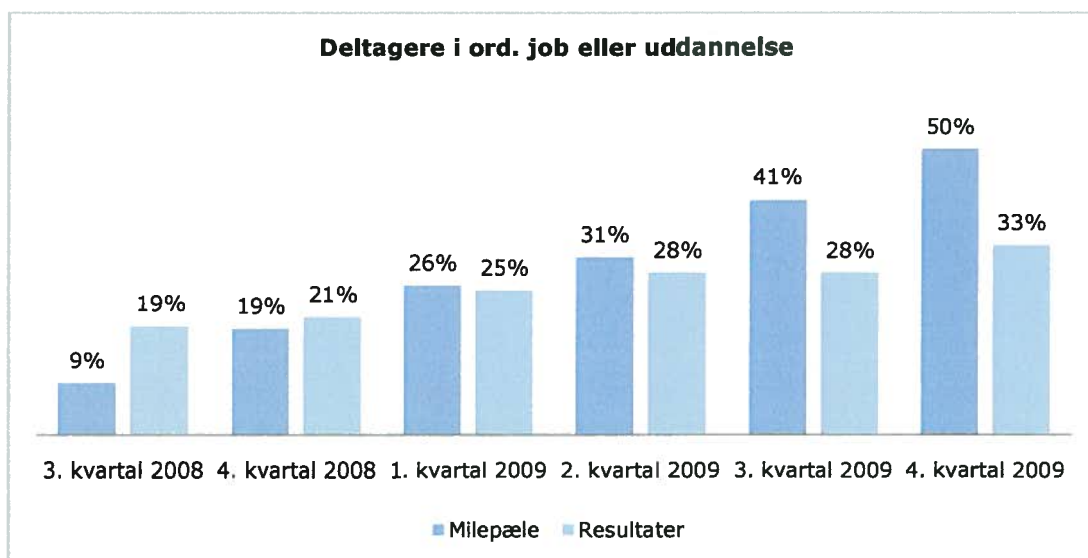
Flere af de interviewede deltagere har oplevet at have fået udbytte af disse aktiviteter, selvom det ikke er disse kompetencer, der fremhæves som mest udbytterige. En deltager nævner eksempelvis, at det er begrænset, hvad man får ud af disse aktiviteter, hvis man har været med i andre projekter, der også har haft fokus på forbedring af cv og ansøgninger.

Virksomhedspraktik – væsentligste skridt til job

Et centralt element i projektet har været virksomhedspraktik, og netop dette tilbud har vist sig at være en meget central del af indsatsen og en vigtig årsag til, at deltagerne er kommet i arbejde. Projektmedarbejderne nævner i den sammenhæng, at deltagere, der har været i praktik, har gjort sig nogle gode erfaringer på arbejdsmarkedet, herunder fx afprøvning af en ny branche eller en ny jobfunktion. Ligeledes er det vurderingen, at deltagerne i virksomhedspraktik har øget deres netværk blandt kolleger og haft muligheden for at gøre et godt indtryk på deres arbejdsgiver. Deltagerne selv er også meget positive over for virksomhedspraktikken og fortæller, at praktikken sammen med projektet i sin helhed har bevirket, at deres indstilling til at være aktivt job-søgende generelt er øget.

Job og uddannelse

Projektets langsigtede mål er at få målgruppen tilbage på arbejdsmarkedet. Det primære mål er ordinær beskæftigelse eller uddannelse, og det sekundære mål er støttet beskæftigelse. Nedenstående figur viser udviklingen af dette igennem projektforløbet set i forhold til projektets egne målsætninger.

Projektet havde som mål at få 100 deltagere i arbejde eller uddannelse, svarende til en succesrate på 50 pct., i forhold til det forventede antal visiterede deltagere. Ved projektets afslutning er det lykkedes at bringe 42 deltagere i selvforsørgelse. Heraf er 34 personer kommet i ordinært arbejde, 6 personer er påbegyndt uddannelse, og 2 personer er blevet selvforsørgende. Dette svarer til i alt 33 pct., hvilket altså er under målsætningen om at få 50 pct. af deltagerne i arbejde eller uddannelse².

Foruden ordinær beskæftigelse eller uddannelse er det lykkedes projektet at få 7 personer i job med privat løntilskud og 4 personer i job med offentligt løntilskud. Dette må vurderes positivt, da job med løntilskud kan være vejen til en senere ordinær ansættelse.

Projektet begrundes blandt andet den lavere succesrate med lavkonjunkturen, som har reduceret antallet af jobåbninger, og som har skærpet konkurrencen om jobbene. Dertil nævner projektet, at målgruppen igennem projektperioden har vist sig at være svagere og dermed længere væk fra arbejdsmarkedet end forventet, hvilket blandt andet har medvirket til et langt højere deltagerfrafald. Som nævnt er 31,5 pct. faldet fra undervejs hovedsageligt pga. sygdom. Det høje frafald har naturligvis negativ indflydelse på succesraten og derved også en væsentlig årsag til den manglende målopfyldelse.

² På evalueringstidspunktet havde i alt 127 deltagere afsluttet deres forløb ud af de 142 visiterede. De opnåede beskæftigelsesresultater er udregnet på baggrund af de afsluttede sager.

Spørger man sagsbehandlerne om deres vurdering af projektets resultater nævnes, at udslusningsgraden umiddelbart er høj, men at en højere succesrate evt. kunne opnås ved at øge beskæftigelsesfokus i indsatsen. Dette begrundes særligt i, at der er tale om arbejdsmarkedsparede ledige, som står til rådighed for arbejdsmarkedet. Projektets erfaringer er dog, at mange af deltagerne reelt ikke står til rådighed og derfor har behov for andre understøttende indsatser for at kunne vende tilbage til arbejdsmarkedet.

Samlet vurdering af de opnåede resultater

De planlagte aktiviteter er gennemført og kan konstateres at være virkningsfulde i forhold til deltagernes sociale, faglige og personlige udvikling. Dog er det ikke lykkedes projektet at opnå målsætningen om at få 50 pct. af deltagerne i job eller uddannelse. I alt 33 pct. af deltagerne er igennem projektet blevet udsluset til ordinært job eller uddannelse. Dette må alt andet lige vurderes som et flot resultat taget en forholdsvis tung målgruppe og situationen på arbejdsmarkedet i betragtning. Det er dog muligt, at en ekstra jobrettet indsats fremover vil kunne bidrage til opnåelse af endnu bedre resultater.

Forankring

I Jobcenter Odense har man valgt at fortsætte projektet, fordi der fortsat er et behov for et tilbud til matchgruppe 3, som har behov for en indsats, der rummer mere end blot en beskæftigelsesfaglig indsats, men også fordi projektet fra ledelsens side er blevet vurderet til at skabe positive effekter for målgruppen. Dog vil der blive foretaget nogle få ændringer i forhold til projektets oprindelige karakter. Disse omhandler blandt andet, at praktik bliver en obligatorisk del af forløbet, hvorfor deltagerne inden opstart på tilbuddet skal acceptere, at forløbet inkluderer en praktikperiode, og at deltagerne skal søge praktik tidligere i tilbuddet end førhen. I tilfælde hvor der ikke kan findes en praktikplads, er det tanken at tilbyde deltagerne praktik i et af jobcentrets værksteder. Dermed understreges i forankringen, at virksomhedspraktik er et essentielt redskab til opnåelse af selvforsørgelse blandt målgruppen.

4.3 Randers Social- og arbejdsmarkedsforvaltning – 'Beskæftigelsesfremme for personer med ADHD i Randersområdet'

Nærværende projekt er etableret af Randers Kommune med det formål igennem screening, medicinering og arbejdsmarkedsindsats at bringe personer med ikke-diagnosticeret ADHD ud på arbejdsmarkedet.

Projektets overordnede hypotese

Gennem medicinsk behandling koblet med psykosociale tiltag og fokus på den enkelte borger opnås livskvalitetsmæssige og arbejdsmarkedsrettede forbedringer for målgruppen.

4.3.1 Projektets baggrund og formål

Projektet udspringer af en formodning om, at ADHD er en overset lidelse, der udgør en betydelig negativ faktor i henhold til muligheden for at blive en del af arbejdsmarkedet. Projektet vurderer, at der er tale om en anseelig gruppe af personer i Danmark, som lider af ikke-diagnosticeret ADHD, men at det er muligt med den rette indsats at få denne gruppe til at fungere på almindelige vilkår. På denne baggrund har Jobcenter Randers etableret dette projekt, som sigter mod at fremme beskæftigelsen for personer med ADHD, men også mod at indsamle erfaringer og derigennem udvikle metoder, som kan være retningsgivende for lignende projekter i hele landet.

Projektet er etableret som et treårigt forsøgsprojekt, hvoraf Arbejdsmarkedsstyrelsen med midler fra nærværende pulje har finansieret de første to år. Denne evaluering skal derfor ses som en evaluering i forhold til de opstillede mål for de første to år af projektprocessen.

Personer i målgruppen er overordnet set karakteriseret ved at være uden for arbejdsmarkedet og modtagere af arbejdsløshedsdagpenge, kontanthjælp eller sygedagpenge, samt at de udviser stærke indikatorer på at lide af ADHD. Forhold af særlig betydning i målgruppen kan blandt andet være misbrugsproblemer, komorbide lidelser og dårlige opvækstbetingelser, som i forhold til det etablerede beskæftigelsessystem resulterer i en manglende "social vedholdenhed".

Formålet med projektet er derfor med udgangspunkt i den enkelte deltagers problemstillinger at sikre, at målgruppen ikke mister kontakten til arbejdsmarkedet. Dette sker ved at afklare og forbedre beskæftigelsesmulighederne for målgruppen gennem social færdighedstræning, virksomhedspraktik og øvrig beskæftigelsesrettet indsats. Ultimativt er målet, at indsatsen skal munde ud i en forbedring af selvforsørgelsesgraden samt en overordnet forøgelse af udbuddet af arbejdskraft.

4.3.2 Kort beskrivelse af metoden

I det samlede projektforsløb indgår følgende værktøjer og faser:

- *Uddannelse af personale* – foregår gennem skriftligt informationsmateriale og afholdelse af informationsmøder, hvor screeningsværktøjet præsenteres.
- *Screening af personer med ADHD-symptomer* – forestås af uddannet personale i jobcentre, a-kasser og lign. med det formål at identificere målgruppen og dermed kommende projektdeltagere.
- *Visitation* – den endelige udvælgelse af deltagere forestås af projektlederen på baggrund af nogle brede repræsentationskriterier.
- *Psykiatrisk udredning og medicinsk behandling* – speciallæge vurderer behovet for medicin og eventuelt den efterfølgende igangsættelse af medicineringen.
- *Psykoedukation* – 1-dags session hvor en psykiatrisk konsulent informerer om ADHD, færdighedstræning, medicin og supplerende behandlingsmuligheder.
- *Assertionstræning/social færdighedstræning* – et 4-ugers kursusforløb ved navn 'Reflexx – Bliv Bedre!' med tre gange 2-timers sessioner ugentligt på hold med 4-6 personer. Assertionstræningen omhandler blandt andet adfærdstræning, reaktionskontrol og impulsstyring.
- *Praktikforberedende kursus* – forestås af jobkonsulent og har til formål at forberede deltagere på at komme i virksomhedspraktik.

- *Uddannelse af mentorer på arbejdspladserne* – jobkonsulenten underviser relevante medarbejdere på virksomhederne i mentoring og informerer om ADHD generelt og afholder temadage på arbejdspladserne.
- *Individuelle forløb* – består blandt andet af praktik, psykologhjælp og social mentoring.

4.3.3 Projektets implementering

Følgende afsnit har til formål at vurdere implementeringen af projektets metoder. Der tages udgangspunkt i forandringsteorien, og med afsæt heri foretager vi en vurdering af, hvorvidt projektet har gennemført de planlagte aktiviteter samt årsager til mulige afvigelser. Derudover afdækkes de problemer og udfordringer samt gode erfaringer projektet har haft i implementeringsprocessen.

Overordnet består indsatsen i dette projekt af følgende aktiviteter:

- Screening og visitation
- Psykiatrisk udredning og medicinsk behandling
- Social færdighedstræning
- Virksomhedsrettet aktivering
- Uddannelses- og undervisningsaktiviteter
- Formidling af projektets metoder.

Nedenfor vurderes implementeringen af ovenstående fem indsatsområder i den rækkefølge, de naturligt fremkommer i projektets forskellige faser. Dog beskrives som det første organiseringen af projektets indsats samt de erfaringer, projektet har haft med samarbejdet med eksterne aktører.

Organisering af indsatsen

Projektets samarbejdspartnere omfatter udover sagsbehandlere og psykiatere ligeledes Århus Universitetshospital Risskov, ADHD-foreningen i Danmark, Randers Bo og Erhvervstræning, samt Randers Kommunes Center for Beskæftigelse og Revalidering. Det har været en selvstændig målsætning i projektførelsen at inddrage alle samarbejdspartnere til vidensdeling og indsamling af forskellige perspektiver på projektet. Resultatet af denne proces har været løbende dialog og opfølgende møder med sagsbehandlere og aktører, hvilket ifølge projektet har fungeret godt. Dog kunne projektet godt ønske sig at optimere denne proces og vurderer derfor, at erfaringsmøder eksempelvis en gang i kvartalet ville være et godt udgangspunkt for at inddrage alle parter i centrale aspekter af processen.

Ambitionen i projektet er at skabe en bro fra beskæftigelsesindsats til behandlingsindsats i den konkrete indsats ved at samle de nødvendige kompetencer fra begge områder i projektet. Derfor har projektet ud over et beskæftigelsesrettet forløb forestået af jobkonsulenten også to interne initiativer rettet mod ADHD-problematikken. For det første har man faste aftaler omkring hurtig behandling hos en række privatpraktiserende speciallæger i psykiatri, ligesom man har en psykolog tilknyttet projektet, som står for at opkvalificere deltagerne med social færdighedstræning. Dette samarbejde har været afgørende for projektets succes. Blandt andet fortæller projektet og de visiterende sagsbehandlere, at det at have tilknyttet fast psykiater har været afgørende for, at deltagerne er kommet i den rette behandling hurtigt efter visitationen, hvilket har været vigtigt for, at deltagerne ikke falder fra i starten af projektførelsen, som ellers er kendetegnende for denne målgruppe. En psykiater fortæller i forbindelse med samarbejdet med projektet, at det har fungeret godt, men at der internt blandt de tilknyttede psykiatere burde have været afholdt møder oftere med henblik på videndeling på tværs om sammenhængen i indsatsen.

Screening og visitation

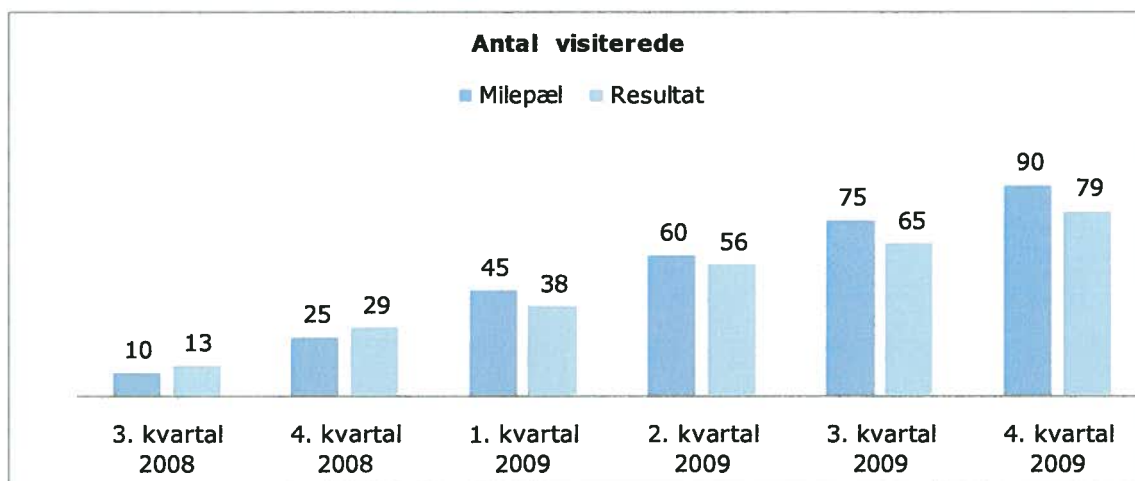
Projektet blev oprindeligt etableret som et pilotprojekt, der skulle afprøve og udvikle metoder til at fremme beskæftigelsesindsatsen for personer med ADHD. Der er ikke tidligere foretaget lignende tiltag i forhold til denne målgruppe. Derfor har et vigtigt element i projektprocessen været at belyse, i hvilket omfang der befinder sig personer med ikke-diagnosticeret ADHD i jobcentret, som grundet deres uafklarede situation ikke er kommet i beskæftigelse. Denne indledende del af indsatsen er foregået på den måde, at sagsbehandlere i jobcentret og hos andre aktører i den indledende samtale med borgerne har screenet borgerne for ADHD ud fra et screeningsværktøj

leveret af projektet. Sagsbehandlerne har som baggrund for denne screeningsproces modtaget information om og undervisning i, hvilke symptomer der knytter sig til ADHD, således at screeningen er blevet foretaget så målrettet som muligt. Sagsbehandlerne har herefter henvist de borgere til projektet, som i screeningen har vist tegn på ADHD, hvorefter projektlederen ud fra den henviste gruppe har foretaget den endelige visitation af borgere til projektet.

Ved udgangen af 2009 er der på den måde foretaget 208 screeninger af borgere, og projektet oplyser i denne forbindelse, at de har oplevet en stor velvillighed blandt borgerne til at lade sig screene. Der har derfor ikke været et rekrutteringsproblem forbundet med screeningerne. Tilsvarende har sagsbehandlerne vist sig at være meget interesserede i at benytte screeningsværktøjet i de sager, hvor der kunne være en mistanke om ADHD. Screeningerne viser, at visitatorerne har været meget gode til at spotte symptomer og i tråd hermed anvende screeningsværktøjet. På evalueringstidspunktet er det over 90 % af de borgere, som er blevet screenet af sagsbehandlerne, og som i forlængelse heraf har gennemgået psykiatrisk udredning, der har vist sig at lide af ADHD. Screeningsværktøjet har således vist sig som et særdeles effektivt redskab for sagsbehandlerne i en afklaring af denne målgruppe.

Ud over at screeningsværktøjet har vist sig at være effektivt som redskab for sagsbehandlerne, har det også vist sig at være en meget positiv oplevelse for mange af de screenede ledige. Mange har oplevet, at årelange sociale og arbejdsmarkedsrettede problemstillinger pludselig har fået en forklaring og dermed også nye muligheder for at overkomme problemerne. En projektdeltager fortæller fx i interview, at det har været en meget positiv oplevelse for hende personligt, da det nu har været muligt for hende at sætte ord på, hvad hun fejlede frem for bare at føle, at noget var galt. Hun fortæller, at dette har givet hende nye muligheder i forhold til at reparere og styrke sit eksisterende sociale netværk.

Efter screeningsprocessen henviser sagsbehandlerne som nævnt de personer, der er blevet screenet positiv til projektlederen, som forestår den endelige visitation til projektet. I forhold til at sikre implementeringen af de ønskede projektaktiviteter har det været særlig vigtigt at opnå det ønskede antal visiterede inden for målgruppen. Nedenstående figur viser relationen mellem projektets målsætninger og resultater for antallet af visiterede til projektet.

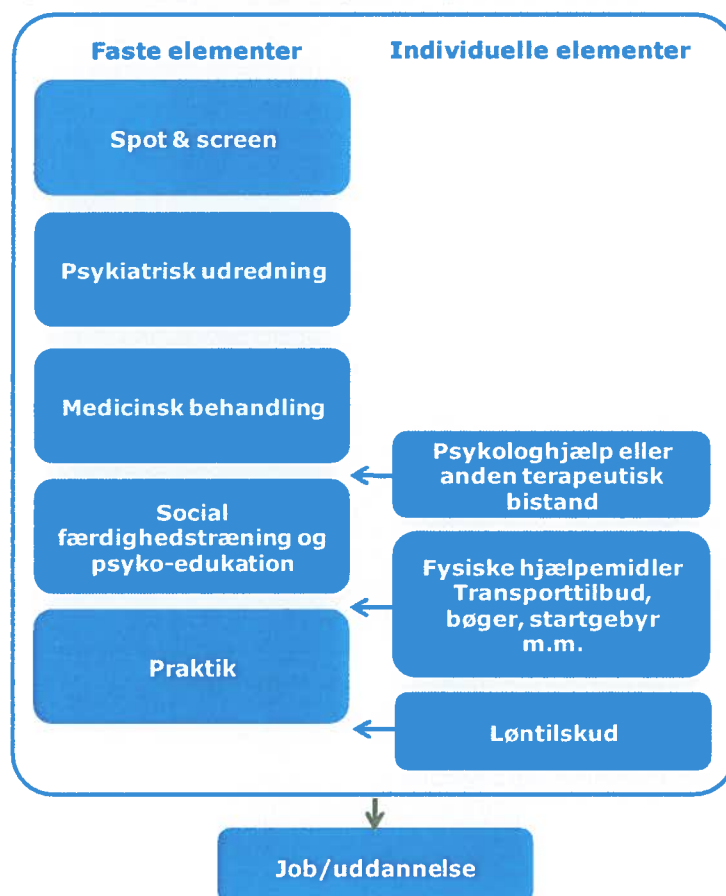
Af figuren fremgår det, at projektet i 2008 visiterede lidt flere end den opstillede milepæl, mens indberetningerne fra 2009 viser, at projektet ikke har nået de ønskede milepæle. Således er der på slutevalueringstidspunktet visiteret 79 borgere mod en milepæl på 90, hvilket svarer til 87,8 % af den samlede målsætning. Baggrunden for dette er ifølge projektet, at projektet har haft et ønske om at visitere bredt ud fra køn, alder og etnicitet og derfor har ladet nogle pladser stå åbne for borgere, som ikke har været repræsenteret hidtil. Projektet oplyser i denne forbindelse, at de uden problemer kunne have visiteret en stor gruppe af unge mellem 18 og 20 år, men at de har fravalgt dette, da disse borgere grundet det beskæftigelsesfremmende perspektiv i projektet ikke umiddelbart er en del af målgruppen.

Af udvælgelseskriterier for deltagere til projektet har der ud over en bred repræsentation blandt alder, køn og etnicitet været særligt fokus på evnen til fremmøde og på, at deltagerne ikke må have synlige misbrugsproblemer. Projektet har erfaret, at et succesfuldt forløb er meget usandsynligt i forhold til misbrugere, da de ofte ikke har været i stand til at følge processen og give et stabilt fremmøde, overholde mødeaftaler, fx med psykiater, samt forblive i praktikker. Derfor har projektet hen imod slutningen af forløbet på baggrund af disse erfaringer valgt bevidst at undgå borgere, som har udvist misbrugssymptomer.

Deltagerrettede aktiviteter

Aktiviteterne i projektet tager udgangspunkt i en beskæftigelses- og uddannelsespakke for hver deltager – bestående af en række faste og individuelle elementer. Disse aktiviteter vil vi i det følgende vurdere i henhold til implementeringsprocessen og det ønskede output heraf. Nedenstående figur illustrerer forløbet i aktiviteterne.

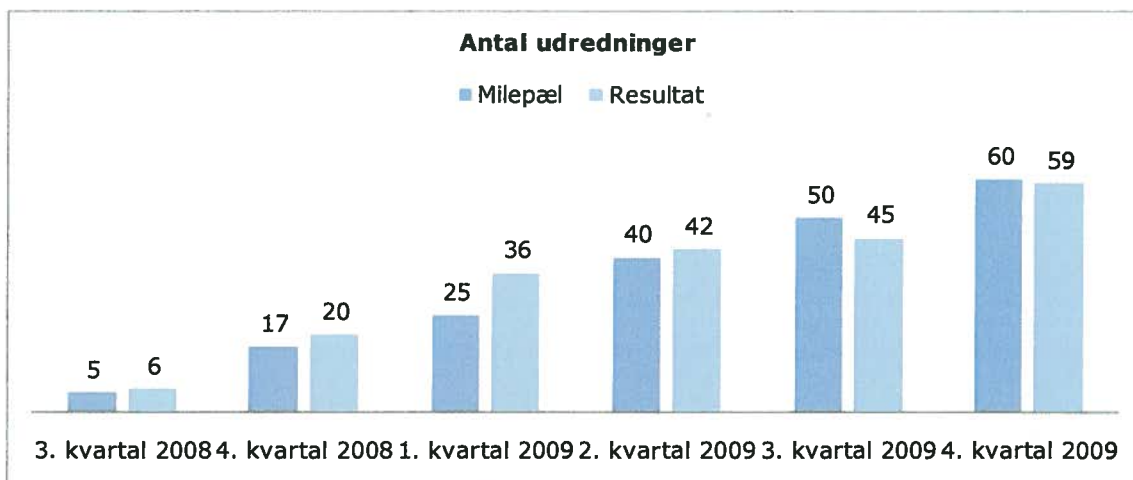
Figur 4.1: Elementer i beskæftigelses- og uddannelsespakkerne

Til venstre i figuren er opstillet de faste elementer, som alle deltagerne i projektforløbet gennemgår, hvorimod elementerne til højre kun inddrages i deltagerens forløb, hvis de findes relevante. Endemålet med processen er job eller uddannelse. Flere af de faste elementer går, som kasserens placering illustrerer, forud for de individuelle elementer.

Den første del af indsatsen foregår som nævnt i ovenstående afsnit hos anden aktør eller i jobcentret, hvor der foregår en proces omkring opdagelse af personer med mulig ADHD og screening. Herefter visiteres borgerne til projektet, som henviser til udredning hos psykiater. I denne forbindelse udfylder projektdeltagerne blandt andet en rusmiddelkontrakt og besvarer en livskvalitetsundersøgelse.

Ovenstående diagram viser det antal udredninger, projektet har foretaget, sammenlignet med de opstillede milepæle. Som figuren illustrerer, har projektet gennem hele forløbet holdt sig tæt op ad de opstillede milepæle. Dog lå projektet i 1. kvartal 2009 et godt stykke over milepælen, mens projektet på slutevalueringstidspunktet mangler en enkelt udredning for at opfylde milepælen. På baggrund heraf vurderer vi, at projektet er kommet succesfuldt igennem denne del af processen. Netop denne del af implementeringen er central, da projektet har erfaret, at medicineringen i forbindelse med den psykiatriske udredning har været en afgørende faktor for deltageres muligheder for gennemførelse af praktik og senere udslusning til arbejdsmarkedet. Dog har medicineringen også ofte medført nogle komplikationer for den enkelte deltager, idet igangsættelsen af medicinbehandlingen foregår løbende med projektets øvrige aktiviteter. Medicinen kan fx i begyndelsen, eller hvis den rette dosering endnu ikke er fundet, medføre søvnløshed eller øget søvnbehov samt fysisk ubehag. Det har betydet, at nogle deltagere er blevet forsinket i deres forløb, da de har måttet sygemelde sig i den medicinske tilpasningsperiode.

I henhold til udredningen oplyser en af psykiaterne tilknyttet projektet, at den medicinske behandling har resulteret i blandt andet øget koncentrationsevne, mindre hyperaktivitet, bedre kontrol over temperament samt bedre evne til at opnå gode sociale relationer hos deltagerne. På denne baggrund vurderer psykiateren, at mellem 50-75 % har gavn af den samlede pakke af behandling, herunder også den sociale færdighedstræning omtalt nedenfor, som fungerer og giver anledning til større livskvalitet hos deltagerne.

Efter udredningen gennemgår deltagerne et kursus i social færdighedstræning, hvilket har vist sig at være uundværligt for et succesfuldt projektførløb. Projektet har erfaret, at særligt dette kursus kombineret med medicinering har en meget positiv indvirkning på deltagerne. De deltagere, som har glæde af medicinen og fastholdes i den, oplever, at de får mere ro på sociale relationer og hverdagen generelt.

Sideløbende med dette forløb har deltagerne også gennemgået et praktikforberedende kursus hos en jobkonsulent. Som en del af de individuelle elementer har projektet ligeledes informeret især de unge deltagere om uddannelsesmuligheder samt tilbudt deltagerne fx fitnessstræning, gruppeterapi, psykologhjælp eller kørekort. I henhold til tilbuddet om individuel psykologhjælp skal det dog påpeges, at flere projektdeltagere i interview udtrykker, at de ikke har modtaget den nødvendige psykologhjælp. Dette heller ikke selvom de gentagne gange har efterlyst det.

En anden vigtig aktivitet i forhold til implementeringsfasen har været udfærdigelsen af individuelle handlingsplaner for deltagerne. Som udgangspunkt er dette en løbende proces, som igangsættes under visitationssamtalerne, bestående af en standardsamtale med hver deltager. Her noteres i handlingsplanen, hvis der foreligger særlige behov som eksempelvis psykologsamtaler. Projektet har i forbindelse hermed erfaret, at deltagerne generelt har haft meget ens behov, hvorfor handlingsplanerne har været meget ensartede. På slutevalueringstidspunktet ser projektet et mønster bestående af nogle standardelementer, som nødvendigvis skal være til stede for at deltageren opnår et succesfuldt projektførløb. Disse værende medicinering, social færdighedstræ-

ning og en generel motivation affødt af, at deltagerne kan se et fremtidigt job som realistisk. Modsat viser det sig også, at hash og andet misbrug er en betydelig barriere for deltagerne i forhold til at gennemføre forløbet.

Deltagelse i ovenstående aktiviteter er den del af det beskæftigelsesfremmende forløb, som alle projektdeltagere har skullet gennemføre. Overordnet set betragtes et beskæftigelsesfremmende forløb som gennemført ved deltagelse i mindst tre beskæftigelsesfremmende aktiviteter og tilrettelægges individuelt afhængig af den enkelte deltagers behov og ønsker. Ved slutevalueringstidspunktet har 70 ud af et samlet antal deltagere på 79 gennemgået et sådant forløb.

Praktik har ud over aktiviteterne beskrevet ovenfor været en del af de faste elementer i beskæftigelses- og uddannelsespakkerne, som deltagerne gennemgår. Ved udgangen af 4. kvartal 2009 har projektet samlet set etableret 58 praktikforløb. Af disse er 26 gennemført, 22 blevet afbrudt og 10 kører fortsat. Da nogle deltagere har modtaget mere end ét tilbud om praktik, er det kun op til 26 deltagere, der har gennemført en praktik. Med 10 fortsatte forløb er det således maksimalt 36 ud af de 79 visiterede, som pt. har påbegyndt et forløb med udsigt til gennemførelse, hvilket svarer til 46 %. Erfaringerne med praktikken fra projektets side er, at det er deltagere med misbrugsproblemer, som ikke har kunnet gennemføre en praktik, fordi de blandt andet ikke har været i stand til at udvise et stabilt fremmøde. Som nævnt tidligere har projektet undervejs valgt bevidst at undgå borgere med misbrugssymptomer, men erfaringerne har været, at misbruget ofte først opdages i praktikperioden, og det er derfor ikke altid muligt at undgå.

Projektet har ligeledes erfaret, at det grundet den nuværende arbejdsmarkedssituation har været vanskeligt at finde nok praktikpladser. Projektet fortæller imidlertid at have fastholdt ambitionen om altid at tage udgangspunkt i den enkelte deltagers ønsker og behov. En enkelt deltager har dog en anden oplevelse af denne proces, da hun ikke følte, at hun havde valgfrihed i forhold til praktikstedet.

I forbindelse med deltagerne praktik er virksomhedernes erfaringer meget differentierede. Et af praktikstederne har både haft en positiv og negativ oplevelse med deltagere fra projektet. Virksomheden har erfaret, at det er meget vigtigt indledningsvis at tage en samtale med både projektet og den potentielle praktikant for at få bevidsthed om, hvilke hensyn der skal tages, samt hvornår der kan opstå svære situationer, og hvordan disse eventuelt kan løses. På denne måde har virksomheden været opmærksom på, hvilke opgaver de har kunnet stille praktikanten, og i hvilke situationer de har skullet være særligt opmærksomme og yde ekstra støtte. En anden virksomhed har afholdt sådanne samtaler med alle praktikanter fra projektet, men på trods heraf oplevet afbrudte forløb. Det afgørende har her vist sig i tråd med projektets erfaringer at være misbrug, og at deltagere, som har haft et sådant, ikke har kunnet fuldføre forløbet.

Et andet aspekt i forhold til fastholdelse af deltagerne i forløbet har været løbende opfølgningen fra projektet på forløbet med virksomheden og deltageren. Virksomhederne oplever i denne forbindelse, at samarbejdet med projektet og opfølgningen fra projektets side har fungeret godt. En virksomhed fortæller blandt andet, at de har afholdt møder med en projektmedarbejder og praktikanten hver 14. dag, hvor der har været mulighed for, at praktikanten har kunnet stille spørgsmål, og de har i fællesskab kunnet tale om forløbet, følge op på aftaler og lignende. I kraft af disse møder oplever virksomheden, at det har været muligt at komme misforståelser i forkøbet eller at få rette op på dem med det samme. Ligeledes har virksomheden en opfattelse af, at projektet altid har været til at komme i kontakt med, såfremt der er opstået uforudsete problemer.

Uddannelses- og undervisningsaktiviteter

Et centralt led i projektet har været uddannelse af sagsbehandlere i anvendelse af screeningsværktøjet. Dette er foregået ved, at projektet har afholdt informationsmøder om ADHD og anvendelsen af screeningsværktøjet for sagsbehandlerne. Derudover har projektet uddelt en folder med information om spot og screening. Sagsbehandlerne oplyser i denne forbindelse, at screeningsværktøjet har været nemt og anvendeligt i samtaler med potentielle deltagere. Dog efterlyser de en løbende dialog med projektet om målgruppen, så de på forhånd havde kunnet undlade at screene borgere uden for den faktiske målgruppe. Dette gør sig blandt andet gældende i forhold til misbrugere, hvor projektets visitationskriterier har ændret sig undervejs. Disse ændringer

ønsker sagsbehandlerne løbende information om, således at de kan målrette deres screening bedst muligt.

Yderligere har projektet haft en målsætning om, at uddanne mentorer på virksomhederne samt at vejlede uddannelsesinstitutioner og a-kasser i at spotte og henvise deltagere til projektet. Begge disse aktiviteter er ikke lykkedes i det ønskede omfang.

Projektet har i forbindelse med uddannelse af mentorer erfaret, at virksomhederne ikke har haft den fornødne tid eller interesse i at modtage undervisning, på trods af at projektet eksempelvis har tilbudt at yde økonomisk støtte til arbejdspladsen. Blandt virksomhederne er der forskellige oplevelser af varetagelsen af mentorrollen. Eksempelvis har en mentor på en af virksomhederne set sin funktion som værende sparring i forhold til faglige spørgsmål og ikke så meget omkring personlige aspekter hos praktikanten, mens en mentor i en anden virksomhed i højere grad har set sin rolle som indeholdende et personligt og socialt ansvar for praktikanten. Ligeledes har behovet og omfanget af uddannelsen af mentorer varieret meget hos de virksomheder, vi har interviewet. En virksomhed har sin egen mentorordning og har derfor ikke haft behov for uddannelse heri, mens to andre virksomheder fortæller at have benyttet projektets uddannelses tilbud.

Vejledningen af uddannelsesinstitutioner og a-kasser er foregået på samme måde som uddannelsen af visitatorerne, men det har ikke mundet ud i mere end nogle ganske få henvisninger. Projektet formoder, at det kan skyldes, at der ikke eksisterer en traditionel leverandørrelation mellem uddannelsesinstitutioner og a-kasserne og kommunen. Betydningen heraf kan blive, at screeningsmetoderne ikke bliver forankret blandt disse parter, og at disse målgrupper dermed ikke får mulighed for at profitere af projektets metode. Vi opfordrer derfor projektet til at have fokus på en styrket og tættere proces med disse aktører omkring anvendelse af screeningsværktøjet – herunder også en erfaringsudvekslingsproces med det formål at afdække årsagerne til den begrænsede anvendelse.

Formidling

I henhold til formidlingsaktiviteter har projektet haft som målsætning at udsende halvårslige nyhedsbreve til samarbejdspartneres netværk og andre relevante aktører. Disse værende jobcentre i hele landet, relevante ministre samt styregruppens medlemmer og netværk. Nyhedsbrevene indeholder aktuel information om projektets aktiviteter og om, hvor langt projektet er i forløbet. Dette er blevet gjort løbende, men de visiterende sagsbehandlere oplyser dog, at de ikke har modtaget nogen nyhedsbreve.

Derudover har projektet været eksponeret i aviser og er blevet interviewet til radioen på baggrund af en pressemeddelelse fremsendt til DR af projektet.

Metodeudvikling

Metodeudviklingen i projektet har på evalueringstidspunktet givet anledning til følgende overvejelser:

- *Uddannelse af mentorer på virksomheder* – projektet har erfaret, at uddannelse af mentorer har været problematisk, da virksomhederne ikke har vist interesse for at deltage, på trods af at projektet har tilbudt at give økonomisk kompensation. Projektet gør sig i den forbindelse tanker om at tilbyde mentorundervisning ude på virksomhederne.
- *Misbrugsproblematikken* – Set i lyset af projektets erfaringer med borgere med misbrug skal der ifølge projektet foretages en meget nøje vurdering af, hvilke borgere det er muligt at hjælpe. Som supplement hertil oplyser visitatorerne, at de generelt fra projektets side har manglet en klar udmelding omkring, hvorvidt borgere med misbrug har været en potentiel målgruppe, og i forlængelse heraf om de har skullet bruge tid på at screene disse borgere. Misbrugsproblematikken er dog først dukket op undervejs i processen og har derfor ikke kunnet forudses af projektet, men det er et centralt aspekt, der i fremtidige indsatser for personer med ADHD er nødvendigt at afklare på forhånd.
- *Etablering af ejerskab hos anden aktør* – på trods af etablering af samarbejdsaftaler og lignende initiativer har projektet erfaret, at a-kasser og teknisk skole kun i yderst begrænset grad har benyttet sig af screeningsværktøjet og i tråd hermed ikke har henvist medlemmer eller elever til projektet. På denne baggrund foreslår projektet i forbindelse med fremtidige

indsatser, at der i opstartsfasen etableres et ejerskab hos a-kasser og teknisk skole – forstået på den måde, at de skal indgå i planlægningen af projektet og inddrages aktivt i processen.

- *Individuelle handlingsplaner* – det er projektets erfaring, at de individuelle handlingsplaner har en tendens til at blive mindre differentierede, end hvad der i udgangspunktet var til tænkt. Dette forklares med, at projektdeltagerne som oftest har de samme behov og barrierer, og at disse er forholdsvis lette at identificere. Dog er det ligeledes erfaret, at deltageres behov ofte først kommer til udtryk undervejs i praktikforløbet, hvorfor handlingsplanerne skal tilpasse løbende.
- *Komorbiditet* – projektet har oplevet, at der blandt borgere med ADHD i mange tilfælde optræder parallelle lidelser, som komplicerer behandlingen betydeligt. Projektets erfaring er, at metoden er mest virkningsfuld over for deltagere med ADHD alene, hvorfor fremtidige projekter enten skal afgrænse målgruppen herefter eller skal supplere metoden med redskaber til at tackle og behandle de øvrige lidelser, der måtte gøre sig gældende.
- *Information om projektprocessen og løbende dialog* – de visiterende sagsbehandlere udtrykker et uindfriet behov for tilbagemelding fra projektet om, hvorvidt de har visiteret rigtigt samt med en generel viden om deltageres forløb i projektet. Vi anbefaler på denne baggrund, at projektet søger at indfri dette behov for erfaringsudveksling, fx gennem jævnlige erfaringsmøder.
- *Måling af deltageres livskvalitet* – som en del af implementeringen har projektet undersøgt deltageres progression i henhold til deres subjektive livskvalitet. Gennem et spørgeskema, som hver deltager skal udfylde, måles deltageres livsglæde og tilfredshed to gange i løbet af projektperioden.

Samlet vurdering af projektets implementering

På baggrund af ovenstående vurderer vi, at projektet har implementeret de ønskede metoder i henhold til de opstillede målsætninger. I de følgende afsnit evalueres projektets resultater og effekter set i lyset heraf.

4.3.4 Projektets resultater og effekter

Faglige, sociale og personlige resultater

Projektets sigte med den medicinske og psykosociale behandling samt udfærdigelsen af handlingsplaner, virksomhedspraktik mv. var som udgangspunkt at styrke deltagerens sociale og personlige kompetencer.

Projektet vurderer i lyset heraf, at deltagerne undervejs i forløbet får en større indsigt i forhold til egen situation, og at denne indsigt også giver en positiv afsmitning i forhold til at blive afklaret og komme nærmere arbejdsmarkedet. Dog opleves deltageres progression i forløbet som værende meget differentieret. Gennemgående har projektet erfaret, at en grundlæggende motivation og tro på fremtiden er afgørende for et succesfuldt resultat. Ligeledes har projektet erfaret, at den sociale færdighedstræning i kombination med medicinering har været meget positiv. De deltagere, som fastholder medicinering, hvilket det ifølge projektet kun er en mindre del af deltagerne, der faktisk gør, oplever personlig progression, idet de får kontrol over blandt andet sociale relationer og oplever færre konflikter med omgivelserne generelt. Eksempelvis fortæller en deltager, at hun har fået meget mere styr på sit eget liv, hvilket har betydet store forbedringer i forholdet til hendes datter. På denne baggrund vurderer vi, at projektets overordnede hypotese om, at medicinsk behandling koblet med psykosociale tiltag og fokus på den enkelte borger resulterer i livskvalitetsmæssige forbedringer, kan verificeres i henhold til den del af målgruppen, som består af personer med ADHD uden komorbide lidelser, og som ikke har et misbrug.

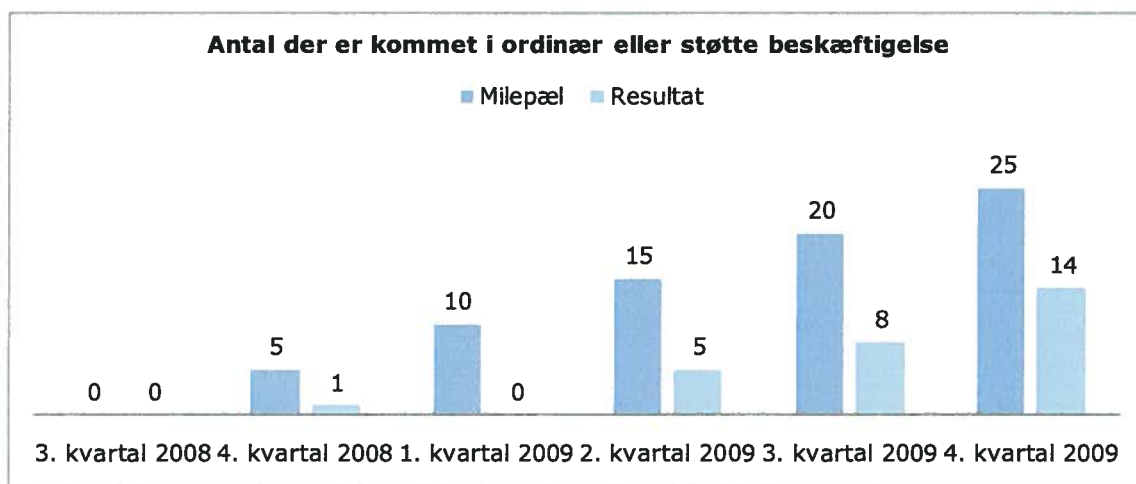
Angående de arbejdsmarkedsrettede perspektiver for målgruppen vurderes disse af projektet også at være betydeligt forbedrede i denne proces. Dette fordi deltagerne på kurset i social færdighedstræning har fået en tro på sig selv og direkte affødt heraf en langt større motivation og lyst til at indgå på arbejdsmarkedet. Blandt andet fortæller en projektdeltager, at hun gennem et tilbud fra projektet har deltaget i fitnessstræning ugentligt, hvilket har givet fysisk velvære samt har fungeret som en mental ventil i hverdagen. Dette har for hendes vedkommende blandt andet resulteret i nedsat sygefravær.

I henhold til deltagernes faglige progression oplever flere af deltagerne og praktikstederne en høj grad af faglig udvikling. Blandt andet fortæller en mentor på en virksomhed, at praktikanten løbende har fået flere og mere komplicerede opgaver, og at dette har fungeret rigtig godt. Praktikanten har formået at vokse med ansvaret og gået fra ingen viden at have om fagområdet til nu at kunne rådgive og servicere kunder.

På baggrund af ovenstående vurderer vi, at projektet med de anvendte metoder har opnået de ønskede faglige, sociale og personlige resultater hos deltagerne.

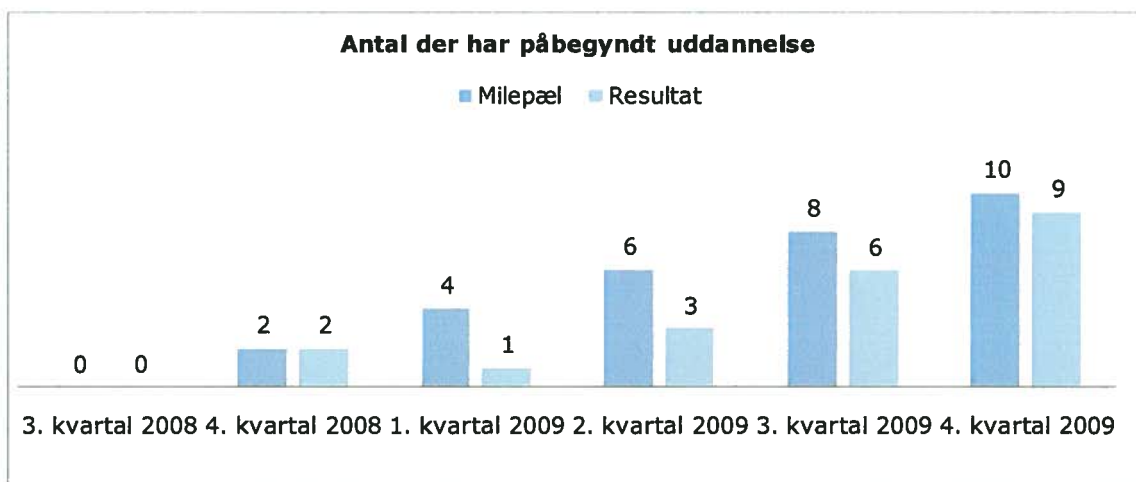
Job og uddannelse

Det overordnede formål for projektet er at fremme beskæftigelsen for deltagerne, hvorfor vi i det nedenstående vil evaluere effekterne af indsatsen i forhold til de opstillede milepæle for målgruppen.

Som denne figur illustrerer, har projektet ikke tilnærmelsesvis opnået det ønskede antal deltagere i ordinær eller støttet beskæftigelse. Ud af de 14 personer i 4. kvartal 2009 er 12 personer kommet i ordinær beskæftigelse, mens 2 er kommet i fleksjob.

I henhold til antallet af deltagere, der har påbegyndt en uddannelse viser nedenstående figur, at projektet gennem hele forløbet har ligget en smule under milepælene i milepælsplanen.

Samlet set har projektet opnået at få 23 ud af et måltal på 35 ud i selvforsørgelse.

Årsagen til den manglende opfyldelse af milepælen skal ifølge projektet særligt findes i den ændrede arbejdsmarkedssituation, som lavkonjunkturen har givet anledning til. På baggrund af

ovenstående afdækning af projektets implementering kan vi imidlertid iagttage flere årsager, som tilsammen spiller ind i den lavere effektopnåelse. Projektet har kun haft 79 ud af en målsætning på 90 visiterede. Dertil kommer vanskeligheder omkring frafald i praktikforløbet, hvor 13 praktikforløb har måttet afbrydes. Da såvel deltagerantal og gennemførte praktikker er vigtige forudsætninger for effektskabelsen i projektet, vurderer vi, at årsagsbilledet vedrørende den lavere effekt er mere sammensat.

Vi vil på denne baggrund opfordre projektet til et fokus på såvel rettidig visitering som tiltag til at sikre fastholdelse i praktikkerne. Konkret foreslås en tættere og løbende forventningsafstemning og erfaringsudveksling med de visiterende sagsbehandlere med det formål at sikre en konstruktiv visitationsproces. Tilsvarende vil vi anbefale, at projektet sikrer grundig afklaring af deltageres praktikønsker og praktikmuligheder samt tæt opfølgning i forløbet.

De 23 deltagere, som har opnået selvforsørgelse, svarer imidlertid til, at 29 % af de visiterede er blevet selvforsørgende. For at vurdere dette tal kan vi via www.jobindsats.dk opstille en referencegruppe, der fordeler sig tilsvarende som projektets deltagergruppe, hvad angår såvel fordelingen på kontanthjælp og sygedagpenge som på matchkategori, køn og alder. En sådan referencegruppe giver på landsplan i 2008 en selvforsørgelse 3 måneder efter endt aktivering på 25 %. En sammenligning mellem projektets deltagergruppe og denne referencegruppe skal imidlertid foretages med følgende forbehold:

Projektets effekt er målt ved udtrædelse af projektet og ikke 3 måneder efter. Dette giver anledning til mulige bevægelser i forhold til ind- eller udtrædelse på arbejdsmarkedet i referencegruppen. Måler man til sammenligning bevægelserne i referencegruppen i de efterfølgende kvartaler, så er udviklingen i gennemsnit at selvforsørgelsen stiger med ca. 0,7 procent per kvartal. Vi formoder således, at projektets selvforsørgelsestal vil stige en smule hen imod tidspunkt for en direkte sammenlignelighed på dette punkt.

De visiterende sagsbehandlere fortæller i interviews, at screeningen ofte foretages i forhold til ledige, hvor man har en fornemmelse af, at den ordinære indsats ikke er tilstrækkelig. Vi vurderer på denne baggrund, at projektets deltagere i gennemsnit vil ligge i den tungere ende af deres respektive referencegruppe. Dette vil påvirke projektets selvforsørgelsestal negativt i forhold til referencegruppens.

Begge ovenstående forbehold understreger blot yderligere projektets effekt i forhold til målgruppen. Vi vurderer på denne baggrund, at projektet leverer en mereffekt for målgruppen i forhold til ordinær aktivering.

Konklusion

Overordnet er de i forandringsteorien opstillede aktiviteter iværksat omend med en lavere volumen i deltagerantal end planlagt. Dog er uddannelsen af mentorerne ikke foregået som planlagt, da virksomhederne ikke har ønsket at deltage i undervisningen. Afslutningsvis vurderer vi derfor på baggrund af projektets resultater, at den anvendte metodiske tilgang er velegnet til beskæftigelsesfremme for personer med ADHD.

Forankring

Projektet har modtaget midler til et års forlængelse fra EU's socialfonde. Da projektet derfor ikke afsluttes før udgangen af 2010, har en egentlig forankringsproces i kommunalt regi ikke fundet sted endnu. Derfor vil status for forankringen primært præsenteres i fremtidige perspektiver, som projektet har erfaret på nuværende tidspunkt:

- *Allerede diagnosticerede borgere* – der eksisterer en gruppe af borgere, der er diagnosticeret med ADHD, men som projektet ikke har beskæftiget sig med. Disse borgere er en slags mellemgruppe, som enten er meget svage eller meget stærke, men som under alle omstændigheder ligeledes ville have gavn af de tiltag, som projektet tilbyder ikke-diagnosticerede borgere.
- *Deltagelse af unge borgere med ADHD* – ligesom gruppen af allerede diagnosticerede borgere eksisterer der også en meget stor gruppe af unge borgere med ADHD-symptomer, som projektet bevidst har undgået, da de grundet det beskæftigelsesfremmende perspektiv ikke er

en del af den umiddelbare målgruppe. I forhold til forankringsperspektivet anbefaler vi derfor, at unge borgere ligeledes skal indtænkes som en målgruppe for fremtidige indsats – her især med fokus på uddannelse.

- *Individuelle handleplaner* – af interviews med sagsbehandlere fremgår det, at der ikke medfølger projektets handleplaner eller anden tilstrækkelig information vedrørende deltagerens forløb og nyerehvervede kompetencer, når en deltager fra projektet efter endt indsats vender tilbage til anden aktør eller jobcenter. Det er et ønske fra sagsbehandlernes side, at sådan information medfølger, da det vil give større sammenhæng i indsatsen.
- *Screeningsværktøjet* – der eksisterer en høj grad af villighed hos de visiterende sagsbehandlere til fremover at anvende screeningsværktøjet i samtaler med borgere med ADHD-symptomer. Dog udtrykker de, at der er behov for et naturligt flow hos borgerne efter diagnosticeringen – forstået på den måde, at målgruppen skal kunne modtage de nødvendige behandlingstilbud umiddelbart efter diagnosticeringen af ADHD, da de har behov for at blive fastholdt i en positiv udvikling hele vejen gennem forløbet. Dette vurderer sagsbehandlerne ikke som værende realistisk uden for projektets rammer, da der eksempelvis på nuværende tidspunkt er en ventetid på flere måneder for en aftale hos en psykiater.
- *Tværfaglighed* – projekt og speciallæge fortæller i interviews, at det i et forankringsmæssigt perspektiv kan blive problematisk at udbrede projektets metode til øvrige jobcentre rundt om i landet. Årsagen er, at metoden kræver udredning og medicinering ved speciallæge, og da det i øjeblikket udelukkende er privatpraktiserende speciallæger, der foretager denne udredning og medicinering, er der ikke en tilstrækkelig kapacitet til at behandle det store antal formodede ADHD-ramte. Det er på denne baggrund såvel projektets som speciallægens vurdering, at denne problemstilling må imødegås, for at forankring i større skala på landsplan vil være mulig.
- *Netværksgruppe eller en ADHD-kontaktperson* – flere af de involverede parter udtrykker, at det i et forankringsmæssigt perspektiv vil være relevant at etablere et netværk eller en fast sagsbehandler, som varetager screeningen af borgeren, da det vil skabe en god kontakthold mellem de involverede aktører.

Vi anbefaler på denne baggrund, at projektet i den sidste del af forløbet medtager ovenstående betragtninger i henhold til arbejdet med forankringen af indsatsen.

Ud over ovenstående perspektiver har der ved evalueringen vist sig nogle områder, som projektet med fordel kan sætte fokus på i det sidste år af projektet:

- *Visitation* – de visiterende sagsbehandlere efterlyser en tættere løbende dialog omkring udviklingen i visitationskriterier, således at unødige screening kan undgås. Desuden vil en tættere dialog kunne være medvirkende til en løbende erfaringsudveksling, som projektet kan anvende som input til processen omkring justering af visitationskriterierne. Vi opfordrer derfor projektet til at formalisere et sådant tættere samarbejde.
- *Virksomhedspraktik* – kun maksimalt 36 ud af 79 visiterede deltagere har pt. gennemført eller har udsigt til at gennemføre et praktikforløb. Årsagerne til dette er såvel vanskeligheder med at finde praktikpladser grundet situationen på arbejdsmarkedet samt stort frafald i praktikerne. Vi anbefaler fremadrettet projektet at have fokus på disse vanskeligheder, da det kan være med til at skabe en højere forsørgelseseffekt af projektet. Fx kan en ressourcemæssig opprioritering af etablering af praktikker overvejes, ligesom et endnu større fokus på det rette match mellem deltager og virksomhed muligvis kan give en positiv effekt. Tilsvarende kan en endnu tættere opfølgning på deltagerne i praktik være med til at sikre et mindre frafald.

4.4 Jobcenter Skive – 'I gang igen'

Projekt I gang igen er etableret af Jobcenter Skive som et tilbud til langtidssygemeldte på sygedagpenge. Projektet ønsker at fastholde henviste borgere på arbejdsmarkedet i hel eller delvis selvforsørgelse.

Projektets overordnede hypotese

Gennem et beskæftigelsesrettet tilbud med fokus på rummelighed samt tværfagligt samarbejde mellem beskæftigelsesindsats og behandlingssystem fastholdes borgerne på arbejdsmarkedet, og antallet af sygedage på sygedagpenge nedbringes.

4.4.1 Projektets baggrund og formål

Forud for projektet har Skive Kommunes sygedagpengeafdeling mærket en stor stigning i antallet af sygedagpengemodtagere. Yderligere bliver den enkelte borgers periode på sygedagpenge længere, og man ser i Skive Kommune en øgning af antallet af dagpengemodtagere med en varighed på over 52 uger.

Projektets primære mål er at sikre fastholdelse på eller tilbagevenden til arbejdsmarkedet for de visiterede borgere. Dette skal ske gennem tværfagligt samarbejde mellem jobkonsulenter og sociallæge med henblik på at udarbejde en handleplan med udgangspunkt i den enkelte deltagers forudsætninger og behov. Herefter ønsker projektet at bringe borgerne i virksomhedspraktik inden for en periode på 3 måneder, der har til formål at få borgerne i gang på arbejdsmarkedet igen.

Målgruppen for projektet er udsatte borgere, der på grund af psykiske og/eller fysiske lidelser er i risiko for udstødning på arbejdsmarkedet. Målgruppen er kendetegnet ved manglende motivation, lavt selvværd, tendens til isolation, social fobi samt psykisk skrøbelighed eller fysiske lidelser, hvor en psykisk overbygning er dominerende. Deltagerne i projektet har en gennemsnitlig varighed på sygedagpenge inden indtrædelse i projektet på ca. 42 uger. Alle deltagere i projektet har hørt til sygedagpengekategori 2. Det er desuden et krav til målgruppen, at den skal være vurderet som parat til praktik inden for en 3-måneders periode.

Projektet fortæller, at der har vist sig en undergruppe af borgere, som kræver en særlig indsats. Det drejer sig om borgere, der har voldsom social angst eller svære depressioner. Her kræves et særligt øje for den enkelte og mulighed for at tage disse ud af gruppesammenhængen til hyppige individuelle samtaler. Dette betyder ligeledes, at arbejdsmarkedsintegrationen bliver en særlig udfordring, da det kan være vanskeligt for denne del af målgruppen at indgå på en arbejdsplads uden særlig støtte.

4.4.2 Kort beskrivelse af metoden

Metoden tager udgangspunkt i en positiv anerkendende tilgang, hvor fokus igennem løbende samtaler lægges på den enkeltes ønsker, behov og kompetencer samt på 'den gode historie'. Projektets metodiske tilgang er, at aktiviteter og samtaler ikke skal centrere sig om deltagerens sygehistorier, men om deres ressourcer og muligheder.

Projektet søger at få et så grundigt indblik som muligt i borgernes ressourcer, kompetencer, muligheder og barrierer og har derfor et bredt fokus på de individuelle behov, som borgerne har. Projektet har blandt andet fokus på at styrke borgernes faglige kompetencer i forbindelse med jobsøgning og udarbejdelse af CV, ligesom der lægges vægt på et tæt samarbejde på tværs af sociale, beskæftigelsesrettede og behandlingsorienterede tiltag, så alle borgerens behov kan tænkes sammen i en sammenhængende indsats. Dette betyder, at det tværfaglige samarbejde mellem sagsbehandlere, jobkonsulenter og sociallæge bliver helt centralt i projektet, da det danner baggrund for afdækningen af den enkelte borgers behov. Projektets erfaring er, at en grundig afdækning af borgerens behov er væsentlig inden etablering af virksomhedspraktik, da det rette match ellers ikke kan etableres. Til understøttelse af den enkeltes udvikling har projektet benyttet følgende centrale redskaber:

- *Kommunikationsformer* – projektet tilbyder introducerende individuelle samtaler med borgerne suppleret af efterfølgende gruppebaserede forløb med undervisning og mulighed for erfaringsdeling mellem deltagerne. Herudover foregår løbende dialog mellem projektet og borgeren i form af opkald og samtaler, når dette er nødvendigt. Her fokuserer man på at styrke borgernes sociale og personlige kompetencer.
- *Fysisk træning* – tilbydes i form af udflugter og træningsforløb.
- *Selvvurderingsskemaer* – anvendes for at hjælpe den enkelte borger til få klarhed over egne styrker og svagheder.
- *Undervisning* – man fokuserer her på udformning af CV samt jobsøgning generelt. Herudover undervises blandt andet i stresshåndtering og kommunikation.
- *Opfølgning* – projektmedarbejdere følger borgeren i praktikforløbet og sparrer løbende med vedkommende.

Faser

Der kan identificeres følgende tre faser i deltagernes forløb:

1. *Afklaringsfasen* – består i indledende og introducerende samtaler, hvor deltagernes behov kortlægges, og det videre forløb aftales.
2. *Indsatsfase* – her tages de førnævnte redskaber og aktiviteter i brug med særligt hensyn til den enkeltes behov.
3. *Udslusningsfasen* – her etableres virksomhedskontakt, og deltageren kommer i praktik. Dette følges tæt ved hjælp af opfølgningssamtaler enten telefonisk eller på et møde med jobkonsulenten.

4.4.3 Projektets implementering

Gennem en vurdering af de gennemførte aktiviteter vil vi i nærværende afsnit afdække implementeringen af projektet. Dette vil ske med udgangspunkt i projektets forandringsteori, hvorudfra det undersøges om projektet har afholdt de planlagte aktiviteter, samt hvilke udfordringer og problemer projektet har mødt undervejs. Ligeledes fremhæves de positive erfaringer, der er fremkommet undervejs i implementeringsprocessen.

Følgende temaer vil i relation hertil blive afdækket:

- Screening og visitation
- Deltagerrettede aktiviteter
- Anvendelse af GPP-I og COPM
- Løbende opfølgning og udarbejdelse af individuelle handlingsplaner
- Virksomhedspraktik
- Formidling.

Inden vurderingen af projektets implementering behandles kort organiseringen af indsatsen samt de vigtigste erfaringer hermed.

Organisering af indsatsen

Projektet baserer sig organisatorisk på et tæt tværfagligt samarbejde mellem jobkonsulenter, sagsbehandlere og sociallæger i Skive Kommune. Dette samarbejde har til formål igennem erfaringsudveksling om målgruppen og samarbejde løbende i processen at sikre det bedst mulige grundlag for borgernes progression i projektet.

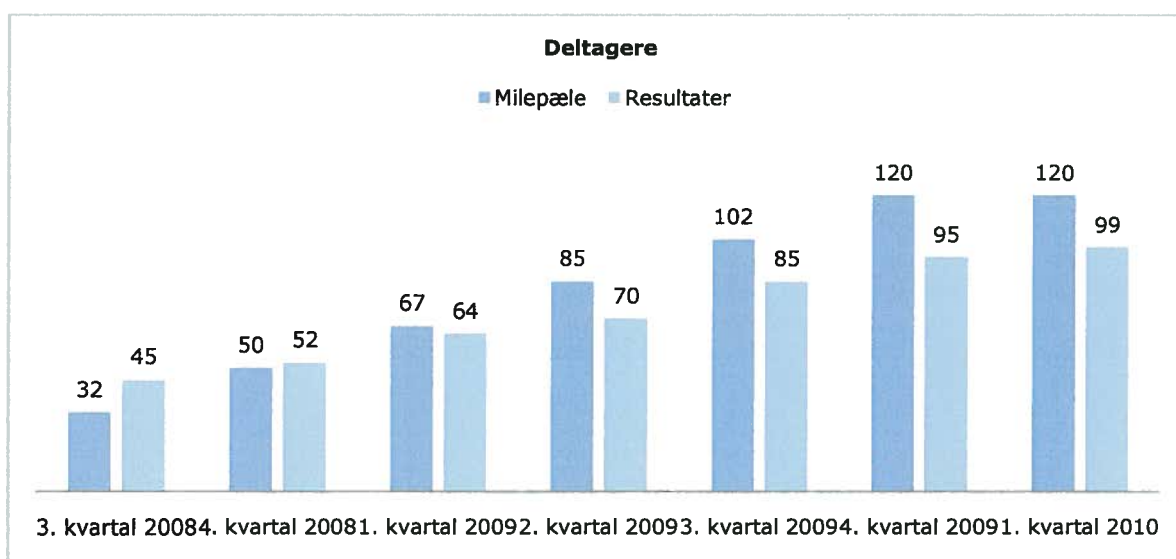
Projektet fortæller, at tæt kontakt mellem projektet og sagsbehandlerne i form af introducerende information samt løbende dialog bliver vigtig for, hvor hurtigt og effektivt visitering af borgerne sker. Sagsbehandlerne i Skive Kommune varetager visitering af borgere på baggrund af information fra projektmedarbejdere omkring den ønskede målgruppe. Projektet udtaler, at visiteringen fra sagsbehandlere har været vanskeliggjort af blandt andet den fysiske afstand mellem projektmedarbejdere og sagsbehandlere grundet geografisk placering, som projektet mener, kan have hæmmet konstruktiv dialog vedrørende projektets deltagere.

Projektmedarbejderne udtrykker endvidere ved slutevalueringstidspunktet ønske om mere kontakt til sociallæge i forløbet for at styrke sammenhængen til behandlingssystemet.

Ud over det ovennævnte tværfaglige samarbejde lægges i projektet også vægt på et tæt samarbejde med de virksomheder, der tilbyder borgerne praktisk. Det at skabe sammenhæng fra den tværfaglige afklaring og den ressourcenede udvikling til et konkret job på en virksomhed er helt afgørende for at skabe arbejdsmarkedseffekt i projektet. Derfor har en tæt kontakt til virksomhederne været central for løbende at understøtte processen.

Screening og visitation

Den indledende del af implementeringen i forhold til deltagerne handler om at sikre det ønskede antal deltagere inden for målgruppen til projektet. Nedenfor præsenterer vi projektets resultater i forhold til dette.

Som figuren viser, opfyldte projektet i 1. og 2. kvartal i 2008 målsætningerne vedrørende visitation. Fra 3. kvartal 2009 og frem har den samlede visitation imidlertid ligget under de fastsatte milepæle. Således har projektet på slutevalueringstidspunktet nået at visitere 99 ud af de planlagte 120 borgere – 83 % af det ønskede antal.

Projektmedarbejderne har igennem forløbet oplevet, at det er vanskeligt at få nok visiterede borgere fra sagsbehandlerne. Projektet angiver det som årsag, at grundig introducerende information fra projektet til sagsbehandlerne skulle have været hurtigere igangsat. Det var først ved de kvartalsvise møder med sagsbehandlerne, der blev iværksat fra marts 2009, at der blev klarhed om, hvad projektet kunne tilbyde, og projektet oplever, at en tidligere og løbende dialog ville have styrket visitationen. Det skal dog tilføjes, at de adspurgte sagsbehandlere oplever en fin introduktion til projektet fra starten samt en god løbende kontakt og dialog med projektets medarbejdere angående projektets fokus og forløb. Ovenstående figur tydeliggør i øvrigt, at projektet på trods af den oplevede langsomme opstart er lykkedes med at visitere det fastsatte antal borgere de første kvartaler. Det er først senere i processen, at projektet falder bagud i forhold til egne mål. Dette senere fald skyldes ifølge projektmedarbejderne interne samarbejdsproblemer i projektet, som har betydet, at de tilgængelige ressourcer fortrinsvis har været anvendt til at gennemføre gode forløb for de allerede visiterede borgere. Desuden påpeger projektmedarbejderne, at der siden projektets opstart er kommet flere visitationsmuligheder til i kommunen, som har trukket nogle af borgerne i målgruppen til sig, hvilket har betydet, at tilstrækkelig visitation til projektet har været vanskeliggjort. Projektet fortæller desuden, at der blandt de visiterede har vist sig at være borgere med behov for en længere indsats end 3 måneder. Visitationen har således i nogle tilfælde været skæv i forhold til den oprindelige målgruppedefinition. Projektet påtænker i denne forbindelse at etablere en overbygning til forløbet, som giver denne mere behovstunge målgruppe adgang til længere forløb i projektet. Det drejer sig især om den del af målgruppen, som præges af svær angst og depression.

De interviewede sagsbehandlere mener ligeledes, at problemerne med at få nok visiterede har meget at gøre med målgruppen, der har været for fysisk eller psykisk dårlige til at gå i gang med praktik inden for de definerede 3 måneder. En sagsbehandler fortæller, at det har været svært at finde deltagere, da borgere med mindre end 3 måneder til praktik ofte blot vil få tilbudt et forløb med en jobkonsulent, som kan hjælpe borgeren tilbage ud på arbejdsmarkedet. Tilsvarende har sagsbehandleren oplevet, at de borgere, som kunne profitere af en mere intensiv indsats, ofte er længere fra at være klar til praktik end tre måneder. Dette understøtter projektets oplevelse af et behov for længere forløb og dermed også en udvidelse af projektets målgruppe til at indbefatte borgere med længere afstand til praktik end 3 måneder. Vi vurderer på denne baggrund, at projektets snævre målgruppeformulering har fungeret som en væsentlig barriere for tilstrækkelig visitation til projektet.

Projektets aktiviteter

Projektets aktiviteter har været fordelt over tre dage i ugen. Deltagerne er blevet tilbudt undervisning i gruppesammenhæng, hvor fokus har været på faglige, sociale og personlige kompetencer. Undervisningen har fx drejet sig om motivationsøvelser, kompetenceafklaring og kommunikation. Herudover har der jævnligt været tilbud om gåture og fysisk træning samt individuelle samtaler omhandlende deltagerens personlige barrierer og muligheder.

Der var fra projektets start udarbejdet en målsætning om udfærdigelse af individuelle handleplaner til alle deltagere. Dette er primært foregået gennem individuelle samtaler, løbende dialog, formulering af 'bløde mål' samt udarbejdelse af CV. Med disse redskaber har projektet tilpasset aktiviteter til den enkeltes behov. Handleplanerne er ikke nødvendigvis udformet på skrift, men foreligger som en mere dynamisk mundtlig aftale mellem projekt og borger. Konkrete skriftlige handleplaner er blevet udformet i sagsbehandlerregi uden for projektet.

Projektet havde planlagt at gøre brug af værktøjet GPP-I. Dette blev dog allerede fra opstarten af projektet droppet, idet medarbejderne af kommunen ikke som planlagt blev tilbudt opkvalificering til at anvende GPP-I-værktøjet. Som erstatning for GPP-I er der fra projektets side udarbejdet en COPM³ for størstedelen af borgerne. Projektmedarbejderne beretter, at det har været vanskeligt at gøre for alle deltagere, idet enkelte borgere har været for syge til at italesætte egne ønsker og muligheder tidligt i processen. Ud over COPM er der udarbejdet dialogskemaer og evalueringsskemaer, der kan kaste lys over deltagerens målsætninger og barrierer samt tilfredshed med projektet i forhold til egen progression.

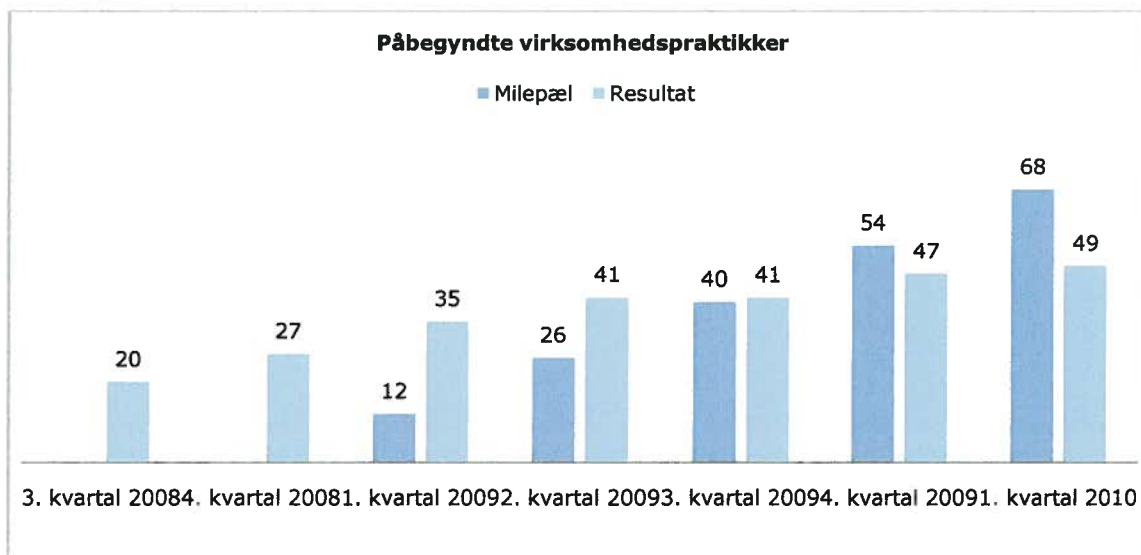
En anden aktivitet fastsat fra projektets opstart var løbende grundig opfølgning på deltagerne. Projektet specificerer, at opfølgningen ud over at bestå af opringninger og møder også har bestået i at være tilgængelige for borgerne både under hele undervisningsforløbet, i praktikken og i forbindelse med afsluttet praktik og påbegyndelse af ordinær beskæftigelse. Grunden til dette tydelige fokus på opfølgning var fra projektets side at sikre så lavt frafald som muligt og desuden at skabe trygge rammer om borgeren. I henhold til dette beretter deltagerne ved slutevalueringen, at de oplever en stor grad af opfølgning, føler sig hørt og taget seriøst, samtidig med at projektet har optrådt som støttende instans, når der har været behov. Ligeledes oplever de adspurgte virksomheder, at der gennem hele praktikforløbet har været velfungerende og grundig opfølgning fra projektets side. Virksomhederne oplever desuden, at jobkonsulenterne har været nemt tilgængelige både i forhold til mailkontakt og opringninger.

Som resultat af den tætte opfølgning har projektet opnået at få en fremmødeprocent på 81 % ved afsluttet forløb og har dermed opfyldt den fastsatte målsætning på 80 %. Projektet angiver ved slutevalueringen gruppeaspektet ved projektet som årsagerne til, at tallet ikke er endnu højere. Dette har skabt frafald blandt den gruppe af borgere, der lider af social fobi og angst og derfor føler sig utilpasse i større sammenhænge. Desuden fremhæves det, at målgruppen for projektet er sygemeldte, hvilket medfører et naturligt fravær i forbindelse med sygdom.

Grunden til det ovenfor beskrevne fokus på fremmøde og tæt opfølgning gennem processen har været, at projektet har ønsket at motivere borgerne til at forblive i forløbet og gennemgå den

³ Canadian Occupational Performance Measure (COPM) er et redskab til måling af patientens oplevelse af tilfredshed med udførelsen af vigtige daglige aktiviteter, der er anvendeligt til målsætning og til identifikation af problemområder.

nødvendige afklaring og udvikling, således at de kan matches med en praktikvirksomhed. I nedenstående figur viser vi, hvordan udviklingen af påbegyndte virksomhedspraktikker har været igennem projektets forløb.

Projektet har i de første fem kvartaler mødt målsætningerne vedrørende iværksatte virksomhedspraktikker. Derefter falder påbegyndte virksomhedspraktikker bagud i forhold til målsætningerne, således at projektet ved afslutningen har nået at igangsætte omkring 72 % af de planlagte praktikker. Status ved slutevalueringstidspunktet er, at 35 ud af 49 igangsatte praktikker er gennemført, 7 er afbrudt, og 7 er stadig i gang. De afbrudte praktikker skyldes ifølge projektet forværring af borgernes fysiske eller psykiske tilstande, som umuliggjorde gennemførelsen af praktikkerne. Projektet mener, at man kunne have undgået de afbrudte praktikker, hvis optræningsforløbet havde været længere og eventuelt havde været suppleret med psykologhjælp, sideløbende behandlingsmæssig afklaring eller genoptræningsforløb. Det har været vigtigt for gennemførelsen af praktikkerne, at der fra start har været klare aftaler om skånehensyn, arbejdsopgaver og øgning af timetal, som borgeren har indflydelse på. Projektmedarbejdere samt de adspurgte virksomheder mener, at dette har givet en meningsfuld, overskuelig og tryk opstart for borgerne.

Projektmedarbejderne peger desuden, at praktikresultaterne kan være påvirket af faldet i visiteringer, samt at lavkonjunkturen har gjort det sværere at finde virksomheder, der har været villige til at tage praktikanter. Herudover nævner projektet, at interne samarbejdsproblemer har ført til mangel på ressourcer til at være opsøgende i forhold til praktiksteder.

Sammenfattende kan det siges, at de fleste af de målsatte aktiviteter er gennemført som planlagt, men at virksomhedsaktiveringerne ikke er igangsat som ønsket. Årsagen er hovedsageligt interne samarbejdsproblemer, der har bevirket, at ressourcerne til tilstrækkeligt opsøgende arbejde i forhold til etablering af virksomhedsforløb ikke har været til stede.

Formidling

Omkring projektets formidling af metodeerfaringer fortæller projektet, der i et vist omfang er sket mundtlig overlevering af de opnåede erfaringer til sagsbehandlere, men at der ikke er udformet noget skriftligt produkt til kommunen. Projektet forklarer, at man i slutfasen stod i ressourceproblemer grundet interne samarbejdsvanskeligheder, og at projektet i denne sammenhæng har prioriteret, at borgerne skulle rammes mindst muligt. Derfor er overlevering af projektets statistik forsinket og vil først blive bearbejdet efter projektets afslutning, ligesom formidlingsaktiviteterne er blevet nedprioriteret.

Metodeudvikling

Projektet har ved slutevalueringstidspunktet gjort sig følgende erfaringer med metoden:

- *Gruppeaspektet* – er særdeles vigtigt for borgernes progression, idet de her deler erfaringer og viden og lærer af hinandens historier. Projektet mener, at samtaler og erfaringsudveksling borgerne imellem i høj grad skaber effekten af indsatsen, da borgerne opdager nye handlemuligheder i kraft af at høre og reflektere over andres historier og erfaringer.
- *Den positive tilgang* – både projektmedarbejdere, borgere og sagsbehandlere siger samstemmigt, at projektets positive tilgang til den enkelte samt fokus på 'den gode historie' har været med til at rykke deltagerne tættere på afklaring i forhold til arbejdsevner.
- *Tæt opfølgning* – har vist sig at være meget vigtig i forbindelse med både jobsøgning og praktikophold, siger både projektmedarbejdere, sagsbehandlere og borgere.
- *Tværfagligt samarbejde* – projektet vurderer, at et endnu tættere samarbejde med de praktiserende læger ville have været givtigt for målgruppen, idet man med dette samarbejde ville kunne udarbejde en realistisk og opdateret handleplan i forhold til deltageres fysiske og psykiske kompetencer.

Samlet vurdering af projektets implementering

På baggrund af ovenstående konkluderer vi, at projektets samarbejdsproblemer har bremset udviklingen af metoden og antallet af aktiviteter i projektperioden. Derudover har projektet ikke igangsat de planlagte formidlingsaktiviteter. Implementeringen er således kun delvist foregået som planlagt, hvorfor vi i det følgende ikke vil kunne vurdere den oprindelige metode i sin helhed på de opnåede resultater og effekter. Vi vil derfor i det følgende begrænse os til at evaluere projektets evne til at opnå resultater og effekter og på denne baggrund afsøge mulige konklusioner vedrørende bestemte elementer i indsatsen.

4.4.4 Projektets resultater og effekter

Faglige, sociale og personlige resultater

Projektets metode tager som nævnt udgangspunkt i den enkeltes ressourcer og behov. Først kortlægges deltageres barrierer og muligheder i forhold til arbejdsmarkedet. Dernæst ydes løbende støtte og opfølgning, således at deltagerne bliver i stand til at handle ud fra deres ressourcer og behov.

De interviewede deltagere udtaler på slutevalueringstidspunktet, at de igennem hele processen har følt sig set som almindelige mennesker, der blot har nogle særlige udfordringer, de skal have hjælp til. Dette har givet dem motivation til at fortsætte i projektet og gøre deres bedste. De fortæller, hvordan projektet har skabt rum for åbenhed og rummelighed, der bibringer deres liv et aspekt af meningsfuldhed i kraft af strukturering af hverdagen og følelsen af at kunne bidrage til samtaler i projektsammenhængen med meningsfulde inputs. Processen har støttet deres videre udvikling, og de fortæller, at de har oplevet følgende faglige, sociale og personlige resultater i løbet af projektet:

- Øget motivation og glæde i hverdagen
- Større grad af selvtillid og afklaring i forhold til arbejdsmarkedet
- Oplever at være blevet bedre til at indgå i sociale sammenhænge
- Større åbenhed
- Mere positiv tilgang til fremtiden blandt andet i kraft af erfaringsdeling med de andre deltagere
- Udarbejdede COPM har givet større indsigt i barrierer og muligheder
- Styrkede kompetencer i forhold til udarbejdelse af CV og ansøgninger
- Deltagerne oplever, at projektmedarbejderne har været gode til at spørge ind og rykke grænser på en god måde. Dette har skabt en udvikling i forhold til afklaring.

Deltagerne giver ligeledes udtryk for, at projektets positive tilgang og bevidste fokus på muligheder i stedet for sygdom og begrænsninger har en særdeles god effekt. En deltager fortæller fx, hvordan han inden projektet var meget fastlåst og ikke kunne se sig selv i andre job, end dem han førhen havde haft. Igennem samtaler med projektmedarbejderne og de andre borgere be-

gyndte han imidlertid at tænke over nye muligheder og fandt på denne baggrund et godt praktiksted, der passede bedre til hans nuværende behov.

Projektmedarbejderne fortæller ligeledes, at den positive tilgang til borgerne har gjort det muligt at rykke de fleste borgere personligt og socialt. Projektet oplever i den forbindelse, at størstedelen af borgerne igennem projektforløbet opnår øget selvindsigt og selvtilid samt højere grad af motivation og tro på fremtiden. Overordnet har projektet registreret en højere grad af afklaring hos borgerne, samtidig med at borgerne har genopdaget evnen til at indgå i kollegialt samarbejde, de er blevet mere fleksible og er blevet bevidste om andres og egen adfærd. Dette understøttes af sagsbehandlerne, som ligeledes oplever, at der er sket en afklaring af deltagerne i projektforløbet. Projektet havde i den forbindelse en målsætning om at få 68 borgere afklaret ved projektets afslutning, hvor en afklaret borger defineres ved at være en, som projektet gennem aktiviteter har fundet ud af skal i ordinært job, i fleksjob eller på pension. Den afklarede behøver således endnu ikke have opnået job, fleksjob eller pension. Ved slutevalueringstidspunktet i 1. kvartal 2010 har 48 ud af de 99 visiterede borgere opnået en afklaring, svarende til 48 %. 43 borgere er afklaret til ordinært job, 3 til fleksjob og 2 til pension.

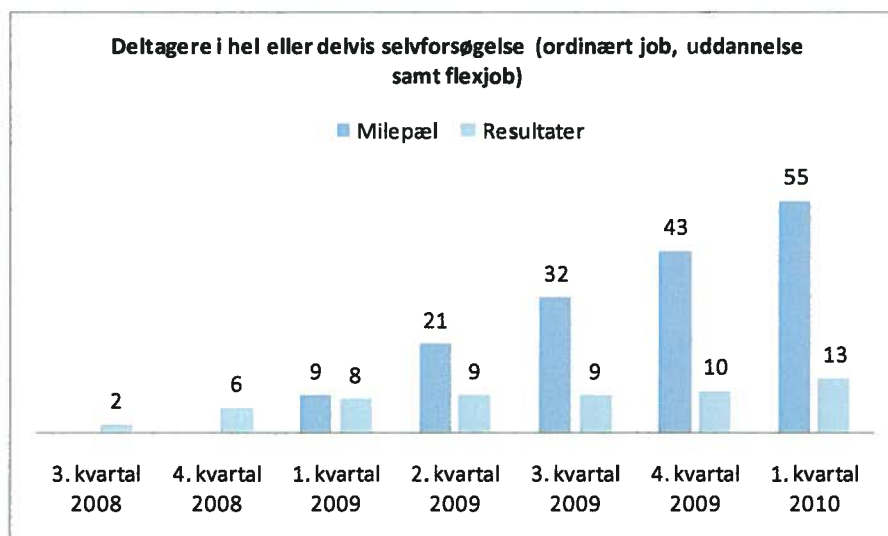
De interviewede virksomheder oplever i tråd med ovenstående, at borgerne igennem forløbet opnår en højere grad af indsigt i forhold til egne arbejdsevner. Herudover understreger virksomhederne, at borgerne i løbet af praktikforløbene er blevet gladere, mere motiverede og åbne over for udfordringer. En leder i en børnehave fortæller fx, hvordan praktikanten fungerede så godt og var så vellidt af både personale, børn og forældre, at vedkommende efter praktikkens afslutning er blevet tilbudt fleksjob.

Ud over afklaring og udvikling af sociale og personlige kompetencer har borgerne ifølge projektet også opnået faglige kompetencer igennem forløbet. Projektet fortæller, at borgerne har fået kendskab til nye brancher og opøvet faglige kompetencer inden for deres respektive fagområder som fx regnskabsføring, hygiejne, omsorgsarbejde eller pædagogik.

Ud fra ovenstående kan vi konkludere, at projektet på trods af interne samarbejdsvanskeligheder har formået at skabe flotte resultater for borgerne i form af faglig og personlig udvikling. Borgerne har ikke mærket noget til ressource manglen, og alle føler sig mødt i et trykt og motiverende miljø, der har fremmet udvikling og givet dem øget glæde og mening i hverdagen.

Job og uddannelse

Projektets primære mål er fastholdelse af målgruppen i job og uddannelse. Nedenstående figur viser udviklingen i forhold til dette mål igennem projektforløbet.

På trods af projektets positive indvirkning på deltagernes faglige, sociale og personlige kompetencer, som er beskrevet i afsnittet ovenfor, har projektet ikke kunnet indfri egne målsætninger

om deltagere i hel eller delvis selvforsørgelse. Ved slutevalueringstidspunktet var 13 borgere blevet helt eller delvist selvforsørgende, af dem er 8 kommet i ordinær beskæftigelse (8 %), 3 er kommet i fleksjob (3 %), og 2 er begyndt på ordinær uddannelse (2 %). Som tidligere nævnt har projektet igennem hele forløbet oplevet interne samarbejdsproblemer, der har bidraget til, at der ikke har været tilstrækkelige ressourcer til at være opsøgende i forhold til virksomheder i området i fornødent omfang. Dertil kommer, at lavkonjunktoren yderligere har afkrævet en særlig indsats i forhold til rekruttering af virksomheder såvel i forhold til praktikpladser som i forhold til senere ansættelse. Projektet fortæller, at en sådan ekstra indsats ikke har været mulig på grund af ressourcemangel i projektregi. Desuden påpeger projektet, at der gennem projektprocessen er blevet visiteret borgere med større afstand til arbejdsmarkedet end 3 måneders indsats. Dette har betydet, at en gruppe af deltagerne ikke er arbejdsmarkedsparede ved afslutning i projektet. De adspurgte virksomheder understreger også, at målgruppen ofte har været så dårlig fysisk eller psykisk, at det ikke har været realistisk at tilbyde dem job efter endt praktik. Årsagerne til den begrænsede effekt er således flere og bunder såvel i ydre forhold som i indre organisatoriske og samarbejdsræssige forhold.

Forankring

Da projektet ikke i skriftlig eller systematisk form har videregivet sine erfaringer til kommunen, er der i øjeblikket ikke mulighed for forankring af projektet i sin helhed i Skive Kommune. Der er imidlertid foregået en vis mundtlig vidensoverdragelse såvel gennem tilknyttet konsulent fra kommunen som igennem møder med sagsbehandlere og ledelse, hvilket betyder, at dele af de indhøstede erfaringer bæres videre i nye projekter i kommunen.

4.5 Jobcenter Sorø – 'SUND@IGEN'

I Jobcenter Sorø har der været etableret og afprøvet et tværfagligt social-medicinsk afklarings-team (SMAT). SMATs opgave har bl.a. været at screene alle indkomne sygedagpengesager og henviste kontanthjælpsager og på baggrund heraf komme med anbefalinger til brug for sagsbehandlernes videre arbejde. I projektperioden har SMAT desuden ydet sundhedsfaglig vejledning til sygemeldte, og der har været etableret et tilbud SUND@IGEN udbudt af Uddannelsescenter Sorø, som er målrettet sygemeldte med psykiske problemer.

Hensigten med projektet har været at iværksætte en fremrykket opfølgingsindsats over for sygemeldte, hvis arbejdsmarkedsperspektiv vurderes truet.

Projektets overordnede hypotese

Ved en fremrykket, proaktiv og tværfaglig indsats, der kombinerer social-, sundheds- og beskæftigelsesfagligt personale, nedbrydes sygdomsbarrierer for sygemeldte, hvorved antallet og varigheden af sygemeldinger reduceres, og der opnås en højere aktiveringsgrad blandt målgruppen.

4.5.1 Projektets baggrund og formål

Forud for projektet har Jobcenter Sorø erfaret, at der i samtlige kommunale målgrupper (kontanthjælp, ledighedsydelse og sygedagpenge mv.) findes en stor gruppe af borgere, hvor diffuse helbredsmæssige skavanker stiller sig i vejen for en effektiv beskæftigelsesindsats, og hvor der i nogle tilfælde kan rejses tvivl om, hvorvidt disse personer reelt står til rådighed for arbejdsmarkedet.

Projektet fokuserer derfor primært på borgere, der er modtagere af kontant- og starthjælp, ledighedsydelse og sygedagpenge, der sygemelder sig med diffuse somatiske eller psykiske skavanker, og som anses for at have risiko for helt eller delvist at miste kontakten til arbejdsmarkedet. Derudover er der en gruppe, der er selvforsørgende, og som også indgår i projektets målgruppe. Det drejer sig om borgere, der henvender til jobcentret for at søge pension, fleksjob, revalidering eller lign. Denne gruppe adskiller sig primært i indgangen til projektet, men de får i praksis den samme hjælp som de øvrige deltagere, hvis der er behov for det.

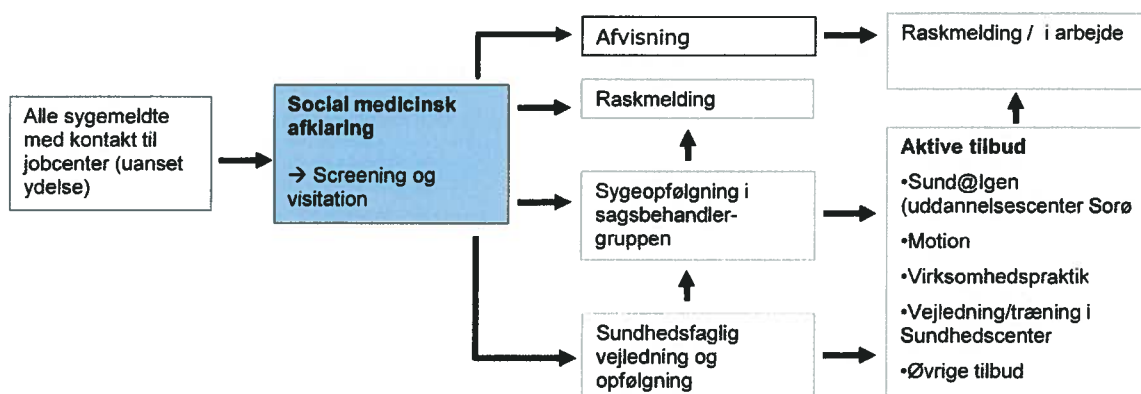
Det overordnede formål med projektet er at nedbringe antal og længde af sygemeldinger og opnå højere aktiveringsgrad blandt målgruppen gennem en fremrykket og proaktiv indsats og et styrket samarbejde internt i jobcentret og eksternt med læger, a-kasser, arbejdsgivere mv. Til dette formål er der etableret et SMAT-team bestående af lægekonsulent, sygeplejerske og socialfaglig medarbejder, som screener og vurderer ovenstående målgruppe. SMATs funktion er dermed at give en tidlig og kvalificeret vurdering af sagerne og komme med anbefalinger til relevante tilbud i den konkrete sag.

4.5.2 Kort beskrivelse af metoden

Metoden bygger på en række praksiserfaringer om, at ledige med diffuse helbredsmæssige skavanker grundlæggende kæmper med de samme problemer uanset forsørgelsesgrundlag. I forløbet er der derfor lagt vægt på en tværfaglig indsats rettet mod alle sygemeldte kommunale målgrupper.

Nedenfor er den anvendte metode skitseret:

Kort fortalt kan metoden beskrives i to faser:

1. *Screenings- og anbefalingsfasen* – hvor alle nye sygedagpengesager samt sager henvist fra kontanthjælpsteamet screenes af SMAT-teamet. Herefter fremstiller gruppen en anbefaling til det videre forløb, der kan iværksættes, såfremt sagsbehandlerne finder anbefalingen relevant.
2. *Opfølgningsfasen* – hvor borgeren deltager i forskellige aktive tilbud, herunder sundhedsfaglig vejledning, motion, træning i sundhedscentret eller projektet SUND IGEN udbudt af Uddannelsescenter Sorø.

Implementeringen af aktiviteterne i de to faser behandles i det følgende afsnit.

4.5.3 Projektets implementering

For at kunne afgrænse mulige effekter af projektet er det vigtigt at vide, hvorvidt projektet er implementeret som planlagt. Det vil sige, om de planlagte aktiviteter er blevet igangsat og gennemført. Derfor vil vi i nærværende afsnit vurdere den praktiske implementering af projektet i forhold til de indledningsvise planer. Dette gøres med udgangspunkt i projektets forandringsteori, som blev etableret ved projektets opstart.

Indsatsen består hovedsageligt af fire typer aktiviteter. Det drejer sig om:

- 1) Screening foretaget af SMAT
- 2) Iværksættelse af aktiv opfølgningsindsats
- 3) Løbende metodeudvikling
- 4) Formidling af anvendte metoder.

Nedenfor beskrives først organiseringen og etableringen af projektets indsats og centrale erfaringer i forbindelse hermed, hvorefter en vurdering af implementeringen af hvert indsatsområde foretages.

Organisering og etablering af indsatsen

Et af hovedelementerne i projektoimplementeringen har været organiseringen og etableringen af det tværfaglige social-medicinske afklarende team (SMAT). SMAT-teamet består af en lægekonsulent, en sygeplejerske og en socialfaglig medarbejder. Sidstnævnte stoppede medio december 2009 og blev afløst af en nyansat leder i sygedagpengeteamet. Derudover har projektet anvendt en arbejdspsykolog til løbende sparring i SMAT-teamet.

I starten af projektet var der nogle udfordringer i forhold til at få processen med screening og anbefalinger til at fungere. Disse udfordringer handlede blandt andet om uklar rolle- og ansvarsfordeling mellem sagsbehandlerne og SMAT, hvor sagsbehandlerne følte sig usikre på, hvad SMATs rolle egentlig var. Projektet blev hurtigt forankret hos sygedagpengelederen, hvilket var med til at afklare rolle- og ansvarsfordelingen. Det blev blandt andet fastlagt, at beslutningskom-

petencen alene er placeret hos sagsbehandlerne. At projektet er forankret under leder med ansvar for den samlede indsats har i dette tilfælde været vigtigt i forhold til at fremme, at faggrupperne arbejder mod et fælles mål.

Opindeligt var det planlagt, at en sagsbehandler skulle sidde med i SMAT og træffe beslutninger om det videre forløb. Denne organisering er dog ikke implementeret. I stedet har man valgt at lade hver enkelt sagsbehandler vurdere SMATs anbefalinger i den konkrete sag. Begrundelsen herfor har været dels at fastholde beslutningskompetencen hos de enkelte sagsbehandlere, dels at mindske antallet af hænder på hver enkelt sag.

SMAT er fysisk placeret i jobcentret og derved tæt på sagsbehandlerne. Denne organisering har også vist sig at være afgørende for at skabe et tæt samarbejde mellem SMAT-teamet og sagsbehandlerne, da parterne på den måde har let ved at have en løbende dialog om sagerne.

Screening i SMAT

SMAT-teamets funktion har været at screene alle nyindkomne sygedagpengesager samt sager henvist fra kontanthjælpsteamet og på baggrund af screeningen at komme med anbefalinger til den videre indsats. Dette har fundet sted som planlagt. I perioden marts 2008 til marts 2010 er i alt 2263 sager blevet screenet af teamet, hvoraf der er vurderet behov for tidlig opfølgningsindsats i 1290 af sagerne.

Alle sager er blevet vurderet ud fra følgende:

1. Ukompliceret

Ingen yderligere aktion fra SMAT. Sagen er blevet fulgt op på normal vis.

2. Kompliceret

Faktorer, der har betydning for, om der bør igangsættes en tidlig indsats/opfølgning, indbefatter:

- Diagnose som kan medføre langvarig sygdom
- Uklar diagnose (dækker fx over evt. arbejdspladsproblemer)
- Mistanke om misbrug
- Tilbagefaldssag (recidiv)
- Pensionister med begrænset sygedagpengeret (13 uger)
- Arbejdsledige/status i a-kassen
- Selvstændige/deltidssygemeldte
- Kontanthjælpsmodtagere
- Ingen oplysninger om behandling
- Ingen oplysning om undersøgelse
- Problemer med at kunne vende tilbage til nuværende arbejdsplads
- Kortvarig ansættelse i nuværende job
- Oplagt revalideringssag
- Utilstrækkeligt udfyldt oplysningsskema
- Mulighed for § 56-aftale.

På baggrund af screeningen har SMAT givet anbefaling til videre indsats. Dette har blandt andet indbefattet:

- At der indhentes helbredsoplysninger i form af statusattester/speciallægeerklæringer, erklæringer mv. med relevant socialmedicinsk oplæg/tekst.
- At der ved ventetid på undersøgelse/behandling gøres forsøg på at reducere ventetiden (kontakt til patientrådgiver, jobcenter har aftale om fx MR-scanninger i privat regi, og evt. anden form for undersøgelse kan aftales med jobcenterchef).
- Hurtig telefonisk kontakt med den sygemeldte mhp. nærmere afklaring - herunder også afklaring af tvivl mhp. om borgeren er berettiget til at modtage sygedagpenge.
- Ved arbejdspladsproblemer kan de sundhedsfaglige personer i SMAT-gruppen tilbyde at aflægge besøg på arbejdspladsen.
- Evt. forslag om hurtig arbejdsmæssig afklaring ved virksomhedskonsulenterne.

- Evt. forslag om konkrete indsatser som fx motion, tilbud i sundhedscenter etc.

Forslagene er blevet præsenteret for sagsbehandler, som (såfremt denne har været enig med SMAT-teamets forslag) har iværksat det foreslåede. Sagsbehandlerens opfølgning af anbefalingerne vil blive behandlet nedenfor i relation til vurderingen af de opnåede resultater.

Iværksættelse af aktiv opfølgingsindsats

I projektet er der afprøvet en række tilbud, som borgerne kan henvises til efter SMAT-teamets screening.

I hovedtræk indbefatter de aktive tilbud:

Sundhedsfaglig vejledning

Sygeplejersken i SMAT har tilbudt sundhedsfaglig vejledning til sygemeldte, hvor SMAT har vurderet et behov. Vejledningen har både været tilbudt til sygemeldte med fysiske og psykiske (primært stress/depression) lidelser samt somatiske diagnoser. Tidligt sygemeldte og ikke-sygemeldte under diagnosen stress tilbydes rådgivning ved en sundhedsfaglig medarbejder af SMAT via "Projekt Forebyg Sygefravær".

Den sundhedsfaglige vejledning medvirker til sundhedsafklaringen. Her vil det blive klart, om det vil være relevant med andre tilbud, fx vejledning og træning hos en fysioterapeut i Sundhedscentret, støtte – kontaktperson fra Socialpsykiatri, livsstilssamtaler, fx ved behov for væggtab eller rygestop.

Ved projektets afslutning er der afholdt i alt 424 sundhedsfaglige vejledninger af SMAT-teamets sygeplejerske, som har været afholdt på henholdsvis hjemmebesøg og virksomhedsbesøg. Typisk er vejledningen af 2 timers varighed.

SUND IGEN – Uddannelsescenter Sorø

I forbindelse med projektet er der indgået samarbejdet med Uddannelsescenter Sorø (tidligere AOF), som tilbyder beskæftigelsesrettet forløb for målgruppen. SUND IGEN er et 12-ugers forløb, hvor begrænsninger og barrierer i forhold til arbejdsmarkedet afdækkes og bearbejdes med henblik på at komme i arbejde igen.

I projektperioden er i alt 124 sygemeldte blevet visiteret til forløbet, hvilket svarer til det forventede. Hovedparten har været sygedagpengemodtagere i kategori 2 og 3 (102 ud af de 124 deltagere). Derudover har enkelte kontanthjælpsmodtagere og personer på ledighedsydelse deltaget i forløbet.

Øvrige tilbud

Foruden de to nævnte tilbud har tilbudsviften bestået af blandt andet motionshold, individuel arbejdspsykologisk vejledning, tilbud i sundhedscenter og virksomhedspraktik. Særlig motion har været anvendt i større omfang for borgere med stress eller depression. Motionen har været tilrettelagt som holdtræning og har været kombineret med andre typer af aktiviteter, såsom fysioterapeutisk vejledning, gåture mv. Derudover har forskellige tilbud i Sundhedscentret været anvendt.

Overordnet må det konkluderes, at de planlagte tilbud er blevet iværksat og gennemført.

Formidling

Formidling er en forudsætning for, at andre jobcentre kan få gavn af de udviklede metoder og tilgange. For at understøtte formidlingen har Jobcenter Sorø udarbejdet en standardpakke med informationsmateriale om projektet, som sendes ud til interesserede aktører. Derudover har projektet etableret et sundhedsfagligt netværk til erfaringsudveksling med andre jobcentre, ligesom projektet har haft løbende uformel sparring med andre jobcentre gennem personlig kontakt samt besøg af enkelte interesserede kommuner. Projektet er desuden tilgængeligt på <http://www.udc-soroe.dk/Sund-igen>.

Metodeudvikling

Et vigtigt indsatsområde i udviklingsprojekter er løbende udvikling og dokumentation af den anvendte metode. Som redskab hertil havde projektet planlagt en række løbende aktiviteter, herunder erfaringsopsamlinger, justeringer af screeningsværktøjet og værktøjskassen samt effektvurdering af metoden.

Ved slutevalueringstidspunktet kan ses, at projektet gennem hele projektperioden har haft en systematisk tilgang til sin metode gennem løbende erfaringsopsamlinger og systematisk gennemgang og nedskrivning af den anvendte metoden. Dette har blandt andet været med til at skærpe fokus på, hvilke opmærksomhedspunkter der er relevante i forhold til spotning af risikosager.

Vi vurderer, at det har været en styrke ved projektet, at der har været en systematisk omkring metodeudviklingen, da dette arbejde har bevirket, at metoden løbende er blevet udviklet og tilpasset undervejs. Dog har effektvurdering af metoden ikke været foretaget på samme systematiske vis, hvilket bevirker, at det er vanskeligt at dokumentere, hvilke konkrete effekter SMAT-teamet har haft i forhold til borgernes fastholdelse på arbejdsmarkedet.

Konkrete erfaringer fremkommet i implementeringsfasen er oplistet nedenfor:

- *Opfølgning* – løbende opfølgning på deltagerne har vist sig central i forhold til at fastholde og fremme deltagernes beskæftigelsesmotivation og -potentiale. Dette gælder både i forhold til den individuelle sundhedsfaglige vejledning, i forhold til den enkelte deltager i SUND IGEN samt i forbindelse med tilbagevenden til arbejdsplads eller evt. praktik.
- *Motion* – erfaringer fra projektet viser, at det ikke er tilstrækkeligt, at deltagerne oplyses om, hvad motionsholdene kan tilbyde. For at skabe motivation er det vigtigt, at de får viden om den behandlingsmæssige effekt, eksempelvis af det sundhedsfaglige personale. For en stor del af borgernes vedkommende har de fravalgt motion pga. diffuse somatiske symptomer/lidelser. For denne gruppe har det vist sig at være nyttigt at involvere fysioterapeut med henblik på at vurdere og vejlede om, på hvilken måde de kan træne under hensyn tagen til deres øvrige symptomer.
- *Vejledning* – den arbejdspsykologiske vejledning har vist sig at være god til fx at styrke deltagernes arbejdsidentitet. Dog er det erfaret, at det kan være risikabelt at opstarte arbejdspsykologisk vejledning til deltagere med psykologiske problemer, da det kan være vanskeligt at adskille disse problemer fra det mere arbejdspsykologiske.
- *Samarbejdet med eksterne aktører* – løbende kontakt mellem sundhedspersonale og sagsbehandlere er vigtig, da det giver medarbejderne en mere indgående indsigt i deltagernes dagligdag og udvikling.
- *Opkvalificering af sagsopfølgningen* – der ligger en kollegial og faglig udfordring i at implementere sundhedsfagligt personale til at opkvalificere sagsopfølgningen. Dette skyldes, at nogle sagsbehandlere kan opleve det som en indblanding i deres fagområde. Der bør derfor over for medarbejderne gøres opmærksom på, at det ikke handler om, at det sundhedsfaglige personale overtager sagsbehandlerrollen, men at det er et samarbejde, hvor man supplerer hinanden gennem faglig sparring. Myndighedsopgaven ligger suverænt hos sagsbehandleren.

Samlet vurdering af projektets implementering

På baggrund af ovenstående kan det konkluderes, at projektet i sin helhed er implementeret som planlagt. Projektet har etableret et SMAT-team, der har gennemført screeninger og er kommet med anbefalinger til videre sagsbehandling af alle nyindkomne sygedagpengesager samt sager henvist fra kontanthjælpsteamet. Derudover er der ydet sundhedsfaglig vejledning, og der er etableret et tilbud forankret i Uddannelsescenter Sorø målrettet sygemeldte med psykiske problemer. Projektet har endvidere haft en systematisk tilgang til metodeudvikling og har iværksat de planlagte formidlingsaktiviteter.

4.5.4 Projektets resultater og effekter

Projektets metodiske tilgang til at nå sit overordnede mål om at sikre målgruppens arbejdsmarkedstilknøytning kan forstås toledet. Først vurderes målgruppens sygdomssituation gennem en tværfaglig screeningsproces, der har til formål at sikre en hurtig og målrettet indsats for borgeren. Dernæst sættes en indsats i gang, hvilket har til formål at hjælpe borgeren bedst muligt

med at nedbryde de barrierer, der står i vejen for beskæftigelse. Da de ønskede effekter for disse to led i indsatsen er forskellige, behandles de særskilt i nærværende afsnit.

Resultater af SMATs tværfaglige screening

Nedenfor afdækkes erfaringerne med dels systematisk screening af alle nye sager, dels etableringen af et tværfagligt team, som løbende kan inddrages i sagsbehandlingen.

Systematisk screeningsprocedure kan sikre hurtig opfølgning

Et forhold, der er essentielt for projektets succes, er, at sagsbehandlerne finder SMAT-teamets anbefalinger relevante. Ved de afsluttende interviews blev der derfor spurgt ind til dette blandt sagsbehandlere fra både sygedagpengeteamet og kontanthjælpsteamet.

Ifølge sagsbehandlerne har mange af anbefalingerne været gode, men ikke overraskende. Særligt de erfarne sagsbehandlerne oplever, at anbefalinger ikke har beriget dem med ny viden, og at anbefalingerne ofte går på tiltag, som de allerede gør eller har gjort. Begrundelse er, at anbefalingerne alene beror på oplysninger fra sygedagpenge-ansøgningsskemaet og derved ikke baseres på anden viden end den allerede tilgængelige. Derfor beskrives SMAT-teamets arbejde af visse sagsbehandlere som en dobbeltfunktion, da de som sagsbehandlerne kun har oplysnings-skemaet på det tidlige stadie. Det er dog vurderingen, at nye medarbejdere har rigtig meget gavn af anbefalinger – særlig i forhold til at oplæres i gældende praksis.

På baggrund af interview med SMAT-teamet og sygedagpengelederen er der tilsyneladende sket en læringsproces over tid. I starten af projektet var flere af sagerne ikke tilstrækkeligt belyst. Screeningsprocessen i SMAT har derfor været nyttig til at få indført en systematisk metode til vurdering af nye sager og dermed sikre en hurtig opfølgning ved de mere komplicerede sager. Med tiden er metoden blevet implementeret i sagsbehandlernes praksis, hvorved anbefalingerne kan siges at være blevet mindre relevante.

På baggrund af udviklingen er det da også jobcenterchefens vurdering, at SMAT fremover skal have mere fokus på de længerevarende sager, hvor deres tværfaglighed vurderes at kunne bidrage til progression i sagerne.

Det er vores overordnede vurdering, at SMAT-teamet – sammen med andre initiativer i jobcentret – har bidraget til implementering af en god og systematisk opfølgningsprocedure i Jobcenter Sorø med øget fokus på indhentning af relevante og nødvendige oplysninger hurtigt i sagsforløbet og dermed også øget fokus på rettidig sagsbehandling. Det er ligeledes vores vurdering, at SMAT-teamet fortsat har en funktion i forhold til at sikre fokus på iværksættelse af en hurtig opfølgningsindsats i nye sager.

Flere øjne på sagen giver et bedre grundlag for iværksættelse af målrettet indsats

Den tværfaglige sammensætning i SMAT vurderes at være nyttig i opfølgningsindsatsen. Sagsbehandlerne udtrykker, at det er en fordel, at de kan trække på forskellige fagpersoner i deres arbejde med sygemeldte. Dette gælder eksempelvis lægekonsulentens viden, som kan være afgørende i forhold til igangsættelse af aktive forløb.

Det er ligeledes jobcenterchefens vurdering, at SMATs tværfaglige blik giver en bedre belysning af sagerne, hvilket kan bidrage til en hurtigere, mere nuanceret og dermed også mere målrettet indsats for borgeren. I den sammenhæng nævnes kombinationen af et sundheds- og beskæftigelsesfagligt personale som stærkt, da førstnævnte kan identificere sundhedsmæssige problematikker, mens sidstnævnte kan bidrage med beskæftigelsesperspektivet og viden om de lovgivningsmæssige rammer for indsatsen.

Forbedret lægesamarbejde

Under projektet er der blevet opbygget et godt samarbejde med de praktiserende læger. Vurderingen er, at det sundhedsfaglige personale i SMAT i høj grad har bidraget til udvikling af et øget samarbejde med det resterende sundhedssystem, herunder særligt de praktiserende læger. Det er indtrykket, at de praktiserende læger er mere samarbejdsvillige, når de er bevidste om at indsatsen over for sygemeldte bliver vurderet af og også til dels gennemført af sundhedsfagligt personale i jobcentret. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at lægerne er begyndt at tage

kontakt på et tidligt tidspunkt med henblik på at få deres patienter visiteret til tilbuddet SUND IGEN eller få dem til at modtage sundhedsfaglig vejledning. Ligeledes er lægerne blevet meget lydhøre over for SMAT-teamets observationer og har i flere tilfælde foretaget test, blodprøver på baggrund af observationerne foretaget gennem den sundhedsfaglige vejledning. Dette har ofte resulteret i opstart eller ændring af behandling. Der er også sket et formelt samarbejde, hvor jobcenterchefen deltager i det lokale netværk for praktiserende læger.

Resultater af de aktive tilbud

I forhold til de tilbudte aktiviteter har målet med disse været, at deltagerne udvikler personlige kompetencer og netværk samt nedbryder de sygdomsbarrierer, der står i vejen for hver enkelt borgers arbejdsmarkedstilknytning.

I det følgende vurderes virkningen af de igangsatte aktiviteter. Særlig to aktiviteter har været afprøvet gennem projektperioden og vil derfor være i fokus. Det drejer sig om:

- 1) Den sundhedsfaglige vejledning foretaget af SMAT-teamets sygeplejerske
- 2) Tilbuddet SUND IGEN forankret i Uddannelsescenter Sorø.

Foruden disse aktiviteter er der tilbudt motion målrettet borgere med stress og depression samt en række forskellige forløb i kommunens sundhedscenter, eks. livsstilssamtaler, vurdering og vejledning af fysio-/ergoterapeut mv., afhængigt af målgruppen af særlige behov. Disse forløb har dog været tilbudt som enkeltpladser.

De sundhedsfaglige vejledninger – giver sygemeldte konkrete redskaber

Alle, herunder jobcenterchefen, sagsbehandlerne, SMAT-teamet og borgerne – er positive over for den sundhedsfaglige vejledning, der foretages af SMAT-teamets sygeplejerske. Dette skyldes primært en generel oplevelse af, at den sundhedsfaglige vejledning har positiv virkning på borgernes progression og derudover bidrager til at reducere omfanget af tilbagefald til sygdom. Derudover nævnes, at i de tilfælde, hvor borgere kommer retur, så kender de dem bedre i kraft af den sundhedsfaglige vejledning, hvilket har positiv virkning på den videre indsats for borgeren.

Af forhold ved tilbuddet, der fremhæves som særligt betydningsfulde for denne positive effekt, nævnes, at vejledningen ikke bliver foretaget af en sagsbehandler, men af en relevant fagperson som fx sygeplejerske, fysioterapeut eller lignende. Begrundelsen herfor er, at et sådant fagpersonale kan sikre, at borgeren får en korrekt sundhedsmæssig eller fysisk vejledning i forhold til konkrete symptomer. På den måde får de sygemeldte konkrete redskaber til at se på deres arbejds- såvel som privatliv, samtidig med at de oplever at blive taget seriøst og anerkendt. Derudover nævnes det som positivt, at det sundhedsfaglige personale ikke har myndighed til at træffe afgørelse i borgernes sag, hvilket skaber gode rammer for udviklingen af tillid i relationen mellem borger og den sundhedsfaglige vejleder. Endelig nævner borgerne forhold som, at vejledningen enten er blevet foretaget hjemme eller på arbejdspladsen, at der er god tid, og at der ofte blive fulgt op, som forhold der har haft stor positiv betydning for deres udvikling. Førstnævnte begrundes i, at rammerne omkring vejledningen bliver tryggere og mere uformelle, når man er på hjemmebane. Om tidsaspektet påpeges, at varigheden af vejledningen (vejledningen er ofte 2 timer) bevirker, at de kan komme rundt om alle aspekterne. Endelig nævner de, at den tætte opfølgning motiverer dem til at afprøve de foreslåede redskaber i deres dagligdag.

På baggrund af denne enslydende positive evaluering af den sundhedsfaglige vejledning er det vores vurdering, at dette tilbud har en stor positiv effekt i forhold til projektets målsætning om at styrke borgernes arbejdsmarkedstilknytning og forebygge nedslidning og tilbagefald til sygdom.

Tilbud – 'SUND IGEN'

Dette tilbud er ligeledes blevet vurderet positivt af både sagsbehandlere, SMAT-team, jobcenterchef og deltagere. En generel oplevelse er, at tilbuddet har positiv betydning for deltagernes generelle sundhedstilstand og arbejdsmarkedstilknytning. Deltagerne fortæller ved slutevalueringstidspunktet, at de oplever 'SUND IGEN' som et tilbud, der har haft meget positiv betydning for deres situation, da de herigennem har fået redskaber til at håndtere vanskelige situationer i fx arbejdssammenhænge, ligesom projektet har hjulpet dem med at tro på et arbejdsliv igen.

Sagsbehandlerne oplever, at borgere, der har deltaget på 'SUND IGEN', er blevet mere bevidste om deres beskæftigelsesmuligheder, men også begrænsninger, som er vigtige at adressere og arbejde med for at kunne fastholde et job på længere sigt. Derudover nævnes, at flere deltagere har rykket sig ved fx at have en højere fremmødeprocent og ved at kunne være i gang i flere timer end før. Med andre ord lykkes det for tilbuddet at få deltagerne til at gå op i arbejdstid. Mest afgørende er dog, at forløbet ifølge sagsbehandlerne har medvirket til at få flere af de deltagende borgere tilbage i arbejde, mens andre under forløbet er rykket tættere på arbejdsmarkedet.

Projektets succes tilskrives hovedsageligt den helhedsorienterede tilgang, hvor der tages hånd om både psykiske, sociale og fysiske problemer, men også den anerkendende tilgang, som anvendes i projektet. Disse to faktorer gør, at deltagerne føler sig trygge i forløbet og dermed også er mere åben over for at lære og prøve nye ting. Derudover vurderes det, at kombinationen af hyppige samtaler (såvel gruppebaserede som individuelle) og fysiske aktiviteter er nyttig i relation til personer med psykiske lidelser, da de ofte har behov for at flytte sig både fysisk og psykisk.

Af øvrige forhold, som udpeges som særligt betydningsfulde for de oplevede positive effekter kan nævnes:

- *Personalekompetencer* – projektmedarbejdernes medmenneskelige kompetencer og viden om psykiske problemstillinger er essentielt for deltagernes tillid og motivation.
- *Netværksdannelsen* – holdundervisning og gruppearbejde bevirker, at deltagerne kan opleve og tale med andre i samme situation og får øget deres netværk.
- *Kombination af individuelle og kollektive aktiviteter* – det individuelle fokus kombineret med en insisteren på, at deltagerne skal indgå i grupper, beskrives som godt, da fokus på den enkeltes behov fastholdes, samtidig med at de vænner deltagerne til en hverdag sammen med andre mennesker.
- *Etablering af snusepraktikker* – snusepraktikker giver mulighed for at afprøve nye jobfunktioner og stillinger.
- *Redskaber til håndtering af stress* – deltagerne får konkrete redskaber til at håndtere arbejdsrelaterede udfordringer, eksempelvis hvordan stress kan undgås, hvordan man konkret tackler svære situationer mv.
- *Motion* – motion kan være afgørende for påbegyndelse af en positiv spiral, da motion ofte giver energi, påvirker humøret positivt samt giver konkrete – og positive – resultatmål. Dette kan være afgørende for at sætte gang i en positiv tankevirksomhed, som ofte er en forudsætning for at vende tilbage til – og ikke mindst fastholde – et arbejde. Den generelle erfaring både i dette tilbud og i etableringen af motionshold i andet regi er, at det er vigtigt at motionen følges op med vejledning i, hvad motionen kan anvendes til, og hvilke behandlingsmæssige effekter det kan have.

Sagsbehandlere og jobcenterchef fremhæver, at der er vigtigt, at tilbuddet fastholder beskæftigelsesfokusset i indsatsen både for at sikre, at borgerne kommer i arbejde, og for at sikre, at tilbuddet ikke har en utilsigtet fastholdende effekt, som kan bevirke, at varigheden af forløbet forlænges unødvendigt. Det er ofte en udfordring at udvikle tilbud, hvor deltagerne føler sig trygge og inkluderede, men hvor forløbet ikke bliver så "trygt", at det har en fastholdende effekt. I projektet er denne udfordring forsøgt overkommet ved at anvende snusepraktikker i stort omfang, og konsekvent have forskellige personer til at afholde de individuelle samtaler med henblik på at fastholde fokus på arbejde og undgå, at samtalerne kredser om problemer.

Det har desværre ikke været muligt at få opgørelser over de præcise resultater af projektet. På baggrund af de tilgængelige data kan det dog konkluderes, at over 70 pct. af alle sygedagpengemodtagere, som har deltaget i forløbet, på slutevalueringstidspunktet er raskmeldte. Derudover er det sagsbehandlerne vurdering, at forløbet får mange tilbage i arbejde, og at de, der videresendes tilbage til jobcentret, er rykket langt i forhold til en styrket tro og motivation for at vende tilbage til arbejdsmarkedet.

De langsigtede effekter

Ifølge projekts forandringsteori var det forventningen, at ovenstående screeningsproces og de aktive tilbud vil resultere i:

- 1) Øget aktiveringsgrad blandt sygemeldte
- 2) Kortere varighed af kategori 2-sager (sygedagpengemodtagere)
- 3) Reduceret tilbagefald til sygdom.

Hvad angår aktiveringsgraden, konkluderer vi på baggrund af interviewene, at flere sygemeldte har fået aktive tilbud under projektforløbet end tidligere. Dette skal ses i sammenhæng med det generelle beskæftigelsespolitiske fokus på, at passivitet kan føre til forværring af den sygemeldtes situation, hvorfor en aktiv indsats er at foretrække, hvor det er muligt.

Med hensyn til målet om at reducere varigheden af risikosager kan der spores en positiv udvikling over projektperioden. Sammenlignes med jobcentre med samme rammevilkår har Jobcenter Sorø generelt en lav gennemsnitlig varighed for sygedagpengesager⁴, hvilket angiveligt hænger sammen med en tidlig og systematisk opfølgingsindsats. Særligt varigheden for kategori 3 sager har sammenlignet med de øvrige jobcentre været faldende gennem de sidste to år, hvilket indikerer, at den tidligere indsats har en effekt. For kategori 2-sager er det ikke muligt at beskrive tendenser, eftersom antallet af kategori 2-sager er meget lavt (svinger mellem 4 og 40). Dette gør grundlaget for sammenligning over tid for svagt. Alt i alt konkluderer vi, at Jobcenter Sorø har oplevet en positiv udvikling med hensyn til en reduceret gennemsnitlig varighed af længerevarende sygedagpengesager. Samme konklusion når vi, hvis vi sammenligner med andre jobcentre med samme rammevilkår.

Et tredje mål med indsatsen har været at reducere tilbagefald til sygdom. Det er projektets og ledelsens erfaring at indsatsen har en forebyggende effekt i denne henseende. Det er dog for tidligt at måle den reelle effekt, hvorfor vi på nuværende tidspunkt ikke kan foretage en endelig vurdering.

Forankring

Der er ved projektets afslutning planer om at fortsætte projektet. Som følge af projektets erfaringer foretages dog nogle ændringer i den videre forankring.

Hvad angår SMAT-teamet, vil deres funktion fremadrettet fortsat være at screene alle indkomne sager, men et nyt fokusområde for teamet vil være screening af ældre sager mellem 26-40 ugers varighed. Dette indføres for at sikre en revurdering og et fornyet tværfagligt perspektiv på længerevarende sager. Derudover suppleres SMAT-teamet med en psykolog for at styrke tværfagligheden i teamet, hvilket begrundes i projektets erfaringer med, at mange af borgernes problemer er af psykisk karakter.

I forhold til projektets aktiviteter til borgerne så fortsætter den sundhedsfaglige vejledning i kraft af den store succes vurderet blandt alle parter. Det overvejes at udvide omfanget af vejledningen. Forløbet udbudt af Uddannelsescenter Sorø fortsættes året ud, hvorefter tilbuddet vil blive taget op til revurdering.

---

⁴ Kilde: Jobindsats.dk

BILAG 1

OVERSIGT OVER PROJEKTPERIODERNE

	Startdato	Oprindelig slutdato
Lemvig – Kvindeprojekt Bagtroppen	1. okt. 2008	31. nov. 2010
Odense – Ny Start	1. feb. 2008	29. jan. 2010
Randers – Indsats målrettet personer med ADHD	1. jan. 2008	31. mar. 2011
Sorø – SUND IGEN	1. mar. 2008	31. mar. 2010
Skive – I gang igen	1. jan. 2008	1. jan. 2010